

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SAMFUNDET
FOR DANSK
GENEALOGI OG
PERSONALHISTORIE
STIFTET 1878

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

57DE AARGANG

(10. RÆKKE 3, BIND 1, HÆFTE)

1936

UDGIVET AF

SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI OG
PERSONALHISTORIE

INDHOLD

Johan Leonhard Fix. 1735—1807. En Skikkelse i dansk-ostindisk Kolonihistorie. Af Kontorchef <i>Lorentz Bie</i>	1
Vitus Berings Nachkommen in Russland. Von dr. <i>Erik Amburger</i> . . .	35
Bertel Thorvaldsens Herkomst. Af kgl. Ordenshistoriograf, dr. phil. <i>Louis Bobé</i>	39
Fra Trankebars Kirkebøger. Af Pastor <i>Knud Heiberg</i>	46
Slægterne Blstrup fra Hjørring. Af Postmester <i>C. Klitgaard</i>	56
Anmeldelser	65
Smaa Meddelelser. (Et Æresdigt ved Tordenskiolds Død. — Oberstinde Gyldenfeldt. — Krigsminister C. F. Hansen som Skoleelev. — Nogle Oplysninger om Degnen Niels Flade. — Familien Pelt. — Grev Rosambo og hans Slægt. — Efterlysning)	73
Spørgsmaal og Svar	79
Samfundets Regnskab for Aaret 1935.	80

I KOMMISSION:

LEVIN & MUNKSGAARDS FORLAG
EJNAR MUNKSGAARD
KØBENHAVN — MAJ 1936

Spørgsmaal af genealogisk og personalhistorisk Natur kunne Samfundets Medlemmer erholde optaget i Tidsskriftet, naar de sendes til Samfundets Sekretær: Hovedarkivar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet *H. Hjorth-Nielsen*, Bredgade 29, København K.

Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie.

Medlemsbidraget er 12 Kr. + Forsendelsesomkostninger.

Samfundet har siden dets Stiftelse i 1879 udgivet:

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

1. Række, Bind I—III (1880—82) ved *F. Krarup*.
1. — , — IV—VI (1883—85) ved *G. L. Wad*.
2. — , — I—IV (1886—89) ved *G. L. Wad*.
2. — , — V—VI (1890—91) ved *H. W. Harbou*.
3. — , — I—III (1892—94) ved *H. W. Harbou*.
3. — , — IV—VI (1895—97) ved *G. L. Grove*.
4. — , — I—II (1898—99) ved *C. E. A. Schøller*.
4. — , — III—VI (1900—03) ved *G. L. Grove*.
5. — , — I—VI (1904—09) ved *G. L. Grove*.
6. — , — I (1910) ved *G. L. Grove* og *Paul Hennings*.
6. — , — II—VI (1911—15) ved *Paul Hennings*.
7. — , — I—VI (1916—21) ved *Paul Hennings*.
8. — , — I—VI (1922—27) ved *Paul Hennings*.
9. — , — I—VI (1928—33) ved *H. Hjorth-Nielsen*.
10. — , — I—II (1934—35) ved *H. Hjorth-Nielsen*.

I Aargangen 1930 findes Indholdsfortegnelse til Tidsskriftets første 50 Aargange.

Aargangene 1880—1882, 1898 og 1919 er udsolgt. Ved Henvendelse til Samfundets Kommissionær kan Medlemmer erhverve enkelte Aargange til og med Aargangen 1930 for en Pris af 1 Kr. pr. Aargang. Ved Køb af hele den før nævnte Aar-udkomne Del af Tidsskriftet, med Undtagelse af de udsolgte Aargange, leveres dette for en Pris af 40 Kr. — For Ikke-Medlemmer er Priserne hhv. 1 Kr. 50 Øre og 60 Kr. — Aargangene efter 1930 koster 15 Kr. pr. Aargang. Enkelte Hæfter sælges ikke.

Abonnement paa Personalhistorisk Tidsskrift kan kun erholdes, naar Medlemsrettigheder i Samfundet erhverves. Henvendelse herom sker direkte til Bestyrelsens Sekretær, Hovedarkivar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet *H. Hjorth-Nielsen*, Bredgade 29, København K. Foreninger og Biblioteker har Adgang til at blive Medlemmer af Samfundet.

JOHAN LEONHARD FIX

1735—1807

EN SKIKKELSE I DANSK-OSTINDISK KOLONIHISTORIE

Af *Lorentz Bie.*

Hvis en Mands Betydning for Samfundet kunde maales med Monumentet paa hans Grav, maatte *Johan Leonhard Fix* høre til de fremragende, saa sandt hans mægtige Gravmæle paa Assistents Kirkegaard dominerer ikke alene paa denne, men i Dimensioner overgaar de fleste Monumenter, som ses paa Hovedstadens samtlige Kirkegaarde. I over et Aarhundrede har sikkert mangfoldige Mennesker stillet sig det Spørgsmaal: Hvem var egentlig denne Mand, om hvem Inskriptionen ingen Oplysning giver udover Navnet? Nedenstaaende vil i nogen Grad give Svar herpaa.

Da *Fix* døde d. 2. Februar 1807 i København blev hans betydelige Bo overtaget til privat Behandling af Justitsraad, Generalfiskal *P. F. Skibsted** og Konsul, Grosserer *Hans Rudolph Saabye*** som Commissarer.¹ Boets mange Dokumenter giver om den Afdøde en Rigdom af Oplysninger, som har givet Stof til adskilligt af det nedenfor berettede, hvorfor Kildedstedet, naar andet ikke er anført, maa søges her.

Øverst i Dokumentpakken ligger *Fix'* egne Optegnelser om sit Hjemsted, sine Forældre og sine Børns Daab. Dette Dokument vil successive blive citeret med Henvisning til »Optegnelserne«. De begynder saaledes:

»Anno 1735 d. 28. Decbr. om Aftenen Kl. 11 blev jeg *Fix* fød og den 1ste Janr. 1736 døbt i den hollandske Kirke i Hanau og kaldet *Johann Leonhard*, min Oncle *Johan Leonhard Maquinet* var Fadder.«***

* *Skibsted*, Poul Frederik, Generalfiskal, Justitsraad (1753—1812), Direktør i Asiatisk Compagni 1791—1812.

** *Saabye*, Hans Rudolph, (død 8/11—1817), Grosserer, amerikansk Konsul, Etatsraad.

*** *Niederländische Gemeinde zu Hanau am Main*, 2tes Taufbuch, Fol. 72.: *Johann Leonhard Fix*, Ouders (Forældre) *Johann Hendrik Fix* en *Anna Maria Maquinet*, getuigen van (bevidnet af) *Joh-*

Om Opvækst og Uddannelse giver han ingen Oplysning, men man tager næppe Fejl i, at han i nogle Aar før sin Ansættelse i Dansk Asiatisk Compagni har været bosiddende i Danmark, da han allerede ved Ansættelsen behersker det danske Sprog.

I 1767 blev han ansat i Dansk Asiatisk Compagni, som til Raa-
det i Frederiksnagor introducerer ham saaledes:² — — — »so haben wir um alle unordnungen und unrichtigkeiten vor zu kommen den mit diesem Schiff ausgehenden Fix als einen bekandt geübten Buchhalter und vernunftigen sitlichen Menschen engagirt die Buchhaltung zu übernehmen, es soll aber der Buchhalter B r o w n* verpflichtet seyn ihm in der gewöhnlichen Ordnung an zu führen, alles deutlich zu machen, und in völliger richtigkeit zu übergeben, und in allen an der Hand zu gehen, bis sein successor die erfordernde Idee von der Sache hat.«

Senere tilføjes, at han er engageret med 300 Rdl. Gage om Aaret, men i Tiden fra Skibets Afgang fra København til dets Ankomst til Frederiksnagor kun skal nyde halv Gage. Skibet hed »Cron Princen af Danemark« ført af Styrmand J a c o b O l s e n.³ Da Skibsassistentens Journal fra dette Togt ikke er bevaret, derimod Captainens, som væsentlig omtaler Navigeringen, er Passagererne kun lejlighedsvis omtalt. Det ses, at Skibet forlod København d. 6. Decbr. 1767 og uden Genvordigheder naaede Trankebar d. 5. Juli 1768. Her laa man til d. 28. s. M., satte Kurs efter Bengalen, hvor man i Gangesflodens Munding tog Lods d. 6. August. Først den 28. s. M. ankredes i Frederiksnagor, men Fix og hans Rejsefælle »H r. M a s a r d«** havde allerede den 8de forladt Skibet og paa egen Haand i et mindre Fartøj begivet sig til den Danske Loge, som laa 32 Mil oppe ad Floden.

Fix overtog efter Ankomsten sin Bogholderpost og synes straks at være velanskreven, endda saaledes at Gouvernementet i Trankebar forsøgte at faa ham dertil som Bogholder, men da Directionen

h a n n L e o n h a r d M a q u i n e t e n A n n a M a r i a g e b o o r e n e M a q u i n e t g e d o o p t 1 J a n u a r 1736.

Samme Kilde 2tes, Traubuch Fol. 2.: J o h a n n H e n r i k V i x, K o u s s e n w e v e r (S t r ø m p e v æ v e r) i n d i e N i e u w - S t a d W e d u w e n a a r e n d t A n n a M a r i a M a q u i n e t, e g t e D o g t e r v a n J a k o b M a q u i n e t, B ü r g e r e n d t T a b a k s h a n d e l a a r i n d i e N i e u w S t a d, Z y n b y o u t g e t r o u w e d (v i e d e) d e n 10 N o v e m b e r 1732. E r s t e T r a u u n g 31 M ä r z 1732 m i t M a r i a M a g d a l e n a W a l d.

Geburtsort Wachenbuchen angegeben.

* B r o w n, J a m e s, k o m 1760 t i l I n d i e n s o m B o g h o l d e r, v i r k e d e e n k o r t T i d s o m S e k o n d e i F r e d e r i k s n a g o r, d ø d s o m P a k h u s m e s t e r i T r a n k e b a r.

** M a z a r d e l a G a r d e, P i e r r e F r a n ç o i s, f. 20 S e p t. 1740, l e v e d e i L u c k n o w i 1802, g i k c a. 1779 u d a f C o m p a g n i e t s T j e n e s t e f o r a t o v e r g a a i p r i v a t T j e n e s t e i I n d i e n.

i København, utilfreds med Cazenoves* Ledelse af Logen i Bengalen,⁴ havde afsendt en ny Chef, Herman Frederik Henckel, og udnævnt Fix til II Stemme i Raadet, forblev han i Frederiksnagor, hvortil den ny Chef ankom med Skibet »Caroline Mathilde«, Capt. Schifter, i Midten af August 1770.

Henckel var en erfaren Købmand i Kompagniets Tjeneste, havde været med »Trankebar« i 1763, da den blev opbragt af Maratterne og senere frataget disse af Portugiserne, men fik kun en stakket Levetid i Frederiksnagor. Han døde allerede d. 11. Septbr. 1770, godt 14 Dage efter sin Ankomst. Det var en given Ting, at Raadet nu konstituerede sig med Fix som Chef, indtil Gouvernementets og senere Direktionens Approbation kunde foreligge.

Blev Fix' Samarbejde med Henckel saaledes ikke til noget, kom hans Enke derimod til at gribe ind i Fix' Liv, hvorm Optegnelserne beretter:

»Anno 1747 d. 31 Decbr. om Natten Kl. 12 blev min Kone fød i Freiksdal og i Daaben kaldet Anthonetta Maria.«⁵

»Anna 1768 d. 21 Martii blev min Kone Antonetta Marie fød Kiær og den Tid gift⁶ med Hermann Friedrichs Henckel, Købmand udi det kgl. Asiatiske Compagnis Tjeneste, forløst den første Gang med sin Søn, som 8 Dage derpaa udi Daaben blev kaldet Friedrich Ernst.⁷ Faddernes Navne Camertiener hos Kong Christian VII Hr. Brühl, Printz Frederiks Camertiener H. Lydersen og Sahn, Jomfruene Lassen og Jørgensen.«

»Anno 1770 den 6 Maj forløst med en Datter paa Skibet »Dronning Caroline Mathilde«, commanderet af Capitain Mads Schifter, paa Højden af Cap de bone Esperance, da hun samme Tid var paa Rejse hertil Bengalen med hendes Mand Henckel som Oberhoved beskikket til Frederiksnagor. Barnet blev døbt d. 13 Maj om Bord samme Skib og kaldet Caroline Mathilde. Capt. Schifter bar hende til Daaben, Oberstyrmand Hast(e) holdt Huen, Secretraad Juul, Styrmand Olivarius og Kierulf, Skibs Assistent Lynge og Obermester Feldbaum stod Faddere.«

»Den 11 September (1770) afgik ved Døden Herman Friedrich Henckel, Oberhoved her paa Frederiksnagor i Bengalen, blev begravet den 12 under Minute Skudfyring og 3de Salver af Militaire paa Kirkegaarden. Han blev døbt i Gilleleje d. 19 Septbr. 1734.«⁸

»Anno 1771 Mandag d. 11 Januar blev jeg, J. L. Fix med foranmeldte Henckels efterladte Enke mellem os selv og uden Ceremoni forlovet, og d. 11 Februar om Eftermiddagen Kl. 6 slet sammenviet af Missionær-Præst Hr. Johann Zacharias Kiærnander,** under Canoners Affyring, Illumination og hele Coloniets Overværelse.«

* Cazenove, Charles de, (1735—1790) Fætter til Etatsr. Fr. de Coninck, af denne anbefalet til Asiat. Comp. Kom 26/1 1768 til Frederiksnagor som Chef, men skuffede i høj Grad de overdrevne Forventninger til ham. Forsvandt i Slutningen af 1769 til Calcutta, hvorefter Comp. anlagde Sag mod ham (se »Niels Lunde Reiersen« af C. Nyrop Kb. 1896 P. 212. 232 ff.)

** Kiærnander, Johann Zacharias (1711—1799) f. paa Gotland, studerede ved Upsala og Halle, kom til Calcutta 1758, hvor han i

Fix blev som »Guvernør« (en Titel, som egentlig ikke var normeret for Opperhovedet, men som han, trods sin korte Funktionstid, bevarede til sin Død) i Stand til at byde sin Hustru en ny og komfortabel Bolig, idet den gamle, forfaldne, lerklinede Embedsbolig var saa hensynsfuld pludselig at styrtede sammen den 2 December 1770 under en Middag, uden at nogen kom til Skade. Han opførte i Stedet, for 25.000 Rupier, et smukt og anseeligt Hus, som staaer den Dag i Dag.

Omend nu Fix havde gammel Slendrian at kæmpe med, og overtog Kolonien i forsømt Tilstand, kan det ikke forblive nogen Hemmelighed, at hans Bestyrelse skaffede Gouvernementet i Trankebar og Direktionen en Mængde Vanskeligheder paa Halsen. Hertil bidrog hovedsagelig hans iltre Sind, smaalige Tænkemaade og rethaveriske Tilbøjelighed, — hvor han kunde komme i Karambolage med Nabokoloniernes Repræsentanter, sine Embedsmænd, de Indfødte eller Forretningsforbindelser, lod han ikke Lejligheden gaa fra sig.

Guvernør *Abbestée** i Trankebar udtrykker sig f. Eks. saaledes om hans Skrivemaade:⁹ »For faa Dage siden er os indløben en Skrivelse af Dato 16 Junii fra Dennem, Herr Fix og Juul,** og da samme er saa uforskammet, og saa høyst utilladelig, at det ey kundet andet end opvække de billigste Resentiments, saa skal vi viide at gaa den Vey, som [er] Os mest anstændig til Satisfaktions Erholdelse, og aldrig saaledes at forglemme Os selv at egalisere Os med Dennem i Grovheder og Uhføfligheder.«

Slige »Udladelser« fra Gouvernementet var nu vel ikke usete eller uhørte — ogsaa overfor andre Embedsmænd, — man maa erindre, at Klimaet gjorde Europæerne »hede i Hovedet« og irritable, og at der undertiden faldt Ord indbyrdes, som under andre Forhold aldrig var bleven udtalt.

Blandt de mange forskellige Sager, som Gouvernementet be-

1770 byggede den endnu benyttede »Old Mission church«. En mærkelig Blanding af Geschäftsmand og Præst. Var en Overgang umaadelig rig, men døde fattig og blind, efter at Kirken var frataget ham af hans Kreditorer.

* *Abbestée*, Peter Herman f. 1728 i Kbh., ansat 1752 i Ostindien, Guvernør 1761—74, hjemkom 1775 og blev Direktør i Asiatick Comp. Deltog i Forhandlingerne om Koloniernes Overgang til Kronen 1777, afrejste s. A., udnævnt til Generalguvernør og Brigadér, til Indien, tog Afsked 1783, men fungerede til 1788, da Peter Anker overtog Guvernørposten. Død 29/12—1794, begr. i Holmens K.

** Juul, Chr. Fibiger, afrejste sammen med Fix fra København til Frederiksnagor, fortrød straks ved Ankomsten og vendte omgaaende hjem, men atter ud i 1770. Forflyttedes til Trankebar i 1774 for at afløse Bie som Sekretær, men døde allerede Aaret efter, d. 14 Juni i Poreiar ved Trankebar.

brejder Raadet (d. v. s. Fix), var »den egenmægtige Opførelse af den nye Bygning«, Tabet af 700 Biggas Grund i Landsbyen Pirapour, Fix' Misforstaaelser med Franskmændene paa Chandernagore, og hans Ønske om at ophæve et bestaaende Körtel med disse, »hvilket kun vil medføre Animositeter, Disputer, og Stridigheder,« Fix' Arrestation af Assistent M a r q u a r d * og paafølgende Sekvestration af hans Effekter, som maa skyldes »personlig Modvilje« — (»skulde det være muligt at de begge have tænkt sig og handlet eet i den Sag«?). — Fix har købt et Parti Ris af en Mand i Byen, oplagt det, og givet Kvittering for en vis Vægt. Nogen Tid efter, da Partiet var svundet, vil han kun betale efter den nye Vægt, anklages af Sælgeren, som faar Ret hos Gouvernementet. I en Handel med en Mand paa Calcutta er Fix indgaaet paa at underkaste sig Voldgift i Tvivlstilfælde, men nægter dog dette, da det kommer til Stykket. Den retsindige Abbestée forlanger her, at Sælgeren skal indstævne Fix for Retten i Trankebar, »hvor De skal vederfahres, hvad Lov og Rett tilholder«.

Disse Uddrag, af hvad kun to Breve fra Gouvernementet indeholder,¹⁰ giver tilstrækkelig Forstaaelse af Gouvernementets Ønske om at faa Fix erstattet med en anden Mand, men det hørte stedse til de største Vanskeligheder i Dansk Ostindien at have de rette Mænd ved Haanden.

Direktionen i København var selvfølgelig efterhaanden bleven bekendt med Forholdene i Frederiksnagor og havde forlangt en Kommissær sendt ud fra Trankebar for til Bunds at undersøge Sagerne. Dette meddeles Fix, »og da Administrationen ey alleneste før, men endog efter Deres Tiid kommer med i Betragtning, saa ville vi nok som Venner raade Dennem til i Almindelighed at gaa reedelig og aabenhjertig til Værks, da samme (at vi skal bruge den Høye Directions egne Ord) er: »det eneste Møyn, hvorved De kan tilvende sig den Høye Directions Gunst og Bevaagenhed«.¹¹

Gouvernementets Valg faldt paa Secretraaden Ole Bie,** som skulde have »Præsidium i alle Kompagniets Forretninger, som han agter nødvendig at entrere i og Conjunctive med Dennem at agere i Alt — — — —«.

* Marquard, Diderich, ansat 1767, muligvis ogsaa Rejsesfælle af Fix fra København. Opnaaede at blive 3 Gange udsat af Compagniets Tjeneste, hvorefter hans Genantagelse paany skaffede Bie en Røffel fra Directionen. Omtales 1777 som endelig fratraadt.

** Bie, Ole (1733—1805) f. i Trondhjem, kom til Trankebar 1757, hvor han forblev i Compagniets Tjeneste til 1776. Ved Koloniernes Overgang til Kronen i 1777 udnævnt til Chef i Bengalen, en Stilling han beklædte til sin Død 18 Mai 1805, Justitsraad 1780, Rang af Oberstlieutenant 1782. Oberst 1798. Har Rekorden for lang Tjeneste i Dansk Ostindien. Forstod ved Fæsthed og Smidighed, tit under vanskelige Forhold, at bevare Respekten for det danske Flag overfor Nabokoloniernes Regeringer.

Bie ankom til Frederiksnagor 4 September og overtog samme Dag Kommandoen. At lade disse to Mænd »conjunctive agere« viste sig straks umuligt. Som rimeligt var, mødtes Bie og Fix med Uvilje, og der grundlagdes da ogsaa ved disse to Mænds Møde et gensidigt Had, som ikke kønedes i det lange Spand af Aar, hvori de nødsagedes til at taale hinanden paa den lille Flække Frederiksnagor, et Had, som forbitrede dem begge Livet, og som under ingen Omstændigheder kunde være til Gavn for Handelen og Administrationen. Dette Had blev ikke mindre intensivt da Kolonien i 1777 gik over til Kronen, og Fix forblev som Compagniets Førstefaktor, medens Bie gik i Kongens Tjeneste og bestyrede Logen administrativt. Bie var ikke mindre stejl og stædig end Fix, begge led af, hvad man i Nutiden vil kalde »Mereværdskomplekser«, og det var tit latterlige Kompetancespørgsmaal, som gav Anledning til deres Stridigheder, de følte sig som Ledere af to hinanden fjendtlige Virksomheder, hvor netop gensidig Hjælpsomhed og Forstaaelse havde været paa sin Plads.

Fix var af Gouvernementet ikke mindst blevet angrebet for sin Forsømmelse af de lokale Skifter. Han undskyldte sig stadig med, at han havde modtaget dem i forsømt Stand, hvad muligvis ogsaa kunde være rigtigt, men ialtfald paaførte de Kompagniet en hel Del Vanskeligheder.¹² Under Alt dette var Fix selv blevet ked af Stillingen og ansøgte om sin Afsked fra Embedet for at patriere, hvilket blev ham bevilget paa Betingelse af hans Forbliven i endnu et Aar for at gøre sin Eftermand Rede for Skifterne. Tillige skulde han, i Anledning af Kompagniets nye Octroy af 1772, opgøre alle Konti og sørge for Afvikling af alle henstaaende og uafgjorte Af-færer.¹³

Efter at Undersøgelsen var sluttet, afrejste Bie fra Frederiksnagor d. 28 Decbr. 1772, hvorefter Fix atter fik Styret indtil den af Gouvernementet ny udnævnte Chef, Overassistent A n d r e a s H i e r n ø e * ankom 25 August 1773. Abbestée tilbød Fix Stillingen som Opperhoved paa Calicut, men hvis han ikke modtog den, skulde han betragtes som udtraadt af Kompagniets Tjeneste, »hvad Gouvernementet dog nødig ser«.¹⁴

Direktionen i København havde imidlertid andre Planer. Kort efter at Hiernøe havde sat sig tilrette i Chefsstolen, resolverede den, at Bie skulde være Chef, idet den forventede at dette kunde ske 6 Maaneder efter Brevets Modtagelse i Trankebar og at Fix

* Hiernøe, Andreas (muligvis den A. H., som døbtes 14/3 1731 i Horsens Kirke), ansat 1752 i Logen Calicut, hvor han forblev en Snes Aar. Hans Administration af Frederiksnagor var en Blanding af godt og ondt. Hustruen, som skal være født B e r n e r, forlod kort før hans Død 6 Decbr. 1779 Frederiksnagor, hvorfra han selv ikke naaede at slippe, fastholdt for Gæld til den kgl. Kasse.

skulde være Bogholder i Trankebar eller Frederiksnagor, men han maatte iøvrigt gerne »dimitteres mod fri Rejse hjem, saafremt han gjorde Rede for de ham betroede Midler«. ¹⁵

Gouvernementet var nu ikke altfor ivrig efter at skille sig af med Bie, og han paa sin Side ikke forhippet paa at komme til Bengalen. Paa denne Maade varede Hiernøes Konstitution betydelig længere end forudset, thi først d. 25 Septbr. 1776 landede Bie i Frederiksnagor, ledsaget af den ny udnævnte 3die Stemme, Jørgen Billefeldt,* og Bie's unge Slægtning, Chr. Wilh. Duntzfelt** som Assistent.

For Hiernøe, som nu maatte aflevere Chefsværdigheden og Boligen, oprandt en svær Tid. Han kunde ikke gøre Rede for Beholdningerne, og Gouvernementet forlangte af Bie »ey at slippe ham førend De er fuldkommen satisfacerede«. Fattig og syg døde han i Frederiksnagor d. 6. Decbr. 1779. ¹⁶

Uden at det ses, at Fix er bleven endelig afskediget af Kompagniets Tjeneste, maa dette formodes, dels fordi Raadets 3 Pladser var besatte (Bie, Ehlers, Billefeldt) og dels fordi Fix paa dette Tidspunkt gik i Kompagni med John Fenwick,*** med hvem han drev privat Handel og Rederi. De skal en Tid have haft 5 Skibe i Søen,¹⁷ blev imidlertid uenige med det Resultat, at Fenwick indklagede Fix for Raadet for tilgodehavende Penge.¹⁸ Omkring 1783 drev Fix ligeledes privat Handel med en i Trankebar boende Franskmand Melchior La Beaume,**** med hvem han ogsaa havde Retssag i Frederiksnagor om Fordeling af Udbyttet.¹⁹

Frigivelsen af Handelen paa Ostindien 1772 bevirkede, at

* Billefeldt, Jørgen, Søn af Edvard Jensen (Billefeldt) i Odense, kom 1760 til Trankebar som Consumptions Skriver. En brav Mand, som i 1780 af Ole Bie gjordes til Byskriver i Frederiksnagor, men frasagde sig Bestillingen, som laa over hans Evner. Død 19 Juli 1781 i Frederiksnagor.

** Duntzfelt, Christian Wilhelm (1762—1809), Storkøbmand og Skibsreder (se Johs. Werner: C. W. Duntzfelt, Kbh. 1927) Hans Mormoder Adelheid Krøckel, f. Panck, var en Søster til Ole Bies Hustru Wendela Panck.

*** Fenwick, John, var i 1773 Kommissionær for James Brown (se ovenfor), hvis Hus Compagniet havde købt for 10.000 Rup. (Udg. Breve Trbr. 1773 Skr. af 7/8) Om Fenwick og Brown skulde tilhøre den af Hauch-Fausbøll beskrevne Slægt »Brown« (Kbh. 1918) er ikke oplyst deri.

**** La Beaume, Melchior, var bosat i Trankebar og fik i 1778 Naturalisations-Patent i København paa Foranledning af Conferensraad Fabricius de Tengnagel og paa anbefaling af Gouvernementet i Trankebar. Han anføres da som over 50 Aar gl., ugift og med anseelige Midler, hvoraf 12.000 Rdl. er employeret i Iselin & Co i Kbhvn., og 30.—40.000 Rdl. i Trankebar.

Kompagniets Embedsmænd i Indien nok saa meget interesserede sig for privat Handel, som for at tjene en ussel Løn. At Fix i disse Aar lagde Grunden til sin Formue er utvivlsomt, men hans Familie var efterhaanden ogsaa vokset ganske antageligt.

Optegnelserne siger:

»Anno 1771 d. 28 Septbr. om Morgenen Kl. halveet blev min Kone forløst med en Datter, som samme Formiddag blev døbt af Præsten med Skibet »Rigernes Ønske«, Hr. Høyer og blev kaldet Leonora Marie. Jeg holdt hende over Daaben ved min Kones Seng udi Nærværelse af Doctor Lorentzen.«*

»Anno 1773, Torsdagen d. 14 Januar om Formiddagen Kl. 8½ blev min Kone atter forløst lykkeligen med en Søn, som blev døbt Onsdag d. 18 Martii om Formiddagen Kl. 9½ slet udi Logens store Sahl af Missionair Præst Hr. Kiernander og kaldet Johan Hendrick. Moderen holdt ham over Daaben i Overværelse af Huusets Folck.«

»Anno 1776, Løvedag d. 13 July om Eftermiddagen Kl. 2¾ forløst (.....) med en Dreng døbt 3 December af Missionair Præst Diemer.** Holdt over Daaben af Moderen i Nærværelse af Supercargo Lyngge, Peder Jacob Ponick,*** Jomfru Catherina Hedeveg Lorentzen — han blev kaldet Johann Leonhard.«

»Anno 1777, Løvedag Eftermiddag Klokken 5²⁵ d. 20 December blev hun igjen forløst med en Søn som blev døbt d. 11 Januar 1778 af Skibs Præsten med »Dansborg« Hr. Wolf og kaldet Peter Jacob.«

»Anno 1780, Onsdag d. 19. Januar om Aftenen Kl. 8 slet blev hun atter forløst med en Datter. Hun blev døbt af Dr. Burn fra Calcutta og kaldet Bolette Marie. Fadderne vare Captain Ulrich Lodberg,**** Jacob Brønnum Scavenius† og jeg selv. Døbt d. 28 November 1780 Kl. 1 om Middagen.«

* Lorentzen, Caspar, kom i 1757 til Indien som Obermester, d. v. s. Læge, virkede i Trankebar til 1771, derefter i Bengalen (En Caspar Lorentzen, Købmand, viedes 1/1—1759 i Rendsborg Garnisons K.)

** Diemer, Johann Christmann, f. 1745, ordineret 1773 i Wernigerode, kom 1774 til Calcutta, død 1792 (Dansk-Hallisk-Engelsk Missionær) se Fenger: Den Trankebarske Missions Historie.

*** Ponick, en Mad. Poneck var Fadder 3/5 1757 i Lyngby K. ved Fru Fix' Broders Daab (Carl Christian Kiær) og en Jfr. Ponick 24/4 1762 Fadder ved en anden Broders Daab (Friderich Jørgen).

**** Lodberg, Ulrich Christian, f. 16/11 1733 i Larvik, død 28/10 1789 i Kbh. Borgerskab som Skipper i Kbh. 10/5 1769, titulær Søløjtnant 17/9 1782. Gjorde fra 1772—88 flere Vest- og Ostindierejser i privat Tjeneste. Ejede en kort Tid »Folehavegaard« i Hørsholm, senere en Lystgaard i Lyngby. Gift 2) 28/10 1782 i Holmens K., Kbh. Cathrine Hedeveg Aboe, i dette Ægteskab 2 Døtre, Marthe dbt. 2/7 1783 Kbh., Ulrikke dbt. 25/5 1788 i Kbh.

† Scavenius, Jakob Brønnum, (1751—1820) blev 21 Okt. 1780 udnævnt til 2den Factor i Asiatisk Comp. i Frederiksnagor og avancerede ved Fix' Hjemrejse i Janr. 1787 til 1ste Factor. Hans Rapporter til Directionen er prægede af Klarhed og dybtgaaende Kendskab til indiske Forhold. Fraset hans uheldige Sejlen i Kølvanet paa Fix i Toldsagen og dens Udløbere, staar hans Navn lysende i ostindisk Koloni Historie.

»Anno 1780 den 13 July om Formiddagen Kl. 10 døde min Datter *Leonora Maria* udi Hr. Brix'es* Huus paa Calcutta efter en 3 Ugers Sygdom af Blodgang og Feber og blev begravet Fredag d. 14 om Morgenen Kl. 6 paa Calcutta. Doctor *Burn* forrettede Tjeneste paa Kirke Gaarden, gammel 8 Aar, 8 Mdr., 15 Dage, 8½ Timer.«

»Anno 1781, Søndagen d. 25 Juli om Morgenen Kl. 5½ blev hun atter forløst med en Datter, som den 25 blev døbt af J. B. Scavenius og kaldt *Antoinette Marie*. Samme Dags Aften Kl. 10½ slet hensov hun i Herrens Navn 11 Dage gammel og begravet paa Serampours Kirkegaard ved Siden af *Hinckel*.«

»Anno 1781, den 25 July om Morgenen Kl. 2 afgik ved Døden *Peder Jacob Ponick* og samme Eftermiddag bragt til sit Hvilested her paa Serampore.«

Imidlertid havde *Bie* faaet Lede ved Chefsposten. Dels vel lokket ved Udsigten til lukrative private Forretninger, dels krænkede over Gouvernementets Kritik, som stødte den meget selvbevidste Nordmand, og dels plaget af Klimatsygdome, ansøgte han om med det første at blive afløst, henvisende til at han ikke selv havde søgt, men ifølge »graciously Udnævnelse af Directionen« var kommen til Bengal.²⁰

Meddelelsen om Cessionsakten af 1 August 1777, hvorefter Asiatick Compagni overdrog Kronen dets samtlige Besiddelser i Indien, naaede saaledes til Indien paa et ubejlignligt Tidspunkt. I Trankebar var man uden Guvernør, idet *Abbestée* var hjemme i Danmark paa Ferie, medens Factor *Huulbech*** residerede ad interim. *Huulbech*'s Meddelelse om Forandringen naaede til *Frederiksnagor* d. 21 August 1778.²¹ Han forudsatte, som rimeligt var, at *Bie* vilde fortsætte under de nye Forhold som Chef og 1ste Stemme, med den nye Bogholder *Ditlev Ehlers**** som 2den Stemme, men heri tog han Fejl.

Bie var modløs og afkræftet til det yderste af sin haarde Syg-

Directionen søgte at beholde ham længst muligt i Indien, men han gennemførte sit Ønske om Hjemrejse i 1792. I sit Testamente indsatte *Fix* ham i 1794 som Værge for sine Børn. Ejer af flere Storgodser i Danmark. Etatsraad 1811. Død paa *Gjorslev*.

* *Brix, Christian Frederik*, kom til Indien 1762 som Privatsekretær hos den nysudnævnte Direktør *Demarchis*, blev et af Compagniets mange sorte Faar, forsømmelig og uærlig, afskediget i 1771. Det var fra ham, at *Fix* »arvede« de famøse Skrifter, hvad dog ikke har gjort Skaar i deres Venskab. I Calcutta opnaaede han Ansættelse i engelsk Tjeneste.

** *Huulbech, Georg Christian*, ansat i *Asiat. Comp.* 1753. Ved Cessionen forblev han som 1ste Factor i Compagniets Tjeneste, men varetog som Interims Guvernør Regeringsforretningerne indtil *Abbestée*'s Ankomst i 1778. Død 9 Juni 1780 i Trankebar.

*** *Ehlers, Ditlev*, ansat i *Asiat. Comp.* 1773, boede i 1785 i *Kiel*, hvorfra han ansøgte om Chefsposten i *Frederiksnagor*.

dom og frasagde sig med en »Declaration« af 22 Aug. 1778 alle »publique Forretninger«, erklærede, at han aldrig agtede at entrere i Compagniets Tjeneste, og paalagde de Herrer (d. v. s. Ehlers og Billefeldt) »at beoagte Hs. Maj.'s Interesse og Compagniets Handels Affærer«. ²²

Interims-Gouvernementet blev overhovedet ikke ad tjenstlig Vej underrettet om denne vigtige Begivenhed, men fik Meddelelsen i private Breve fra Bengalen af 22 og 23 August. Ved et Gouvernementsmøde d. 19 Septbr. omstødtes Bies Disposition og i Stedet udnævntes Fix til 1ste og Ehlers til 2den Factor. ²³

Man havde bestemt d. 1ste September 1778 som Skæringsdag, og det faldt altsaa nu i Fix' Lod at effectuere den meget vanskelige Adskillelse, Beholdningernes Opgørelse og Værdiansættelse, Børgernes Afslutning, Bygningers og Inventars Forbliven ved Compagniet eller Aflevering etc., etc.

Interims-Gouvernementet maatte naturligvis akviescere ved Bie's Embedsnedlæggelse; det gør ham ansvarlig for al »Prejudice«, samtidig med at Fix, i en for ham uvant kærlig og opmuntrende Tone, beskikkes til sammen med Ehlers at være »de Persohner, der besørger Justitiens Administration og i alt iagttager Hs. Majestæts Interesse og Affaires indtil anden Høj Ordre indløber«. ²⁴

Næppe havde Fix d. 24 Oktober overtaget Chefsposten, før der skete noget ganske uventet. Skibet »Dronning Juliane Maria«, Capt. Haste, som i Decbr. 1777 afgik fra København medførende Guvernør Abbestée, Oberstlieutenant Lichtenstein * m. fl., havde allerede d. 19 Marts 1778 passeret Cap, var til stor Foruro-ligelse derefter ganske forsvundet, men en skønne Dag, den 25 August løb det ind til Malakka, ganske slaaet ud af Kurs. Herfra sendte Abbestée Dagen efter en Skrivelse til Ole Bie, hvori han paa Hs. Maj.'s Vegne udnævner ham til Chef for, og Captain W i c h m a n d, ** Chef for Tropperne, til 2det Medlem af det kongelige Raad. ²⁵

Den 13 Novbr. meddeler Bie Factorerne, at han tiltræder Posten

* Lichtenstein, Friedrich Johan Peter, blev 1751 ansat ved Tropperne i Trankebar, men hjemgik 1769. Ved Kronens Overtagelse af Kolonierne udgik han atter 1777, ledsaget af sin Hustru, til Indien, udnævnt til II Medlem af Gouvernementet og Finansraad, udnævnt til Oberst 1782, til nominal Guvernør i Ostindien 1783. Død 8/3 1785 i Trankebar.

** Wichmand, Nicolai, kom 1740 til Trankebar som Gefrejter og arbejdede sig op fra Underofficer til Kaptajnløjtnant. Tilbragte sine 39 Aar i ostindisk Tjeneste, delvis i Calicut, Trankebar og Frederiksnagor. Ved Cessionen fik han kgl. Udn. til II Stemme i Raadet og Chef for Soldatesken i Frederiksnagor, men tog sin Afsked ½ Aar efter. Død 1/10 1783 i Trankebar.

den næste Dag, og »vilde De altsaa i Morgen Formiddag Kl. 9 slætt behage at indfinde Dem i Hans kgl. Majestæts Loge«. ²⁶

Fix »gratulerer oprigtigt«, »excuserer« sig dog paa Grund af Sygdom for at møde, men udbeder sig en Extrakt af Abbestée's Udnævnelses P. M., hvilket omgaaende besvares med et Afslag, da Gouvernementet »faar en saadan tilsendt«. Forøvrigt er »Hr. Fix' iværende Sygdom mig nocksom bekjændt«.

I sine Skrivelser til Gouvernementet og til Huulbech, nu Førstefaktor i Trankebar og nu hans Foresatte, gør Fix Rede for sin eftergivende Handlemaade overfor Bie. ²⁹ Hans Ledemotiv var at undgaa Chicanerier og Fortrædeligheder, han vilde »med Mildhed dræbe Fanden«, som han udtrykker sig. Han fortryder ganske vist, at han uden Sværds slag overlod Bie Kommandoen, uden at indhente Interims-Gouvernementets Approbation, idet han mener, at Abbestée senere ikke vilde have omstødt, hvad dette havde resolveret, saameget mere, som Abbestée var uvidende om, at Bie selv havde frasagt sig Bestyrelsen. Til Slut udtaler han Haabet om at maatte forblive i sin Stilling. Interims-Gouvernementet gav ham delvis Ret, ogsaa fordi det selv følte sig tilsidesat af Bie, som burde have ladet sig indsætte af dette paany, istedetfor selv at indsætte sig. ²⁸ Fix faar Medhold i sin Eftergiveness for at »evitere Fortrædeligheder«, og har han ikke tidligere opnaaet Gouvernementets Paaskønnelse, saa har ialtfald hele denne Historie bragt ham den.

Nu var da disse to hver for sig ubetinget dygtige Mænd anbragt i Slagstilling overfor hinanden, hver i Spidsen for sin Etat, og paa denne nye Basis kunde Kampen fortsættes. Luften var paa Forhaand ladet med Eksplosionsstof, idet man var midt i den uundgaaelige Opgørelse. Det vilde føre for vidt her at komme ind paa de utallige Trakasserier fra begge Sider, for hvis endelige Afgørelse Commerce Collegiet nu blev den endelige Domstol.

Fix havde i den unge Assistent Scavenius faaet en tro og hengiven Forbundsfælle. Da denne i 1779 var Skibsassistent ombord paa »Ganges«, stiftede han i Frederiksnagor Bekendtskab med Fix, som med Gæstfrihed modtog ham i sit Hus. Da Skibet paa sin Retourrejse naaede Trankebar, fik Scavenius efter Ansøgning Lov at forblive i Indien og kom snart tilbage til Bengalen til den »velsignede Familie«, hos hvem han fandt et Hjem og Venskab, som knyttede dem sammen for Livet. ²⁹

Med Ehlers fik Fix større Vanskeligheder, da denne ikke altid kunde følge sin Chef i hans Dispositioner, hvilket endte med at Ehlers forlod ham og rejste hjem pludselig i 1780. ³⁰

Man var nu midt i den mest »glimrende Handelsperiode«, Dansk Ostindien har kendt, Pengene vældede som en Guldfloed, og baade Bie og Fix blev rige Mænd med flere Skibe paa Havet. En kort Tid maa Forholdet mellem dem have været nogenlunde

godt, thi d. 11 Januar 1778 var Bie's to unge Døttre* Faddere ved Fix' Søns Daab. Pudsig nok har Fix i sine Optegnelser overalt nævnt Fadderne — kun ikke her. Kendsgerningen fremtræder i Form af et Daabsbevis undertegnet af den norske Skibspræst C. W o l f.³¹

Alt gik nu sin skæve Gang, indtil en Bombe sprang, som fik Virkninger af uanet Betydning, ikke alene for Bie og Fix, men for hele den danske Koloni.

Adskillig Gnidning mellem Frederiksnagors Købmænd og det engelske Toldvæsens Optrædere tilskyndede Ole Bie til at foreslaa den engelske Regering paa Calcutta en Forpagtning af hele den Told, som Danskerne skulde svare Englænderne, for en Sum af 7000 Rupier p. a. Den 22 Januar 1782 akcepterede Englænderne Forslaget, og den 28 s. M. blev en Proklamation om dette Forhold opslaaet i Frederiksnagor, idet Comp.'s Factorer dog fik særlig Underretning.

Medens Befolkningen modtog Forandringen med Resignation, satte den Fix i sandt Raseri. Han begik nu sikkert sit Livs største Bêtise, idet han, udenom Gouvernement og Commerce-Collegium, direkte tilskrev den engelske Regering paa Calcutta 7 Februar 1782. I en irriterende Skolemesterstil gaar han i Rette med Englænderne for denne Kontrakt, kalder den »usømmelig, Indbrud i Compagniets Privilegier, stridende mod Nationens og Folkeret« m. m. Uanset Berettigelse eller ikke var Tonen helt igennem fornærmende for Englænderne, hvorfor Gouvernør H a s t i n g s ** ejheller besvarede den, men sendte en Kopi af den til Bie med Forespørgsel, om der fandtes andre Autoriteter end »Dem, med hvem vi stadig ellers har forhandlet«.³²

Naar engang Bogen om Ole Bie bliver skrevet, vil hele denne omfattende Sag kunne faa sin Belysning; her skal kun anføres, at Bie efterhaanden havde saamegen Modstand, at han opsagde Forpagtningen til Ophør 1 Februar 1783.

Men dermed var Sagen ikke tilende. Ad tjenstlig Vej naaede den til Kongen, som d. 24 Marts 1783 resolverede, at der i Tranke-

* Bie, Juliana Theresia f. 1767 gift med engl. Købmand William Morley i Frederiksnagor.

* Bie, Caroline Mathilde (1766—1812) gift 1) 1779 i Calcutta med John Carmichael, Factor i det engelske Ostindiske Comp. 2) 1784 i Calcutta, Frederik Schaffalitzky de Muckadell (se denne).

** Hastings, Warren, (1732—1818) engelsk Guvernør i Indien, kom første Gang til Indien i 1750, hjemgik i 1765, atter ud i 1768, blev i 1773 den første engelske Generalguvernør, men forlod atter Indien i 1785. Hans Regeringstid kendetegnes af heldige Krige og betydelige Udviklinger af de engelske Kolonier. H. manglede ikke Modstandere, hverken i Indien indenfor Raadet eller i England, men opnaaede tilsidst almindelig Anerkendelse og Hæder i sit Fædreland.

bar skulde nedsættes en Kommission til Undersøgelse af Toldsagen (Ordren modtaget i Trankebar Marts 1784) og af Fix' Forhold dertil.

Som sædvanlig havde Gouvernementet ikke kvalificeret Personale ved Haanden, og Kommissionen blev derfor tilfældigt sammensat, nemlig af afskediget Premierlieutenant F r. S c h a f f a l i t z k y d e M u c k a d e l l,* der som »Consul for Indien« paa Lykke og Fromme var draget til Indien (Præses), »Procurator« N i l s B e c k** (en Mand uden juridisk Eksamen), Aktor, og Byfogeden i Frederiksnagor, den halvt sindssyge C h r. J u n g h a n s.*** De to førstnævnte Herrer ankom i Midten af Juni 1784 til Frederiksnagor, og ved Tam-Tam paa Gaderne kundgjordes Grunden til deres Ankomst. Hele det lille Samfund sattes paa den anden Ende, selv Kommissionens Medlemmer kom i Haarene paa hinanden; Bie, der stadig fungerede som Logens Chef, optraadte som højeste juridiske Myndighed, (for at gøre Konfusionen fuldkommen, blev Schaffalitzky under Sagen Bie's Svigersøn). Aktor Beck blev sat i Arrest, Junghans afskediget, medens Fix i Sept.-Okt. 1784 var mere eller mindre impliceret i følgende Sager:

Fix contra La Beaume, La Beaume contra Junghans, Schaffalitzky contra 1) Beck og 2) Factorerne Fix og Scavenius og endelig Fix contra Ole Bie.

Det gik saavidt, at Fix holdt bevæbnede engelske Sipojer i sit Hus, hvad særlig ophidsede Gemytterne.

Gouvernementet sad raadvild og magtesløs i Trankebar, blev af hver især bombarderet med harmfnysende Erklæringer, og til sidst var der ikke andet at gøre end at opløse Kommissionen, hvilket skete Juleaften 1784.

* S c h a f f a l i t z k y d e M u c k a d e l l, F r i e d r i c h, F r i h e r r e (1755—1814), 4/6 1766 Sekltn. 4/9 1772 Prmltn. ved Livregiment Kyrasserer, udtraadt 1/7 81 »paa Grund af Svaghed«. 24/3 1783 paa Ansøgning udnævnt til »Consul for Indien«. Kom efter en eventyrlig Rejse til Trankebar i Begyndelsen af 1784 og 9 Juli s. A. til Frederiksnagor. Forblev i Indien til 1800, da han forlod sin Hustru for at gaa til København, hvor han døde fattig og ensom i 1814. Han vragede de Stillinger som blev ham tilbudt i Indien (Resident paa Patna) og nøjedes med Stillingen som Svigersøn af Ole Bie.

** B e c k, N i l s, »Prokurator«, et ubeskrevet Blad i Indien før Kommissions-sagen mod Ole Bie gav ham en Chance. I denne Farce opnaaede han til Gengæld at blive en Hovedperson.

*** J u n g h a n s, C h r i s t i a n F r e d e r i k (1753—1810) f. i Tillitse Sogn, Falster, dansk juridisk Eksamen 1779, ankom 1781 til Frederiksnagor som 2den Stemmø, Byfoged, Auditor m. m. Gav baade under Ole Bie og Le Fèvre Anledning til uhyre Vanskeligheder, syg paa Legeme og Sjæl som han var. I Kommissions-sagen mod Ole Bie kom hans Utilregnelighed til fuldt Udbrud, hvorpaa hans Afsked fulgte. Hjemkom i 1789 til Danmark, hvor Faderen, Borgmester H a n s J. i Kolding energisk, men uden Resultat søgte at faa ham rehabiliteret.

Den 20 Novbr. meddelte Gouvernementet Ole Bie Tilladelse til paa Æresord at rejse til København for at retfærdiggøre sig,³³ idet han samtidig er afskediget fra sit Embede, og *Le Fèvre** udnævnt til hans Efterfølger. Den 13 Februar 1785 afsejlede Bie fra Frederiksnagor med sine to Skibe »Providentia« og »Biekuben«, ledsaget af sine Døttre og Svigersønnen Schaffalitzky, medens Aktor Beck ombord paa Skibet »Sct. Thomas«, Capt. Ulrich Lodberg, søgte at komme ham i Forkøbet, hvad dog mislykkedes, idet han døde ombord den 1ste Juli 1785.

Hermed endte egentlig det oprivende »Samarbejde« mellem Fix og Bie. Den sidste blev ved kgl. Resolution af 26 Juli 1786 befriet for al Tiltale og tiltraadte paany sit Embede i 1788.

For Fix' Vedkommende lyder Commerce-Collegiets Indstilling til Kongen af 19 Juli 1786 saaledes:³⁴

»Vi finder Factor Fix' Forhold meget mere strafværdig (end Bies), som af Had og Misundelse imod Oberstlieutenant Bie, og den Vinding Toldforpagtningen kunde give ham, uden at se paa Coloniens Bedste og de Fordele, som derved for Handelen og de locale Coniuncturer vare forbundne, paa saa uanstændig Maade og imod sin Pligt, ikke alleene henvender sig til det engelske Gouvernement for at sværte hans og Coloniens Chef, som den, der havde begaaet den største Forbrydelse, og som med de haardeste Bebrejdelser imod Oberstlieutenant Bie, og de stærkeste Udtryk imod Gouvernementet, fordrister sig til at protestere imod en Handling, hvilken han ikke undsaa sig for ey alleene at vise at være fordelagtig for en af Coloniens Indbyggere, som var hans Chef, men ogsaa ved en detailleret Calcul søgte at godtgøre Oberstlieutenantens Vinding til 170.000 S. R. istedetfor 7000 han for Toldens Forpagtning skulde betale, uden at eftertænke Følgerne, som denne hans overilede Hidsighed kunde foranledige ved at aabenbare Englænderne den danske Handels Vigtighed og Tilvækst.

Han vover endog med den anden Factor Scavenius paa Deres Majestæts og den Danske Nations Vegne at protestere imod Oberstlieutenant Bie's Toldforpagtning, et Foretagende, som ikke paa nogen Maade kan undskyldes, men paa det alvorligste fortiener at ansees.«

Kongen resolverede 26 Juli, at Fix og Scavenius skal tiltales for at have tilsidesat deres Pligt (de eneste, som overhovedet blev tiltalte i denne Sag!). Tiltalen blev dog ophævet ved kgl. Resol. af 12 August 1789, efterat Generalprokurør, Conferensraad *Bang*** paa Danske Cancellis Foranledning havde faaet forelagt

* *Le Fèvre*, Friedrich Ludvig, (1755—1799) Officer, afgaaet med Kaptajns Karakter 15/10 77 i Kbh., blev Kompagnichef i Trankebar 1782. Kom til Frederiksnagor 29 Janr. 1785 for at afløse Bie. Hans »meget besynderlige Opførsel« overfor Englænderne i den Periode gav Anledning til diplomatisk Indskriden, og bevirkede hans Afsked i 1789. Hjemkommen i 1794 søgte han og fik Stillingen som Resident paa Logen Patna (1798), men døde før Afrejsen fra Danmark.

** *Bang*, Olf Lundt, 1731—89, 1758 Højesteretsadvokat, 1763 Kammeradvokat, førte Chr. VII's Sag i Skilsmissen med Caroline Mathilde,

Sagens Akter og derefter ment, at begge havde handlet, som de synes, deres Pligt bød dem.³⁵

Medens Fix nu havde faaet Fred for Bie i Frederiksnagor, indviklede han sig, medens Le Fèvre var Chef, i endnu en ubehagelig Affære.

Denne forholder sig i Duntzfelts Fremstilling saaledes:³⁶

»Fix tilskrev Raadet og angav, at en Snow »Minerva«, Captajn Thomas, var ham tilhørende og begærede derfor dansk Søpas,³⁷ som blev ham givet uden videre, da Snowen laa paa Frederiksnagor og under dansk Flag indtog Opium af Compagniets Beholdning. Da Skibet skulde passere Calcutta, blev det stoppet og Captainen samt Rederne heraf, som alle var engelske, paa Examination af den engelske Regering tilstod, at Fartøjet og Ladningen var deres Ejendom. Lord Cornwallis* skrev derpaa til Frederiksnagor om Sagen, og da Raadet (Le Fèvre, Junghans, Duntzfelt) henvendte sig til Fix at bevise hans Ejendom til Skibet, kunde han det ikke, men tilstod Sandheden, hvorfor det befrygtes, at Confiskation vil finde Sted, og de Engelske vil tage Anledning til at anholde og examinere alle Danske Skibe til Flaggets Dishonneur og Rederens Skade, hvorfor Raadet har holdt Hr. Fix ansvarlig. Compagniet vil antagelig miste Beløbet af denne Opium (60.000 Rupier), som jeg tror er solgt paa Kredit, og i Fald Confiskation gøres derpaa kan Køberen ikke betale samme. Cornwallis har ligeledes truet Fix i et Brev, at den aarlige Tilstaaelse af Opium, 200 Casser til Comp. skulde ophæves, og om det sker vil Comp. lide et grusomt Tab, og denne Opdagelse kunde ligeledes skade Nationen i de Forretninger, jeg paa min nuværende Deputation afhandler med det engelske Raad³⁸ — — — og frygter meget for Følgerne af denne Tildragelse«.

Lord Cornwallis fastslaar i sit Brev til Fix af 8 Novbr., (hvoraf Kopi sendes til Raadet), at Køberen er Englænder, at han har købt 134 Kasser Opium, kalder Fix' Handlemaade for Bedrageri og forlanger at vide, om Salget er sket af det Kvantum, som er indrømmet Danskerne, da Englænderne ikke ønsker at levere disse Opium, som til Skade for den engelske Handel afsættes til Englændere.

Fix' Forsvar er kun tomme Ord³⁹. Han forsøger at reducere Søpassets Betydning, kalder sig nu kun Medreder etc. For Raadet var intet andet at gøre end at erkende Fadæsen og overfor Fix at gøre ham ansvarlig for alle Følger.

Resultatet blev at Snowen blev losset i Calcutta og igen løsladt

1777 optaget i Adelsstanden, 1779 Etatsraad og Vice Generalprokurør, 1780 Assessor i Kancellikollegiet og ekstraordinær Assessor i Højesteret, 1783 Konferensraad, 1784 Generalprokurør.

* Cornwallis, Charles Mann, Lord Brome, (1738—1805) udmærkede sig i den nordamerikanske Frihedskrig, blev 1786 Generalguvernør i Indien (afløste Hastings) og besejrede Englands vældige Fjende, Tipposahib, afgørende ved Seringapatam 1792. Vendte hjem til England i 1793, men udnævntes paany i 1805 til Generalguvernør i Indien, hvor han døde kort efter sin Ankomst s. A. Lige fremragende ved sine Talenter som Organisator og Feltherre.

imod at Captainen betalte dobbelt Told og ombyttede det danske Flag med engelsk, medens der for Fremtiden blev lagt Danskerne forskellige Hindringer i Vejen med Hensyn til Opium-Leverancen, hvortil kom at Englænderne ved denne Lejlighed opdagede, at Danskerne havde faaet et større Kvantum end tilladt.⁴⁰

Ved kongelig Resolution af 6 Juni 1787 skulde »Raadet tiltales og Fix actioneres enten i Frederiksnagor eller her for Udstedelsen af Søpasset, om han hertil efter Forventning i dette Aar skulde ankomme«. (Nogen senere Afgørelse ses ikke at være faldet).⁴¹

Omsider havde alle de udstaaede Genvordigheder — forskyldte eller uforskyldte — gjort Fix ked af Opholdet i Bengalen. Directionens Tilbud om 1ste Factor Stillingen i Trankebar havde han først modtaget (for at overgaa dertil ved Lejlighed), men det blev ikke til noget. Hans Helbred var efterhaanden svækket, og han ønskede kun at komme hjem, saa meget mere som han følte sig økonomisk tilsidesat for Ligestillede i Trankebar. Det eneste, som holdt ham tilbage, var Frygten for ikke at kunne skaffe sin store Familie tilstrækkeligt Levebrød.⁴²

Her ved Afslutningen af Beretningen om Fix' lange Ophold i Indien skal det siges, at der uhyre sjældent er rejst Kritik af hans merkantile Dispositioner.

Det bør betænkes, at medens Embedsmændenes Forseelser overalt er nøje protokollerede, betragtedes det som givet, at enhver Forretning forløb heldigt og godt, hvorfor den tilsvarende Ros mangler.

Tiden nærmede sig for Afrejsen. Det Asiatiske Compagnis Skib »Castellet Dansborg«,⁴³ Capt. P e d e r E n g e s l ø w, var afgaaet fra København 5 Septbr. 1785 og lod Ankeret falde ved Frederiksnagor d. 16 August 1786. Det blev det sidste Skib, Fix ekspederede for Compagniet. Den 5 Decbr. letter Skibet fra Frederiksnagor, medens den hjemgaaende Last indtages successive ned ad Floden. Tiderne var vel nu nedadgaaende for Handelen, alligevel laa der paa Reden ved Riserah, lidt nedenfor Frederiksnagor, 8 franske Skibe og lastede. Fix engagerer som Læge »Undermester« F r i e d r i c h D o o s e * til at hjemgaa med Skibet, faar sit »Cammere Gods« og »private levende Provisioner« ombord, men først d. 21 Januar 1787 er Skibet sejlfærdigt, Factor Fix med Familie samt Assistent B o r g e r ** gaar ombord under behørig Salut, den

* D o o s e, Friedrich, f. i Glückstadt. Indrulleret i Kbh. 18/1 1783 som Obermester paa Skibet »Heinrich Carl«. (se Carøe: Den danske Lægestand 1479—1900).

** B o r g e r, Jens, døbt 13/2 1756 i Frelsers K., Søn af Sejlmager I v e r B o r g e r, boende i Overg. O/V 179. Død 11/2 1816 i Gothersgade 3, hvor han boede i et enkelt Værelse og benævnes Assistent i det Asiat.

22 er man klar af Revieret og kvitterer Lodsen. Et Par Dødsfald ombord nedsætter Rejsegælden, den ene er Skibets Assistent Niels Halkier,* som bliver »overbord sadt« under 5 Minutskud og Flaget paa halv. Den 11 April er man nær Cap, hvorfor Skibsraadet indkaldes til Afgørelse om, hvorvidt denne Havn skal anløbes eller ej. Skønt Captainens Instruks tilholder ham at anløbe St. Helena, og kun i Nødsfald Cap paa Hjemturen, resolverer man enstemmigt at anløbe, hvortil Fix, som var syg og har »samlet saa mange Svagheder i sin lange Tjeneste i Compagniet«, slutter sig. Rejsen havde paa Grund af Vindstille været særlig langvarig og de ferske Provisioner var tildels opbrugte. Den 12 April falder Ankeret i Taffel Bay'en, og den 13 April gaar Familien Fix i Land, fulgt af Assistent Borger og Captainen.

Optegnelserne beretter her:

»1785, Løvedag d. 10. Septbr. blev min Kone atter forløst med en Dreng Kl. 5,55 om Morgenen og døbt paa Cap de bone Esperance af Jan Pieter Senuria d. 15. April 1787. Senuria gik med mig i den hollandske Skole i Hanau og blev begge i eet Aar confirmeret. Barnet blev kaldt Christian Carl«.

Foranmeldte mine Børn blev alle fødte paa den danske Plads Frederiksnagor eller Sirampour kaldet i Bengalen.«

Et Daabsbevis dateret Cap d. 16 April 1784 (!) anfører Navnene Christian Carl Fix. Faddere: Carl Christian Kiær** — Chr. Berg.***

Comp. Han testamenterede hvad han ejede til to af Fix' Børn. Familien viste sin Taknemmelighed mod ham ved at give ham Plads i Familiegravstedet, hvor han nedsattes 16 Febr.

* Halkier, Niels, f. i Kbh., dbt. 30/6 1753, Søn af II Factor i Trankebar Fr. Chr. Halkier og Abigael Krogh.

** Kiær, Carl Christian, dbt. 3/5 1757 i Lyngby K. Broder til Fru Fix. Han maa efter Hjemkomsten være kommen ud paany til Indien, thi han er atter med til Danmark som Scavenius' Gæst, da denne rejser hjem i 1792.

*** Berg, Bolette Rudolphine, dbt. 31 Febr. (!) 1761 i Lyngby K. Datter af Sr. Kiær. Hun blev gift med Kaptain Christian Berg, som ved kgl. Resol. af 19/10 1785 udnævntes til at være Ole Bies Efterfølger i Frederiksnagor. Berg afsejlede 28 Dec. s. A. fra København som Fører af Skibet »Concordia«, tilhørende Peter Tutein, men strandede og druknede 6 Januar 86, paa Kysten af Orkney Øerne. Han gav saaledes ufrivilligt Plads for Bie, der, frikendt for Tiltale, skulde overtage sin gamle Stilling »naar Lejlighed gaves«. Bolette Berg boede som Enke i 1787 paa Østergade No. 51 med en 21aarig Stifdatter, 6 Pige-børn fra 2—9 Aar og en 4aarig Søn. Som Logerende havde hun Fix' to Sønner, den 11aarige Leonhard og den 10aarige Peter, samt 4 Tjenestefolk. Hun var Søster til Fru Fix.

Efter at være restituerede og have faaet friske Grøntsager, Frugt og levende Provisioner i Lasten, gaar de samme Personer atter ombord og d. 24 April lettes Ankeret paany. Den 17 Mai passeres St. Helena, d. 23 Mai Ascencion, d. 16 Juli afgør et Skibsraad at gaa igennem Kanalen istedetfor Nord om Skotland, hvortil Fix ogsaa slutter sig. I samme Raad vedtager man paa Grund af Drikkevandets Knaphed at nedsætte »Ranconen« til 1½ Pot daglig for 1ste Bord og ¾ Pot for Mandskabet. (!)

Man nærmer sig nu de hjemlige Farvande, men en Brandstorm ved Skagen nødvendiggør endnu et Skibsraad d. 2 August, hvori Fix udtaler »efter mine Indsigter bør man ikke risquere med saadant Veyer at løbe Cattegattet ind«. Herved blev det.

Mærkværdigvis slutter Skibsjournalen brat paa dette Sted, men Regnskabet for Togtet er afsluttet d. 4 August, og denne Dag maa antages at være Ankomstdagen til København.

Den hjemrejsende Families Medlemmer er ikke nærmere specificeret i Skibsjournalen, men da Folketællingen 1 Juli 1787 giver Oplysning om at 3 Sønner var i Danmark,⁴⁴ kan det fastslaas, at Mand og Hustru havde to Børn med sig, den 7aarige Bolette og den 2aarige Carl.

FIX I KØBENHAVN.

Hvor Fix indrettede sig ved Ankomsten til København vides ikke, men sikkert kort efter er han flyttet ind i Ejendommen Amaliegade No. 71, Litr. Y, nu No. 13, som han den 19 Decbr. 1789 faar Skøde paa for 20.000 Rdl. Den bærer over Porten en Tavle med Inskription om at være bygget i 1755.

Optegnelserne beretter:

»Anno 1788 udi Kiøbenhavn d. 7 December Søndag Morgen blev min gode Kone atter lykkelig forløst med en Datter, som den (12 Decbr.) blev døbt udi Huuset af den franske Reformerte Præst Hr. Broca*, min Svigerinde holdt Huen og blev kaldet Antoinette Wilhelmine, jeg fik den glædelige Efterretning herom den Tiid jeg var i Hanau.«⁴⁵

Paa Generalforsamlingen i 1791 valgtes Fix ind i Direktionen for Asiatisk Kompagni, hvor han i 1796 fik sin gamle Modstander fra Frederiksnagor, Chr. Wilh. Duntzfelt, Bies Slægtning og Vaabendrager, til Meddirektør. Her fik han Lejlighed til at sige Duntz-

* Broca, Jean, (1750—1793) f. i Pujol, Frankrig, førte som Præst en omflakkende Tilværelse i Schweiz, England og Holland, indtil de Coinck i 1780 hidkaldte ham som Hjelpepræst til København. Da Pastor Eyraud, hvis Datter han havde ægtet, døde i 1783, blev han Førstepræst.

felt »Tak for sidst« i Form af en Hof- og Stadsretsdom af 26 Marts 1798, hvorved konfiskeredes et Parti Nankins, der til Skade for Kompagniet var indført under falsk Varebetegnelse af Duntzfelt's Firma. Ved Højesteret blev Dommen dog forandret og Varerne istedetfor genudført. Sagen fik et Efterspil, idet Fix paa Generalforsamlingen 18 Januar 1797 udtalte sig saa nedsættende om Duntzfelt's Stilling i denne Affære, at Duntzfelt paa et Direktionsmøde d. 23 s. M. gav Fix et Par kraftige Ørefigen, der ved Højesteretsdom 21 Febr. 1800 takseredes til 400 Rdl. Bøde for Duntzfelt og 200 for Fix, hvorhos Fix' Injurier blev kendt døde og magtesløse. Fix gav dog ikke op, men i en trykt, d. 16 Juni 1800 dateret Pièce søgte han at retfærdiggøre sig for Offentligheden, medens Duntzfelt allerede fratraadte Direktionen i 1797.⁴⁶

Det blev Fix' Lod at sidde i Kompagniets Direktion i en Periode, hvorom det hedder: »Et Overblik over Kompagniets Virksomhed fra 1792 til Krigens Udbrud 1807 synes at give Indtrykket af, at det endnu i denne Periode har været et ikke blot storlaaet, men i det hele godt og solidt Foretagende, omend drevet i noget mindre Omfang end i de foregaaende 16 Aar«. At Kinafarten i denne Periode blev reduceret til Fordel for Ostindiefarten kan maaske tilskrives Fix' Ønsker og Indsigt, ligesom det er udenfor Tvivl at hans Lokalkendskab i Indien maatte tilføre Direktionen en værdifuld Kraft. Udbyttet kulminerede i 1802 med et Udbytte af 90 Rdl. pr. Aktie à 500 Rdl.⁴⁷

Ved Siden af sin Direktørvirksomhed drev Fix privat Handel paa Indien. Ved Boets Registrering findes 5 Kister ostindiske Varer, medens hans gamle Fælle og Rejsekammerat hjem, Assistent Jens Borger, stadig var fast ansat i hans private Virksomhed.

Optegnelserne beretter:

»Anno 1792 en ulykkelig Dag for mig og mine 6 Børn. Tirsdagen d. 17 April om Aftenen Kl. 10¼ slett har det behaget den almægtige Gud at kalde til sig fra denne Jammerfulde Verden min i Livet været høyst Elskeligste og Priisværdigste Egtefælle Antoinette Marie, født Kiær, efter en toe Aars utroelig Smertefuld Sygdom, med den fuldkomneste Standhaftighed har hun baaren hendes overmaade haarde Kors. Da hun har igiennemgaaet alle haande Sygdomme og Plager med utrolige Smerter og Pinsler. Mandagen den 16 om Morgenen Kl. 4 mærkedes at hun drog med Døden (Gentagelser). Var 44 Aar, 3 Mdr. 16 Dage og 22¼ Timer gl.

Lørdag d. 21 April om Formiddagen Kl. 9 blev hun bragt med den hæderligste Liigbegiængelse til Nicolay Kirke og hensat under Alteret indtil hun bliver nedsat i det Begravelsessted, jeg haver kiøbt for min Familie og mig i samme Kirke.«

Det var forøvrigt paa denne Tid vanskeligt at skaffe sig et Gravsted i Nicolai Kirke, som var fyldt til sidste Plads. Naar Fix for den forholdsvis ringe Pris af 200 Rdl. erhvervede sig et, laa det

i, at der til dette Gravsted knyttede sig nogle uhyggelige Minder, hvorfor det havde knebet med at skaffe Købere. Under Svenskekrigen 1658—60 var en dansk Spion, Bartholomæus Mikkelson, bleven halshugget i Malmø og hans afhuggede Hoved sendt til Enken, som fik det jordet i sin Familiebegravelse — det paagældende Gravsted. Først efter Krigens Ophør blev Kroppen eftersendt og jordet sammen med Hovedet, men siden da var ingen bleven bisat der.⁴⁸

Længe fik hun ikke Lov at hvile i Fred under den store Kirkes Alter, 3 Aar efter gik den op i Luer, medens hendes Kiste senere blev flyttet til det imponerende Gravsted paa Assistents Kirkegaard. — Ogsaa Christiansborg Slots Brand i 1794 oplevede Fix. Til Genopførelsen af dette ydede Sukkerraffinadøren Ladiges* det største Bidrag, 5000 Rdl., de Coninck** 4000 og Fix det trediestørste, 2000 Rdl.⁴⁹

Det var et stort og komfortabelt Hjem hvori Fix, som i 1805 paa Grund af Sygdom var udtraadt af Direktionen for Asiatisk Compagni, lukkede sine Øjne den 2 Februar 1807, 71 Aar gammel.

Registreringen og Boets øvrige Papirer giver et talende Indtryk af det daglige Liv, saaledes som det formede sig her.

Huset bestaar af Stue, 1ste og 2den Etage samt Kvist, endvidere nævnes Borgestue, Stald og Vognskur — alt optaget af Familien Fix. Selv har han Soveværelse og Kontor paa 1ste Etage, hvor desforuden findes »den røde Sal« med 52 Skilderier, »den blaa Sal«, Jomfru Wulff's Kammer, samt Spisestue med 16 Stole etc. I Stueetagen nævnes Kabinet med 39 Skilderier.

I Vognskuret staaer en firesædig Karet med Bukdækken, og en tosædig Karet med Ulveskindstæppe.

I Haven en Solskive, i Lysthuset en Damaskes Canapé med Stole etc. (Haven rummer nu en stilfuld 2 Etages Slotslignende Bagbygning).

I øvrigt et solidt og godt Indbo med Vinkælder og 2599 Bind Bøger, hovedsagelig udenlandsk Litteratur. Fix var Medlem af det kgl. Musikalske Akademie og havde — trods reformért — fast Stol i Garnisons Kirke.

Tyendet bestod af Gaardskarl, Kusk, Husholderske, Kokkepige, Stuepige og Negeren Christian Treparsour Nelle-

* Ladiges, Henrich (1731—1805) etableret 1752 som Sukkerraffinadør i Aalborg, derefter fra 1757 i Kbh. Ejede ved sin Død 4½ Mill. Kroner, hvoraf 2½ Mill. gik til Velgørenhed i Kbh.

** de Coninck, Frédéric (1740—1811) f. i Haag, dansk Storkøbmand og Skibsreder, Etatsraad, Direktør i Asiatisk Comp., Ejer af det fh. Moltkeske Palæ i Bredgade, Dronninggaard m. m. En, flere Steder gentaget, Kilde siger at han gav 30.000 Rdl. til Christiansborgs Genopførelse.

m u t h, som ved Fix' Død var 42 Aar.⁵⁰ Hertil kom den »ostindiske Assistent« Jens Borger, som har gaaet Fix til Haande i hans tiltagende Svaghed ved Bogføring, ind- og udgaaende Udgifters Modtagelse, foruden en Hr. Mundt, som siden 1796 har besørgt Fix' Forretninger, og daglig indfundet sig for at modtage hans Ordres, samt dennes Søn, som »daglig fra 6½ til 10 Aften har forelæst Hr. Fix Aviser, Bøger etc. i de levende Sprog«.

Fix havde selv købt Gravstedet paa Assistents Kirkegaard og godkendt Tegningen til Monumentet.

Overslaget til dette er leveret til ham selv »efter forlangt Tegning«, dateret København 29. Septbr. (uden Aarstal) af en M. F i s c h e r. Det lyder paa »Sokkel af bornholmske Stene 19" høje, 1 Alen brede og det øvrige af norsk Agerhuus Marmor (hvad vi kalder Sandsten), som leveres af Fix selv, endvidere 2 Penster? (Sfinkser), Portrait samt Ornamenten og Figuren i Buen af hvid italiensk Marmor, som af mig (Fischer) bliver leveret«.

For Monumentet betalte Boet 18. Juli 1807	793 Rdl.
for 160 store Bogstaver i Obelisqven a 4 sk.	6 « 4 sk.
51 mindre — — a 2 sk.	1 « 6 «

+ diverse Omkostninger ialt 812 Rdl.

Hertil kom for Arbejdet under Monumentet »en muuret og vælvet Kielder« leveret af A. W i l c k e n, efter Overslag 635 Rdl., betalt 10. Juli 1807.

Som Billedet viser er Gravkælderens dækket af svære Granit Overliggere. Ovenpaa disse hæver Monumentet sig til en Højde af ca. 8 Alen og øverst ses Fix Portrætmedaillon indrammet af Uendelighedens Symbol, Slangen, som bider sig selv i Halen. Indskriften lyder saaledes:

»For
 Johan Leonhard Fix
 den stræbsomme og retskafne Mand
 den fromme gode Fader
 og for
 Antoinette Marie Kjær
 den ømme Ægtefælle og kjærligste Moder
 sættes dette Minde af deres taknemmelige Børn.«

Af de to Marmorplader bærer den til venstre følgende Indskrift:

»H a n f. d. 27. Decbr. 1736 skal være 28. Dec. 1735.
 d. d. 2. Febr. 1807«

Pladen til højre:

»H u n f. d. 31. Decbr. 1748 skal være 31. Dec. 1747
 d. d. 17. Septbr. 1792« skal være 17. April 1792

Den 9 Februar 1807 fandt den pompøse Begravelse Sted hvis Udgifter androg:

Den dobbelte Kiste	70 Rdl.
1 Ligplade af Tin med Inskription	11 —
Pastor Thye*	20 —
Fløjels Ligvogn med 4 Heste	21 —
Kusk og Biløber	3 —
8 Ligbærere	32 —
2 Marskal Stave af Fløjel	3 —
4 sorte Gueridoner	2 —
9 Vogne til Sørgeparrene à 2 Rdl.	18 —
2 Tjenere ved Ligbegængelse à 2 Rdl.	50 —
2 Politibetjente à 3 Rdl.	6 —

Fix' Kiste blev anbragt ved Siden af Hustruens, som allerede forinden var overflyttet fra den nedbrændte Nicolai Kirke.

Boet sluttede den 19 Decbr. 1811 og Formuen, som kom til Fordeling, beløb sig til 381.606 Rdl. 3 Sønner og 2 Døtre, som gik i lige Arv, fik saaledes hver 76.321 Rdl. Med Forsigtighed havde Fix anbragt sine Penge, hovedsagelig i engelske Consols à 3, 4 og 5 %, som realiseredes henholdsvis à 61,80 og 94 %, men ogsaa i danske Papirer som kgl. Obligationer, Østersøiske og Asiatiske Compagni Aktier, Deposito Casse og alm. Assurance Compagni.

Forinden Fix' Børn omtales, skal nævnes, at han efter Hustruens Død i 1792, med en Udbetaling af 6.000 Rdl. havde affundet sig med dennes Datter af 1ste Ægteskab *Caroline Mathilde Henckel*, som var bleven gift med Købmand *John Cree*** paa Dacca, en betydelig By, nogle Mil øst for Frederiksnagor. Cree var Forretningsven af Fix og Lærredsleverandør til det danske Compagni i Frederiksnagor. Efter Cree's Død ventede der hans Hustru en sørgelig Skæbne. Hun giftede sig paany med en ung Kornet ved de danske Husarer *George Elphinston****, og blev derved Hovedpersonen i følgende Drama, hvori hun hidtil har været anonym.

* *Thye, Mathias*, blev 4/8 1797 ordineret til Garnisons K. danske Menighed (ord. 14/1 1784 2' res. Cap. til Vor Frue K. Kbh.), f. 17/12 1752 Ondløse, død 17/12 1814 Kbh.

** *Cree, John*, f. i Grevskabet Dørschel i England, har rimeligvis opholdt sig nogle Aar i København. I tysk Ref. Kirkebog findes indført 15 Dec. 1784: »døbt i Huset hos Etatsr. Schneider, Captain *John Cree* og *Caroline Hinkell*, kommende fra Bengalen, deres Søn, *William*, f. paa Søn 13 Okt. d. A. Faddere: Hr. *John Dungan*, Hr. *Erichsen*, Etatsr. *Schneider*, Mad. *Mary Dungan*, Jfr. *Bolette Rodolfine Berg*. Endvidere: Folketælling 1787 Sct. Annæ Øster Kv. Amaliegade 71 B. B.: Købmand *Cree* (Huset ejedes af Toldskriver *Hans Bøye*).

*** *Elphinston, George*, dbt. 23 Janr. 1775 i Kbh. tysk Ref. K., Kornet a la suite i Husarregimentet 22/7 1791, Afsked 1/4 1796, Søn af *George Elphinston*, f. 1721 i Skotland, d. 1777 i Kbh., Direktør i Asiatick Comp., og Hustru *Louise Fenwick*, dbt. 24/12 1745 i Helsingør, død 4/5 1793.

» — — — George Elphinston married a W.-Indian widow. She ran away or went away with their footman, who was birth a common Danish peasant. Mr. Elphinston got a divorce according to the Danish law, he went into the English army, and got engaged to some lady of title in England, but having heard by accident of the first wife being still alive, she broke off her engagement and he shot himself. Poor Mrs. Brown* never could bear any allusion to him and looked with such horror upon his wife, that she very seldom went out for fear of meeting her, as she lived not far from Elsinor.

Mrs. George Elphinston lived a miserable life with the man she left her husband for, and took to drinking. She never forgot, that she had been a lady She died very penitent, Mr. Wade, the English clergyman who came to Elsinore and who married Mr. Fenwicks 4th daughter, Louisa, was constant in his attendance on her deathbed and was quite convinced of her salvation.«⁵¹

Medens den unge Officer skal være død i Mai 1815 paa en Rejse til Kina, kan ovenstaaende Beretning, som lyder meget troværdig, suppleres med følgende:

Den 23 August 1806 indgav Ægteparret Ansøgning om Separation,⁵² da »Misforstaaelse og Utilfredshed har saa rodfæstet sig imellem os, at vi ikke indse paa nogen Maade at kunne retablere Enighed eller god Forstaaelse.«

De boede indtil da paa hans Ejendomsgaard, som var udflyttet fra Sonne By i Frederiksborg Amt (formentlig nu Saande ved Esbønderup). Denne overtog hun med alt til Gaarden hørende, derunder Indboet, mod at udbetale ham 6000 Rdl. D. C. (netop hendes Mødrenearv). Endskønt hun havde en fast aarlig Livrente af 400 Rdl. fra Halvbroderen Johan Henrik siden dennes Død 1811, og ligeledes blev støttet af Halvbroderen Carl Christian, gik det ned ad Bakke med hende. Hun døde d. 21 Mai 1835 i Pleielt, en Landsby nær Tikøb i et lille Parcelhus, som var blevet Erstatning for Gaarden.⁵³ Skiftet fortæller tilstrækkeligt om Forholdene. Der skyldes til Per og Poul, selv Tjenestepigen har i 20 Aar ikke faaet Løn, for det lille Hus skylder hun hele Købesummen 550 Rdl., Indboet ejes af Svogeren R o t h e, og Pigen har betalt Begravelsen 31 Rdl. Denne opgør sit Krav paa Boet til 400 Rdl. (for 20 Aar)! og faar efter eget Tilbud, med Arvingernes Samtykke, Huset med Inventar og alt udlagt mod at overtage Boets Gæld og udstede Obligation paa Husets Købesum.

Et eventyrligt Liv var her afsluttet. Født ombord paa en stolt Ostindiefarer, opvokset ved Ganges solrige Bredder, indgiftet og feteret i Københavns højeste Bourgeoisie — og endt i et Parcellisthus som en ensom fordrunken Stakkel, hvem Familien ængstes for at møde paa Landevejen.

* Brown, (Mrs.) = Maria Elisabeth Elphinston (1771—1838) Datter af ovennævnte Direktør i Asiat. Comp. gift med Nicolas Brown (1766—1834), Medindehaver af Firmaet Chapman, Brown & Duncan i Helsingør.

»Guvernør« Johan Leonhard Fix' Efterslægt.

Af Fix' otte Børn døde de to som smaa i Indien, hvilket er berettet i »Optegnelserne«:

Det synes i det hele at have været en baade psykisk og fysisk svag Slægt, som ikke taalte Omplantningen fra det tropiske til det nordlige, barske Klima.

Den ældste, Johan Henrik, f. 1773, fik som Dreng sin Opdragelse hos Captain Ulrich Chr. Lodberg, kom ind i Artilleri Corpset 18 Marts 1791 blev 2' Sekondlieutenant i 1793, 1ste Sek. Lt. i 1794, virkelig Premierlieutenant i 1800 og Stabskaptain 10 Juni 1803, blev sat à la suite i 1810 og døde 4 Janr. 1811 i København »efter nogle Aars Svaghed«. ⁵⁴ Begravet 11 Januar i Familie Gravstedet paa Assistents Kirkegaard. Ugift. ⁵⁵

Han havde sit Værelse paa Christiansborg Slot i det ridende Artilleris Kaserne, hvor han bl. a. havde sit »Bibliotek«, men boede og døde i Sværtegade No. 120, i en ganske lille Lejlighed. ⁵⁰

Af Testamentet ses at han med en svensk Kvinde, Karen Sandberg, har en Søn, Johan Henrik Sandberg, som tilligemed Moderen fik en aarlig Rente af 800 Rdl.

Denne Søn er født 3 August 1805, ⁵⁷ kaldte sig Fix og blev Skolelærer og Kirkesanger, 1834 i Karrebækstorp, 1837 i Sludstrup, hvor han døde 2 Janr. 1873. Gift 24 Juli 1831 paa Frederiksberg med Marie Marcusine Høeg, Datter af Urtekræmmer Balthazar Høeg. ⁵⁸

I dette Ægteskab var 2 Sønner og 1 Datter.

Johan Leonhard Fix f. 1776, var i Huset hos sin Moster i København, Enkefru Bolette Berg paa Østergade 51, hvor han i 1787 benævnes »Søe Cadet«, konfirmeret 29 August 1793, ⁵⁹ blev 14 Juni 1802 Premierlieutenant ved første Bataillon i søndre sjællandske Landeværnsregiment. Død 31 Juli 1805, 29 Aar gl., paa Langebæk Mølle ved Vordingborg, hvor han havde »viet sig til Landbruget«. Ugift. Begravet paa Kallehave Kirkegaard. ⁶⁰

Peter Jacob Fix, f. 1777, konfirmeret 17 April 1794, ⁶¹ opdraget hos Mosteren ligesom den ældre Broder. Opholdt sig ved Faderens Død, dels i Tarnow, dels i Krakau, hvorfra han giver Familiens gamle Ven Justitsraad, »Baron von Scavenius« Fuldmagt til at repræsentere sig i Boet.

Om hans Skæbne er indhentet følgende Oplysninger: ⁶²

Peter (auch »von« geschrieben) Fix, geboren in Bengalen in Ostindien, 29 Jahre alt, reformiert, verheiratet, kinderlos, trat am 1. Jänner 1795 als expropriis Cadet (über den normierten Stand an Cadeten aufgenommen mit nachzuweisender monatlicher Beihilfe von Haus aus, auch Privatcadet genannt) beim Inf. Rgt. Murray Nr. 55 — aufgelöst 1809 — ein, wurde am 29 Jänner 1797

als Unterleutnant zum Cürassierregiment Nr. 5 (zuletzt bis 1918 Dragonerregiment Nr. 5) übersetzt und kam am 31 Dezember 1800 als Realinvalid in das Invalidenhaus Tyrnau.

Aus den Feldakten ist nicht ersichtlich, auf welche Weise — etwa durch Verwundung — Leutnant Peter Fix invalid geworden ist. Die Geschichte des Regiments, die allerdings nicht viel bringt, erwähnt seinen Namen überhaupt nicht. (Musterliste d. Cür. Rgts. 5. 31 Dez. 1805).

Die Heirat des Leutnants Fix ist in der Regimentsmatrik nicht verzeichnet, da er sich zu diesem Zeitpunkte schon im Pensionsstande befand. Das Heiratsbuch verzeichnet:

Unterleutnant im Pensionsstand Jakob Fix, Braut Anna Vogel hofkriegsrätliche Bewilligung vom 29 November 1804, Kaution 2000 Gulden Obligation der Stadt Modern (Komitat Pressburg). (Offiziers-Heiratsbuch 1785—1810, Fol. 276).

Laut Pensionsbuch hatte Leutnant Fix seinen Aufenthalt in Pressburg genommen. Die Ehe konnte demnach in Tyrnau, Pressburg oder aber — was nach den kirchlichen Gewohnheiten am wahrscheinlichsten ist — im leider unbekanntem Wohnort der Braut geschlossen worden sein. (Pensionsbuch Ind. 1802/05).

Am 12 September 1805 wurde Leutnant Fix bei seinem alten Regimente reaktiviert, avancierte 25 November 1805 zum Oberleutnant, wurde mit Generalkommando-Verordnung Prag vom 13 August 1808 zum Ulanenregiment Nr. 2 übersetzt, rückte aber nicht mehr dorthin ein, sondern quittierte am 11 Dezember mit Beibehaltung des Offiziers-Charakters den Militärdienst. (Musterliste d. Cür. Rgts. 5, 31 Dez. 1805. Standestabelle ...).

Seine Teilnahme an den Kriegen 1795 bis 1805 kann als sicher angenommen werden, doch fehlt darüber jede Einzelheit.

Laut Taufbuch des Cürassier (Dragoner) Regiments Nr. 5 wurden dem Oberleutnant Peter Fix und seiner Gemahlin Anna (von) Vogel zwei Söhne geboren: (Taufbuch des Drag Rgts. Nr. 5).

- 1) Carl Anton Wilhelm, getauft Vodislau in Westgalizien am 7 Jänner 1807, (død 6/4 1879 uden Livsarvinger).
- 2) Ferdinand Wilhelm Friedrich, getauft Sokolow in Ostgalizien, am 29 Februar 1808, (Overførster, død 30/1 1881 uden Livsarvinger g. m. Petronella Dolch).

foruden disse Børn er kendt:

- 3) Wilhelmine Josepha Fix, f. ca. 1811, død 23/4 1851 g. m. Dr. med. Adolph v. Riebe.
- 4) Albertine Fix, f. ca. 1815, død 27/5 1865, g. m. Stadthauptmann Josef Klokner, død 19/10 1866.

- 5) *Maria Fix*, f. ca. 1821, død 28/11 1872, g. m. *Carl v. Deschande Hansen* (eller *Hanzen*).
Oberleutnant *Peter Jacob Fix* døde 20 Juni 1828.⁶³

Bolette Marie Fix, f. 1780, kom som 6 aarig med Forældrene til *København*, konfirmeret 2 April 1795.⁶⁴

Den 5 Mai 1796 viedes hun i *Kbhvn.*⁶⁵ til *Philip Ryan*, Skibscaptain, f. 1766 paa *Balinahill* ved *Kilcock*, Provinsen *Leinster* i *Irland*. Han kom til *København* i 1780, blev ansat hos *Firmaet Selbye, Duncan & Thomson* og foretog for dette Firma og senere for *Duntzfelt, Meyer & Co.*⁶⁶ flere *Ekspeditioner* til *oversøiske Havne*. Kort før *Brylluppet* var han just vendt hjem til *København*, efter som *Supercargo* at have deltaget i *Tragedien* med *Duntzfelts store Skib »Helsingør«*, som d. 26 Sept. 1794 brændte i *aaben Sø*, og hvis *Besætning* under *Savn* og *Lidelser* omsider naaede *København* i *Midten af Sommeren 1795.*⁶⁷

I Juli dette Aar fik han dansk *Borgerret* og 24 Oct. *Borgerskab* som *Skipper*. Senere etablerede han sig som *Grosserer* i *København*, hvortil den yngre *Broder George* (1783—1861) ankom i 1801 for at være hans *Kompagnon*. Da *Philip Ryan* døde i 1808 overtog denne *Broder Forretningen*, tjente en betydelig *Formue* og var bl. a. *Medstifter* af *Privatbanken* i 1857. Han døde ugift i *København.*⁶⁸

I 1796 købte han af *Selby & Ter Borch* *Skibet »Christianshavn«*, som han, ledsaget af sin *Hustru*, under *Firmaets Navn* i *Maj s. A.* førte fra *København*. Det ødelagdes paa *Kysten af Isle de France*, hvor han til *Erstatning* købte et *engelsk Skib »Fort William«*, omdøbt til *»Christianshavn«* 372 *Commerce Læster*, for 14.000 *Rdl.*⁶⁸ Paa *Udrejsen* kom *Ægteparrets Førstefødte* til *Verden*.

Om *Bolette Ryan* fortæller *August Hennings* ganske fornøjeligt i *Beskrivelsen af et Bal*, som fandt *Sted* hos *Duntzfelt* i 1802:⁶⁹

»Schön waren die Mädchen eben nicht, wenigstens nicht auffallend, aber die ost- und westindischen jungen Frauen und Mädchen haben etwas eigenthümliches in der Elasticitet ihrer Füße, das sich durch eine besondere Nett-heit und Präcision im Tanzen auszeichnet. Ob ihr übriges Nervenspiel ihren Geist eben so liebenswürdig macht, wage ich nicht zu beurtheilen, sie scheinen sehr volatilisich zu seyn; die Geistesleere, die bey Europäerinnen Unbedeuten-heit wird, scheint im heissen Clima in eine Extravaganz auszuarten, die der kaltblutige Zuschauer fast für eine Art Verrückheit hält.

So ging es mir wenigstens mit einer *Mrs. Ryan* gebahren *Fix*, die geläufig *Englisch, Französisch und Dänisch sprach*, auch recht gut *Whist spielte*, aber so viel albernes Zeug durch einander schwatzte, und so oft vom *Spieltisch lief*, dass ich froh war, wie wir unsere sechs *Roberte geendigt hatten*«.

Hennings synes med disse faa Ord om Bolette Ryan at have givet en rammende Karakteristik. Sikkert var hun en eksalteret Kvinde, men mon ikke en Fødsel ombord paa en datidig Handels-skude og Forlis med tilhørende Rædsler kunde svække selv stærke Nerver?

Det Stanley'ske Palæ i Overgaden o/V, nu No. 6, Ryans Ejendom siden 1801, var den prægtige Ramme om deres Fester.⁷⁰ Her mødtes hele den rige, letlevende Kreds, hvis Navne gaar igen i de reformerte og katolske Kirkebøger (blandt Faddere hos Ryans ses de Conincks, Duntzfelds, Elphinstons, Clements, Christmas', Ter-Borchs, Goods, Ferralls m. fl.), i dette Hus kom Børnene til Verden, og her maa det Forhold mellem Fruen og den portugisiske Legationssekretær, v o n R a d e m a c h e r,* være begyndt, som endte med Ægtefællernes Separation i 1803.⁷¹

Ansøgningen er bevilget 4 Oct., netop et Aar før Frugten af Forholdet kom til Verden.

Medens hun gav Afkald paa ethvert Krav paa Fællesboet — Gangklæder og Pretiosa undtaget — renoncerede han paa enhver tilkommende Andel i Hustruens tilfaldende Arv, som ene og alene skulde komme Børnene tilgode. Værst for hende var dog at han beholdt alle 3 Pigebørn, hvis Opdragelse han paatog sig, medens begge Parter forbeholdt sig Ret til at indgaa nyt Ægteskab.

Ryan benyttede denne sin Ret til i 1807 at gifte sig⁷² med Eliza Ferrall, f. 19 Marts 1778 i Irland, død 12 Novbr. 1845 i København, Datter af Grosserer Peter Steven Ferrall.⁷³

Ved Ægtepagt af 4 Juni 1807⁷⁴ tilsikrede han hende £ 6000 forlods efter sin Død og aabnede for sin unge Hustru et nyt Hjem i Stormgade No. 282, nu No. 8, Schalburgs Ejendom.⁷⁵ Længe varede Lyksaligheden dog ikke. Allerede i Juni Aaret efter døde han i London, 42 Aar gl., hvorefter Enken i 1816 giftede sig med Captain og Grosserer John Christmas (1757—1822) som dennes 3die Hustru.⁷⁶

For Bolette Ryan oprandt nogle faa triste Aar inden Døden bortrev hende i en ung Alder. Det Fejltrin, hun begik, synes ikke blot at have berøvet hende Børnene, men ogsaa Familiens Omgang. I det korte Spand af Aar hun levede separeret fra sin Mand, skiftede hun Bopæl ligesaa ofte som Lavværge; tilsidst blev hun — 19 Sept. 1808 — gjort umyndig paa Grund af »slet Øconomi«.⁷⁶

Kun 29 Aar gammel lukkede hun sine Øjne Natten til den 23 Septbr. 1809 i Borgergade No. 170, ifølge Værgen, Procurator

* R a d e m a c h e r, v o n, boede i 1803 som portugisisk Legationssekretær paa Hjørnet af Amaliegade og Sct. Annæplads No. 7. (Vejviser 1804). August Hennings omtaler ham i sin Dagbog (P. 171) som »ein sehr zierliches Männchen«.

Top's Anmeldelse — uden at nogen Slægtning var tilstede. Som Dødsarsag angives Brystsygdom.⁷⁷

En 2 Fags »Sahl« rummede et Mahogni Møblement med Hestehaarsbetræk, foruden denne Stue var 2 ét Fags Værelser og Køkken. En Del af Sengeklæderne var lejede hos Mdm. Ahrentzen i Grønnegade, en Del tilhørte Tjenestepigens Broder.

Af Kontanter fandtes i Sengen 7 Rdl. 3 Mk., men Værgens Fuldmægtig oplyste, at der til Dato var indbetalt for Afdøde 57000 Rdl. i Overformynderiet, hvoraf hun skulde nyde Renten for Livstid, medens Kapitalen tilhørte hendes 3 ægtefødte Børn og »en efter Separationen født Datter Jeannette«.

Ingen Bekendtgørelse i Aviserne meddelte om dette Dødsfald. Familien anes end ikke nogetsteds i denne Anledning, men en Plads fandt dog den Forstødte i Forældrenes rummelige Grav, hvor hun nedsattes d. 27 Septbr.⁷⁸

I Ægteskabet var 4 Børn:

- 1) Antoinette Cathrine, f. 28/12 1796 paa Cap (Daaben indført i Fransk Ref. K. 18/6 1802), d. 13/9 1813.
- 2) Edward, f. 30/4 1799, dbt. 9/5 Katolsk K. Kbhvn., d. 9/7 1799 (Fransk Ref. K. 18/6 02).
- 3) Eleonora Marie, f. 13/11 1800, dbt. 18/12 Fransk ref. K. Kbh., viet 21/4 1819 Michael Keogh, Dublin.
- 4) Henriette Wilhelmine, f. 23/1 1802, dbt. 18/6 Fransk Ref. K. Kbh., d. 8/11 1815.

Den udenfor Ægteskab fødte Datter:⁷⁹

Jeanette Bolette, f. 28/10 1804, gift 26/12 1831 med Justitsraad, Toldkasserer i Roskilde, Hans Didrik Grove, f. 21/4 1788, død 13/12 1852. Hun kalder sig Rademaker og opgiver at være Datter af Oberst og Hofmester R. hos Don Pedro den 1ste af Brasilien.

Hun døde 23 October 1880.

I Ryans 2det Ægteskab:⁸⁰

Philippa, f. 7/1 1809, gift 10/12 1828 i romersk katolsk Kirke og Lyngby Kirke med Frederik Schwartz, dbt. 26/11 1782 i Trinitatis K., Søn af Skuespilleren Frederik S. og Sophie Meyer, cand. jur., 15/12 1807 Fændrik i Prins Chr. Fr. Reg., 28/1 1809 R. af D., 1/11 1828 Kar. Major, 1/3 1835 afsk. som Oberstltn., Postmester i Flensborg, død 7/6 1843. Hun døde 11/5 1868.

Carl Christian Fix, f. 1785, døbt paa Cap, konfirmeret 2. April 1801 »le jeudi saint 2de avril pendant le combat naval a notre rade«.

Faderens Bekymring for hans Fremtid giver sig Udtryk i en d. 6 August 1806 fremskaffet Bevilling til at Drengens engang tilfaldende Arv maa anbringes i Overformynderiet paa Grund af hans »i den Grad manglende Legems- og Sinds Styrke«.

Ved Faderens Død var han anbragt i Huset hos Provst Ingerslev* i Saxild, han er da »oplært i Bogtrykker Professionen« — og har forøvrigt ikke savnet Selskab, da Provsten havde 9 Sønner og 6 Døttre. Senere ombyttede han denne Pension med Præstegaarden i Kippinge paa Falster hos Provst Halse.** Denne var hans Forlover, da han 16 Nov. 1820 blev viet i Vaalse til den 18 Aar ældre Enke Mette Helene Bruun, som først havde været gift med Skibsassistent Christian Kiersgaard.*** I Vaalse slog han sig til Ro og kalder sig »Capitalist« — medens han iøvrigt andetsteds benævnes »Typographist«. Hans Bolig, som i Folketællingen kaldes »No. 10, et Hus«, rummer foruden det barnløse Ægtepar, ikke mindre end 2 mandlige og 2 kvindelige Tyender.⁸²

Ved Testamente af 3 August 1827⁸³ bestemte han, at Renterne af hans Formue skulde tilfalde Efterkommerne af hans Søskende Peter Jacob og Antoinette Rothe, men skulde Familien ganske uddø, skal Capitalen »anvendes til en ny Flaades Anskaffelse«. Mindet om 1807 levede endnu.

Som den af Børnene der opnaaede den højeste Alder, døde han 4 Novbr. 1841, 55 Aar gammel i Vaalse, hvor han er begravet sammen med sin Hustru, død 18 Febr. 1847, 80 Aar gl.

Antoinette Wilhelmine Fix, f. 1788, konfirmeret 1803, blev 27 Januar 1806 viet i Garnisons Kirke til den 25 aarige Premierlieutenant i Artilleriet Harald Rothe, Søn af Etatsraad, Landsdommer i Nørre Jylland, den historiske Forfatter Caspar Peter Rothe (1724—84) og Edle Cathrine Severine Soelberg (1754—1837).⁸⁵ Han naaede højt paa den militære Rangstige, blev optaget i den danske Adelsstand 1809, karakt. Generalmajor i 1842 og døde som Kommandant paa Kronborg 16 Novbr. 1848. Født paa Peder Skrams historiske Gaard Urup bevarede han Interessen for det store Landbrug og var i sin Levetid Ejer eller Medejer af flere betydelige Gaarde, bl. a. »Egholm« i Voldborg Herred, Københavns Amt, »Aggersvold« i Kundby Sogn,

* Ingerslev, Jacob Abel, Student Aarhus 1777, ordineret til Saxild og Nolev (Hads Herred, Aarhus Stift) 1784, død i Maarslet 23/12 1859, gift 11/7 1785 med Vita Bering (1766—1856).

** Halse, Jens Conradi, f. 2/9 1757 Vestervig gift med 30/11 1793 Andriette Frederikke Adelgunde v. Benzen (1774—1849), ordineret til Kippinge, Falster Nørre H. 27/11 1801.

* Kiersgaard, Christian, gjorde som Skibsassistent flere Togter til Kina og Ostindien i Aarene 1796—1805 i Asiatick Comp.'s Tjeneste, viet 4 Febr. 1803 i Frederiksberg Kirke til Jfr. Mette Helene Bruun.

Holbæk Amt, »Frihedslund« under Sæbygaard i Sydsjælland og »Marselisborg« i Aarhus Amt.⁸⁶

Paa Skiftet efter Svigerfaderen overtog han dennes Ejendom i Amaliegade, som blev ham udlagt i Arv for 21.100 Rdl.

I Ægteskabet var 5 Børn:

- 1) Edle Eleonora, f. 6/11 1807, død 25/9 1826 paa Aggersvold, bisat i Hjembæk Kirke, begr. i Familiegravstedet paa Ass. Kgd. Ugift.
- 2) Mathilde Antoinette, f. 26/8 1808, død 1/12 1872, gift 11/8—33 Ferd. Emil Thalbitzer, Købmand og Konsul i Helsingør, f. 17/5 1809, død 12/1 1847.
- 3) Carl Peter,* Ritmester, Kammerherre, f. 29/12 1810, død 24/2 1870, gift Henriette Marie Wilhelmine Baronesse de Sirtemavan Grovestins, f. 26/10 1816, død 20/12 1864.
- 4) Julie Wilhelmine, f. 15/5 1813, død 16/12 1877, gift 21/6 1837 Constant Peter Heinrich Maria Walpurgis Dirckinck Friherre af Holmfeld, Dr. juris, Amtmand, Kmjkr. f. 24/2 1799, død 3/6 1880.
- 5) Charlotte Severine, f. 15/5 1813, død 17/9 1837, ugift, begr. 21/9 i Familiegravstedet paa Assistentens Kgd.

I Familiebegravelsen er saaledes nedsat Fix og Hustru (1807), Sønnen Artillerikapt. Fix (1811), Datteren Bolette Ryan (1809), Datteren Antoinette Rothe (1827), Svigersønnen General Rothe (1848), og disses 2 ugifte Døtre Edle og Severine (1826 og 1837). Hertil kommer Generalens yngre Broder, Krigsassessor Frode Fredegode Rothe,** begr. 31/1 1824 og endelig Familien Fix' tro Ven fra Indien, Jens Borger, begr. 16/2 1816, 60 Aar gl. — ialt 10 Personer.⁸⁷

* Rothe, Carl Peter, Sekltn. i Livregm. Kyrasserer, 24/3 1831 Kmjkr., 2/1 1833 forsat til Husarregm., 15/6 36 Prmltn., 21/4 1838 Sekondritmester, 1/1 1839 Kammerherre, 1/7 1842 Afsked, 13/9 1848 R. af D., Ejer af Aggersvold.

** Rothe, Frode Fredegode, f. 3/9 1783 Urup, Student 1800, cand. jur. 22/10 1813. Kopist i Rentekam. 12/7 1814, Krigsassessor 30/9—1818, død 27/1 1824 i Kbh. gift 21/11 1821 Kirstine Dahl f. 4/9 1786 i Tybjerg, død 27/1 1842 i Kbh.

KILDER OG HENVISNINGER

»Det Kgl. octroierede Ostindiske eller Asiatiske Compagni«s Arkiv (R. A.) er delt i 3 Hovedgrupper:

- A Hovedafd. i Kbh. 1) Direktions- og Generalforsamlings Arkiv.
2) Kasserer og Bogholder Arkiv.
3) Dokumenter vedr. Skibsexpeditioner.
- B Trankebar 1) Gouvernementets Arkiv.
2) Rets- og Kommissions Dokumenter.
3) Bogholder og Kasserer Arkiv.

C Bengalen

I det nedenstaaende henvises kun til Litr. og No.

- 1) Landsarkivet: Extraordinære Boer 13/20.
- 2) Asiatisk Compagni: A¹ Indianske Breves Copibog.
Generalbrev af 27 Nov. 1767 til Raadet § 1 og §57.
- 3) Asiatisk Compagni: A³ Skibsexpedition No. 790.
- 4) « « B¹ Udg. Brev af 3/8—69 til Raadet i Fr'nagor.
- 5) Daabsprotokol Kongens Lyngby: 1748 d. 3/1 døbt Anders Kiær paa Friedrichsdal en Datter Antonette Marie — Faddere: Mme Cardinal og Datter, Mons. Bischof, Engelbret Beetz.
- 6) Vielsesprotokol Kongens Lyngby (meget uoverskuelig), sidste Blad: 1767 23 Dom. p. Trin (22 Novbr.) copuleret Herman Friedrich Hinkel, som fahrer paa Bengalen, og Antoinette Marie Kiær.
- 7) Daabsprotokol, Kongens Lyngby, dbt. 26 Marts (Fadderne kun delvis stemmende med »Optegnelserne«).
- 8) Kirkebogen eksisterer ikke.
- 9) Asiat. Comp. B¹ Udg. Breve 1773, Skr. af 7 Aug. til Raadet.
- 10) « « B¹ Udg. Breve af 12/8—72 og 5/5—73 til Raadet.
- 11) « « B¹ Udg. Breve 1772 af 12/8 til Raadet.
- 12) Som Eksempel kan anføres, at Postkontrollør Mazar de la Garde endnu omkring 1790 førte en Kamp med Comm. Coll. for at faa Arven efter sin Svigerfader, Ekvipagemester Torsten Knudsen, der var død i 1767, udbetalt (ca. 20.000 Rup.). Der faldt først Dom i Sagen 1793, hvorved Asiat. Comp. kom til at betale.
Asiat. Comp. A¹ Directionens Skr. 24/11—73 til Gouvernementet.
« « « « 8/12—75 « «
« « « « 4/12—76 «
« « B¹ Gouvernementets Skr. 8/4 —71 til Raadet.
« « « « 12/8 —72 « «
« « « « 28/9 —74 « «
Commerce Collegiet Ostind. Journal 1783/32 Ole Bie's Skr. af 1/3—86 til Comm. Coll.
« « « « 1786/41 D. Ehlers Skr. af 7/3—86 til Comm. Coll.
- 13) Asiat. Comp. B¹ Udg. Brev af 7/8 1773 og
« « C Indg. Breve, 1/8 1780.
- 14) « « B¹ Udg. Breve 2/8 og 28/10—74.
- 15) « « A¹ Udg. Brev 24/11—73 til Gouvernementet.
- 16) « « B¹ Gouv.'s Skr. af 1/2—77 til Bie.
- 17) Johs. Werner: »Chr. Wilh. Duntzfelt«, Kbh. 1927, Pag. 11.
- 18) Asiat. Comp. C. Indk. Breve, Skr. af 6/3 1780 fra Fenwick til Raadet.
- 19) Comm. Coll.: Ostindiske Sager: Ole Bies Toldsag (en Pakke Dokumenter) Heri en Bog med Resumé, dennes Pag. 114.

- 20) Asiat. Comp. B¹ Indkomne Breve. Skr. af 30/6—77 fra Raadet til Gouv.¹
- 21) « « B¹ Udgaende Breve, Skr. af 4/8—78.
- 22) « « B¹ Indk. Breve, Skr. af 25/8—78 fra Raadet.
- 23) « « B¹ Trankebarske Dokumenter til 1778. Protokol holden af Interims Gouv. i Trankebar, et Læg.
- 24) « « B¹ Udg. Breve fra det kgl. Gouv.t. Skr. af 23/9—78 til Raadet.
- 25) « « B¹ Indg. Breve Skr. af 14/11—78 fra Fix til Gouv.t.
- 26) « « B¹ Indg. Breve Skr. af 13/11—78 fra Ole Bie til Raadet.
- 27) « « B¹ Indg. Breve Skr. af 14 og 18 Nov. —78 fra Fix.
- 28) « « B¹ Udg. Breve Skr. af 10/12—78 til Raadet.
- 29) « « B¹ Indg. Breve Skr. af 17/3—79 fra Scavenius.
- 30) « « C Indg. Breve Erklæring af 7/2—80 fra Ehlers.
- 31) i Boets Papirer.
- 32) Comm. Coll. Ostindiske Sager, Ole Bies Toldsag, Pakke D. 454.
- 33) « « « « « « « « Pakke B. 297 ff.
- 34) « « « « Kgl. Resol. paa Forestillinger af C. C.
- 35) Danske Cancelli Skr. af 14/10—86 og 22/12—87 til Comm. Coll.
- 36) Comm. Coll. Ostindisk Journal 1787/94 Skr. af 14/11—86 fra Duntzfelt til Raadet i Fr.nagor, fremsendt i Kopi af Ole Bie til Comm. Coll. 21/4 1787.
- 37) Comm. Coll. Ostindisk Journal 1788/109. Passet udstedt 21/10—86 Gouv.ts. Skr. af 26/3—87 til C. C.
- 38) Duntzfelt var midt i vigtige Forhandlinger med Englænderne i Anl. af deres kategoriske Forbud mod Danskernes Indførsel af Salt til Bengalen.
- 39) Comm. Coll. Ostind. Journal 1788/109 Skr. af 10/11—87 fra Fix til Raadet.
- 40) Comm. Coll. Ostind. Journal 1788/293 Skr. af 9/2—88 fra Gouv.t. til C. C.
- 41) Comm. Coll. kgl. Resol. paa Forestill. gjort af C. C.
- 42) Asiat. Comp. A¹ Breve fra Factoriet i Bengalen No. 219 (en Pakke) Skr. af 6/8—85.
- 43) « « A³ Skibsexpedition No. 706.
- 44) Om de to Sønner se Noten Bolette Berg. Den tredje, Peter Jacob, var i Huset hos Captajn Ulrich Chr. Lodberg boende i Lyngby No. 144 (se Noten om denne).
- 45) Barnet fremstillet i Fransk ref. K. 17 Dec. s. A. Faddere: Mr. Jean Berger, Fru Bolette Berg, Fru Christiane Berg.
- 46) Johs. Werner: »Chr. Wilh. Duntzfelt«, P. 38 ff.
- 47) J. H. Deuntzer: »Af det Asiatiske Kompagnis Historie«, Kbh. 1908, P. 37.
- 48) Raadstuearkivet: »Sct. Nicolai Kirkes Kopibog over Begravelses Breve«. Skøde udstedt 14/4—1792 paa Gravsted i Søndre Kor No. 2, »til evig Tid«. Gravstedet laa lige bag Alteret.
M. Vogelius: »Kulturhistoriske Bidrag til Nicolai Kirkes Historie i det Syttende og Attende Aarhundrede«, Kbh. 1914, Pag. 20.
- 49) Københavns Brandforsikrings Festskrift 1731—1911.
- 50) Negeren havde Fix med hjem fra Indien. Han blev i Testamentet betænkt med Renten af 4300 Rdl. aarlig, medens Kapitalen efter hans Død tilfaldt Fix' Børn.
- 51) Th. Hauch-Fausbøll: »Af Slægten Browns Historie«, Kbh. 1918, Noten P. 231 »Eunice Hassell, f. Goods Ungdomserindringer« (1876).
- 52) Danske Kancelli: II Departements Registrant 1806/1277.
Separationen bevilget 17/10 1806.

- 53) Kronborg Rytterdistrikt Skifteprotokol 1835.
Folketælling 1834, Fr.borg Amt, Lyngø Kronborg Herred, Tikøb Sogn, Pleielt By No. 37, et Hus.
- 54) Hirsch' »Danske og Norske Officerer«, »Adresseavisen« 9/11 1811 No. 7.
- 55) meddelt af Kbh. Begravelsesvæsen.
- 56) Landsarkivet Skifte 1811, Prot. 1/45, Pag. 98.
- 57) Romersk. Kat. Kbg., Kbh. »Illegitimæ proles«, dbt. 1805 4/9, Pag. 269.
- 58) »Den Jonstrupske Stat«, Kbh. 1884.
- 59) Fransk ref. Kirke.
- 60) Hirsch: Officerer — Fransk Ref. Kbg. og Kallehave Sogns Kbg. 1805.
- 61) Fransk ref. Kirke.
- 62) meddelt af »Kriegsarchiv«, Wien 25/4 1935 (den tyske Tekst).
- 63) Overformynderiets Arkiv (den danske Tekst).
- 64) Fransk ref. Kirke.
- 65) Romersk Kat. Kirke (Afskrift i Landsarkivet), Vidner Joannes Dungan, Georgius Elphingston. I Fransk ref. K. Daabsprotokol 1802 18/6 anføres, at Ægteskabet var indgaaet 1 April s. A. paa Øen »Ween«.
- 66) Brickas Biograf. Lex.
Asiat. Comp. A¹ Breve fra Factoriet i Bengalen til Dir. Pakke No. 221, Skr. af 14/8 1790. Comm. Coll. Ostind. Kopibøger, Skr. til Duntzfelt, Meyer & Co. af 4/7—95.
- 67) Comm. Coll. Ost. Journal 1795/289.
- 68) Tinglysningskontoret: Hof- og Stadsrettens Tinglysn. Protokol 1800.
- 69) »Aug. Hennings' Dagbog under hans Ophold i Kbh. 1802«, udg. af L. Bobé 1934, P. 113.
- 70) Tinglysn. Kontoret: Panteregister, Chr.havns Kv., Søndervoldstræde 201.
Skøde 20/7 1801 fra Capt. Friedrich Friedrichs til Ryan.
» 24/12 1804 fra Ryan til Karetmager James Fife.
- 71) Danske Kancelli, II Deptm. Registrant, Ansøgning dateret 30/9—03 No. 1142/1803. Ægteskabet opløst 25/3—07 No. 578/1807.
- 72) Garnisons K. 9/6 1807.
- 73) Elvius og Hjort Lorenzen: Danske patr. Slægter I Christmas-Christmas.
- 74) Danske Kancelli: II Deptm. Registrant 743/1807.
- 75) Landsarkivet: Gl. Matrikul Register, Vester Kvarter.
Skøde 14/10 05 fra Justitsr. Jac. Brønnum Scavenius til Ryan.
» 30/1 09 fra Ryans Enke til Dr. James Ferrall.
- 76) Raadstuearkivet: Magistratens 1ste Sekretariats Resolutionsprot. Sag No. 1177.
- 77) Kbh. Skifteprot. No. 4/1809, P. 210.
- 78) Meddelt af Kbh. Begravelsesvæsen.
- 79) dbt. Fransk Ref. K. ifølge hendes højtidelige Erklæring i Enkekassen. Hun paaberaaber sig, at Kirkebogen ikke eksisterer, hvad for det første var usandt, men hendes Daab findes ikke der. Derimod findes i Fødselsstiftelsens Daabsprotokol under opgivne Dato og Løbe No. 979 født et Pigebarn, som d. 7 Novbr. i Daaben faar Navnet Jeannette.
Lengnick: Slægten Grove, Enkekassen No. 16352.
- 80) dbt. Fransk ref. K. Enkekassen No. 15822.
- 81) Fransk ref. K.
- 82) Folketæll. 1834, Vaalse By, Falster Nørre Herred, Maribo Amt.
- 83) Overformynderiets Arkiv.
- 84) Fransk ref. K.
- 85) Elvius og Hjort Lorenzen: Danske patr. Slægter I: Slægten Rothe.
- 86) Trap: Danmark IV Udg. II P. 365, P. 479, P. 491, VII P. 51.
- 87) Meddelt af Kbh. Begravelsesvæsen.

VITUS BERINGS NACHKOMMEN IN RUSSLAND

Von *Erik Amburger*.

Ungezählte Geschlechter aus allen Ländern Europas hat das unermessliche Russland im Laufe der letzten Jahrhunderte aufgenommen und meist aufgesogen, für den Westen fast spurlos verschwinden lassen. Oft geschah dies erst nach einigen Generationen, und die Ursache braucht durchaus nicht ein Aussterben zu sein. Ebenso oft verliert sich die Spur eines Namens schon mit dem Tode des Eingewanderten oder mit seinem Ausscheiden aus dem öffentlichen Leben, und man darf daraus noch lange nicht auf Kinderlosigkeit schliessen. Kein Wunder, wenn es sich um einen unbekanntem Arzt oder Prediger, einen kleinen Beamten oder Offizier in der Provinz handelt oder gar einen Handwerker. Verwunderlicher schon, wenn es ein Bewohner der Hauptstädte war. Kaum verständlich aber, wenn es um einen grossen Namen unter den Ausländern in Russland geht. Und zu diesen Grossen darf man den Seefahrer *Vitus Bering* rechnen. Was weiss man bisher über seine Nachkommen? Nichts. Es soll versucht werden, diese Lücke füllen zu helfen.

Zunächst noch ein paar Worte über *Berings* Laufbahn in Russland als Ergänzung zu seiner dänischen Biographie.¹ *Vitus Jonassen Bering*, in Russland *Ivan Ivanovitsch*, hat in der dänischen Kriegsmarine nicht gedient. Als 22jähriger, schon erfahrener Ostindien- und Amerikafahrer ist er 1703 in Amsterdam in russischen Dienst getreten, als der »Holländer« *Cornelius Cruys*, einst ein schlichter norwegischer *Niels Olsen*, für Russland warb. Vom Unterleutnant wurde er 1707 zum Leutnant, im November 1710 zum Kapitänleutnant befördert. Die folgenden zwei Jahre diente er im Asovschen Meer, wo er 1711 das Fahrzeug »Munker« führte. Die weitere Dienstzeit verlief im Norden. Am 28.1.1715 wurde er Kapitän 4. Ranges. Als Kommandant des Linienschiffs »Selafail« lief er in diesem Jahr, von Archangelsk kommend, Kopenhagen an. Im folgenden Jahr führte er die »Perk«. Im Mai 1717 wurde er Kapitän 3. Ranges, 1719 abermals Kom-

mandant der »Selafail«, am 1.3.1720 Kapitän 2. Ranges, im folgenden Jahr Kommandant der »Marlburg«, 1723 der »Lesnoe«. Vom 26.2. bis zum 10.8.1724 befand er sich ausser Dienst, danach bekam er als Kapitän 1. Ranges wieder die »Marlburg«. Das Jahr 1725 brachte dann die grosse Entscheidung seines Lebens. Ende Januar trat er eine Reise an, die ihm Mühe und Ärger, Strapazen und Leiden und zuletzt den Tod bringen sollte, aber auch einen grösseren Nachruhm, als er allen den ordengeschmückten Admiralen, deren Namen heute höchstens noch der Fachmann kennt, beschieden war: als Befehlshaber der Kamtschatka-Expedition« fuhr Bering in den Fernen Osten. Über seine Forschungen zu sprechen ist hier nicht der Platz. Nach seiner Abberufung wurde er am 14.8.1730 zum Kapitän-Kommandeur befördert. Erst 1733 trat er an die Spitze der zweiten »Kamtschatka-Expedition«, deren Verlauf bekannt ist. Am 8. (19.) Dec. 1741 hat ihn der Tod ereilt.²

Während des Nordischen Krieges hatte neben Kronstadt und Reval auch das 1710 gefallene Wiborg für die russische Flotte Bedeutung. Auch die Kirchenbücher dieser Orte künden von der Anwesenheit der ja meist evangelischen Seeoffiziere. Holländer, Engländer und Dänen überwiegend. Am 18.10.1713 wurde in Wiborg der Kapitänleutnant Vitus »Bäring« mit der Jungfer *A n n a C h r i s t i n a P ü l l s e* getraut, der Tochter des Handelsmannes *M a t t h i a s P ü l l s e*. Dieser war einer der reichsten Kaufleute der Stadt. Zwei andere Töchter verheiratete er bald darauf an den Vizeadmiral *T h o m a s S a u n d e r s* (Sanders, 1724) und den Staatskommissar *A n t o n J o h a n n v. S a l t z a* (1729). Die ersten Kinder Berings sind wohl in Kronstadt oder Petersburg getauft worden, nur eines in der Heimat der Mutter: am 14.10.1725 der Sohn *M a t t h i a s V i t u s*.³ Es ist nicht bekannt, aber unwahrscheinlich, dass die Frau (russisch Anna Matveevna genannt) dem Gatten nach Sibirien gefolgt ist.

Ein Versuch, die Nachkommen Berings aufzuspüren, stösst auf eine grosse Schwierigkeit jeder Personenforschung in Russland, die Transkription ausländischer Namen. Denn e, ä und ö werden im Russischen durch e wiedergegeben; auch der englische Name Bering würde so geschrieben werden. Unter den Trägern dieses Sammelnamens sind mit Sicherheit auszuscheiden: der Ingenieur-Offizier (1798 Oberst) *C h r i s t i a n H e i n r i c h B a e h r i n g*, der aus Königsberg i. Pr. stammt,⁴ und die Familie des Schneidermeisters Bering in Petersburg in den 1780er Jahren.⁵ Nicht gelungen ist der Anschluss zweier Brüder *A l e x e j* (geb. 1777) und *I v a n* (geb. 1781), der Söhne eines *A b r a h a m*, die mit ihren Nachkommen zum Adel des Gouvernements Moskau gehörten.⁶ Ebensovienig der eines Leutnant *A l e x a n d e r* († 1820), Sohn *P e t e r s* und der *E v d o k i j a T i m a s c h e v*, dessen Sohn *A l e x e j*

(1812—72) 1822 der Name *Timashev-Bering* verliehen wurde. Er war Generalmajor und Oberpolizeimeister von Moskau.⁷ Ein *Ivan Ivanovitsch* gehörte 1804—09 zum Feldjägerkorps.⁸ *Peter Michajlovitsch* starb 1854 als Student in Kasan,⁹ *Alexander Michajlovitsch*, wohl dessen Bruder, war 1879 Major der Gendarmerie.¹⁰

Immerhin lassen sich *Vitus Bering* ausser dem genannten *Matthias Vitus* noch vier Kinder zuweisen. Im Jahre 1765 erhielten seine drei Söhne, jedenfalls die damals allein lebenden, zusammen 5000 Rubel für die Verdienste ihres Vaters. Es waren der *Secundemajor* des *Tver-Karabinier-Regiments* *Jonas*, der *Kapitän* des *Velikoluzker Infanterie-Regiments* *Anton* und der *Assessor* *Thomas*.¹¹

Thomas trat am 14.12.1752 in holsteinischen Dienst als *Geheimer Kopist* im *Petersburger Regierungskonseil*, wurde später *Assessor* und nahm am 20.6.1761 seinen Abschied, um in russischen Dienst überzutreten.¹² Aus seiner Ehe mit *Dorothea Lichtenstein* wurde am 24.9.1770 in *Reval* eine Tochter *Katharina Elisabeth* geboren.¹³ Vielleicht ist *Christian Timofeevitsch* sein Sohn, obwohl der von *Thomas* abgeleitete *Vatersname* *Fomitsch* heissen würde. *Christian* trat 1775 ins *Seekadettenkorps*, wurde 1782 *Midshipman*, 1785 *Leutnant*, nahm 1785—94 an der *Kamtschatka-Expedition* von *Billings* teil, wurde 1788 *Kapitänleutnant*, 1789 *Kapitän* 2. Ranges, 1796 *Kapitän* 1. Ranges und 1799 als *Kapitän-Kommandeur* verabschiedet.¹⁴

Jonas wurde 1784 als *Oberst* und *Kommandant* von *Mglin* in der *Ukraina* ermordet.¹⁵ Mit Rücksicht auf seine Verdienste wurde sein Sohn *Alexander* 1785 auf Staatskosten ins *Seekadettenkorps* aufgenommen. Er nahm als *blutjunger Gardemarin* 1789—90 an den *Schlachten* bei *Öland*, *Kronstadt* und *Wiborg* teil, kam 1792 als *Midshipman* ins *Schwarze Meer*, wurde 1799 *Leutnant*, befand sich 1805—09 auf der *Mittelmeerflotte*, wurde 1811 *Kapitänleutnant* und starb am 5.3.1812.¹⁶ Sein Bruder *Anton* meldete 1789 dem *Fürsten Potemkin* den *Sieg Suvorovs* bei *Fokschany* und wurde als *Augenzeuge* weiter nach *Petersburg* gesandt, wo er zum *Kapitän* der *Armee* und *Wachtmeister* der *Garde* befördert wurde und noch 300 Rubel erhielt. Er diente als *Rittmeister* im *Starodub-Karabinier-Regiment* und nahm 1796 den Abschied.¹⁷

Wahrscheinlich war auch *Jakob* ein Sohn von *Thomas* oder *Jonas*. Er wurde 1786 *Midshipman* der *Flotte*. 1788 *Leutnant*, geriet bei *Hogland* mit der »*Vladislav*« in *schwedische Gefangenschaft*, wurde 1793 zur *Dienstleistung* auf die *englische Flotte* kommandiert und starb dort 1797.¹⁸

Ausser den Söhnen hatte *Vitus Bering* eine Tochter *Anna Hedwig Helena*, verheiratet am 22.2.1750 in *Petersburg* mit

Fromhold Georg v. Korff, der am 28.1.1758 als Generalleutnant starb. Sie selbst starb 1786 55jährig und wurde am 29.10. in Volokolamsk bei Moskau begraben.¹⁹ Sie ist, wenn die Altersangabe richtig ist, in der Zeit zwischen den beiden Expeditionen des Vaters geboren.

NOTER.

- 1) Dansk biogr. Lexikon Bd. II, S. 484.
- 2) Allgemeine Marineoffizier-Liste (russ.) Bd. I, S. 40.
- 3) Kirchenbuch der schwedischen Gemeinde Wiborg. Über Matthias Püllse: Ruuth, Wiborg stads historia Bd. I, S. 594.
- 4) Staatsarchiv Königsberg, Et. Min. 32 d 3 Detractsachen Moskau. Genealogisches Handbuch d. Baltischen Ritterschaften, Estland Bd. II, S. 271.
- 5) A. Steinberg, Dr. A. F. Büsching und die 1762 bei der St. Petri-Kirche eröffnete Schule (in Jahresbericht d. Deutschen Hauptschule zu St. Petri 1912, S. 210, 214).
- 6) Savelov, Geschlechterbuch des Adels des Gouvernements Moskau (russ.) Bd. I (1913), S. 121.
- 7) Rummel-Golubzov, Geschlechterbuch (russ.) Bd. II, S. 473. Russ. biograph. Lexikon. Bobrinskoj, Adelsgeschlechter (russ.) Bd. II, S. 698.
- 8) Nikolaev, 100 Jahre Feldjägerkorps (russ., 1896), Beilage I, S. 19
- 9) Michajlovskij, Lehrer, Studenten und Beamte der Kaiserl. Universität Kasan 1804—1904 (russ.), S. 410.
- 10) Rangliste der Majore 1879, S. 625.
- 11) Materialien zur Geschichte der russischen Flotte (russ.) Bd. XI, S. 207.
- 12) Staatsarchiv Kiel A XXI. 219.
- 13) Kirchenbuch Reval St. Nikolai-Kirche.
- 14) Allg. Marineoffizier-Liste Bd. III, S. 164.
- 15) Vollständige Gesetzessammlung (russ.) I, Bd. XX, S. 507: Bericht des Kriegskollegium v. 5. 1. 1785.
- 16) Allg. Marineoffizier-Liste Bd. III, S. 163; Bd. VIII, S. 586.
- 17) Zeitschrift »Russkaja Starina« Bd. 16 (1876), S. 411. Sbornik der Russ. Histor. Gesellschaft Bd. 23, S. 477; Bd. 42, S. 25. Briefwechsel Katharinas II. mit Dr. Zimmermann, hrsg. v. Bodemann, S. 107. Martynov, Geschichte des 12. Starodub-Dragoneregiments (russ.), Beilage S. 56.
- 18) Allg. Marineoffizier-Liste Bd. III, S. 165.
- 19) Jahrbuch für Genealogie etc. (Mitau) 1905/06, S. 64. Fechner, Chronik der evangel. Gemeinden in Moskau Bd. II, S. 22.

BERTEL THORVALDSENS HERKOMST

Af *Louis Bobé.*

Spørgsmaalet om Bertel Thorvaldsens rette Fødselsaar har i de seneste Aar atter og atter været Genstand for Drøftelse og har særlig i Dagspressen fremkaldt forskellige Indlæg, hvis Argumentation nu skal sammenfattes i Korthed.¹

For den længe uanfægtede Antagelse, at Thorvaldsen fødtes 19 Noub. 1770, taler de vægtigste Grunde. Først og fremmest hans egen Angivelse til Baronesse Stampé, der ogsaa under hans Ophold paa Nysø fejrede denne Dag som den eneste rigtige og gældende.² Samme Aar og Datum anføres i de Optegnelser om Thorvaldsens Levnet, som skyldes hans Ungdomsven P. H. Haste, der sikkert oftere maa have været til Stede, naar hans Fødselsdag mindedes i det fædrene Hjem, og har optegnet Dagen i en Skrivekalender.³ Endelig fejredes Hundreedaarsfesten for den store Kunstner uomstridt samme Dag i 1870.

Tvivlen om Rigtigheden af Aar og Dag er dels opstaaet ved nogle Ytringer af Thorvaldsen, som næppe skal tages altfor alvorligt, dels ved Udenomssnak og den Omstændighed, at man for-gæves havde eftersøgt baade Antegnelsen om hans Daab og hans Forældres Vielse i Københavns Kirkebøger. Hertil er at bemærke, at Præsten paa en Tid, da Bestemmelsen om dobbelte Registre endnu ikke var indført, mulig har forsømt at indføre Daaben, hvad man har mange Exempler paa, og at Vielsen kan have fundet Sted udenfor København. Ingen Genealog tør vel paastaa at have gennemforsket alle Landets Kirkebøger, og ikke faa af disse er desuden gaaet tabt. Tilmed lader en Tradition Thorvaldsen fødes paa en Rejse, Forældrene skulde have gjort til Island. Tvivlen fik yderligere Næring ved at F. Weilbach i sit Kunstnerlexikon hævdede, »at der er Grund til at tro, at man gjorde Thorvaldsen mindst to Aar for gammel for at faa ham konfirmeret ved 14 Aars Alderen saa nær som muligt, hvilket skulde staa i Forbindelse med,

¹ Persh. Tidsskr. 6, VI, 160 ff., 7, III, 74. Berl. Tid. 25.-27. Nov. 1931; 26. April 1932.

² R. Stampé, Erindringer om Thorvaldsen, 1912, 85, 91.

³ Riises Archiv XVI (1824), 369—73. Orig. i Bakkehusets Arkiv.

at han ellers næppe havde fyldt 11 Aar, da han i Oktober 1781 optoges i Akademiets første Frihaandstegneskole«. Mærkeligt nok oplyser Weilbach selv, at det ikke var enestaaende, at Drengene saa tidligt fik Adgang til Skolen. Werluff angiver at være kommet i den saakaldte Ornamentskole i sit 12. Aar,¹ og Aug. Hennings omtaler denne Aftenskole som besøgt af Haandværkerdrene, og ved Bertel Thorvaldsens ualmindelige Nerme er det vel ikke saa underligt, at han optoges i Skolen endnu tidligere end andre.²

Som det fremgaar af Weilbachs haandskrevne Samlinger, har han udfra de anførte Synspunkter undersøgt Fødselsstiftelsens Protokoller og fundet tre Børn af Navnet Bertel, indkommet henholdsvis Dec. 1771, Okt. 1772 og Febr. 1773, hvoraf fremgaar, at dette Fornavn har været meget yndet paa hin Tid. Hertil kommer en fjerde Bertel, fundet af Overretssagfører H. Malling i samme Bog; Bertel Torvals, født (døbt) 13. Novbr. 1768, hvilket Datum kontrolleres af Tilføjelsen 24 Søndag efter Trinitatis.³

Hvor fristende det end kan være, som hævdet af afd. Landsarkivar G. Hornemann, at identificere det her nævnte Barn med vor store Kunstner, baade for Navnenes Skyld og fordi Fødselsdagen kommer nær op ad den, Thorvaldsen selv har opgivet, bør man være varsom med at fastslaa Slutningen som en afgjort Kendsgerning. Dels kunde det jo være en ældre, som lille afdød Broder til Kunstneren, og dels behøver Faderen ikke at have været en Thorvaldsen, men en eller anden Mand af Navnet Thorvald. Endelig bør det erindres, at Kunstnerens Fader Gotskalk havde en Broder Are (tidligere omtalt i nærværende Tidsskrift 7 III 75), og desuden levede i København en Thorvald Thorvaldsen fra Øfjord paa Island, der 1788 paa Grund af Forfalskning af Banksedler dømtes fra Livet, men blev benaadet, endvidere en Vægter Thorvaldsen.⁴ Foruden de fire nævnte, kan der have været flere af Navnet Thorvaldsen, man ikke kender.

Imod Antagelsen, af den 1768 fødte Bertel Torvals er identisk med Kunstneren, taler bestemt Faderens Angivelse i Folketællingslisten for 1787, i hvilken han har opført sin Søns Alder til 17 Aar, og *dette stemmer altsaa med det oprindeligt* og i mere end et Aarhundrede *anerkendte Aarstal 1770* for Bertel Thorvaldsens Fødsel. Da vor Kunstner blev konfirmeret 15 April 1787, var han altsaa 16 Aar 4 Maaneder gammel; havde han været født 1768,

¹ Hist. Tidsskr. 4. IV. 272 f.

² Aug. Hennings' Dagbog 1802 (Danske Mag.).

³ Politiken 1918 ¹/₁₀ og Nat. Tid. 1920 ¹/₁₁.

⁴ Om Torvald Torvaldsen se nærmere Danske Kancelli, Rotuli, 1. Febr. 1788. Suppliqver 1788. O. B. Nr. 2049.

vilde han have været over 18 Aar, med andre Ord en usandsynlig gammel Konfirmand.

Thorvaldsens længe ensidigt og med Urette haardt bedømte Fader sigtes nu atter af den eller dem, der vil opretholde Hypotesen om Aaret 1768, for at have forfalsket Sønnens Alder. Først skal han have gjort ham to Aar ældre, for at faa ham ind paa Akademiet, og nu to Aar yngre, for, »saa længe som muligt at skjule, at han var uægte født«. Og dette skulde han have gjort netop i det Aar, hvor han dog efter al Rimelighed har maattet forelægge en Daabs- eller Fødselsattest i Anledning af Konfirmationen. Kan man virkelig tiltro jævne Folk i en Storstad paa hin Tid en saadan Ømskindethed, at ville forvanske deres Søns Fødselsaar 17 Aar efter, for at skjule, at han var født før Ægteskabets Indgaaelse eller var Frugten af en løs Forbindelse? Den sidstnævnte Formodning kan i hvert Fald bestemte afvises som fuldstændig ubegrundet, eftersom Thorvaldsens Forældre *senest i Foraaret 1771* i en officiel Kilde *opgives som Ægtefolk*.

At Thorvaldsen blev saa sent konfirmeret, skulde, har man sagt, have sin Aarsag i, at han var saa langt tilbage. Derom ved man intet positivt. At Præsten Høyer ved Holmens Kirke i Listen over Konfirmanderne betegner Bertel som Monsieur, kan vel snarere end Alderen tilskrives den Omstændighed, at Præsten gennem sin Broder, Maleren Cornelius Høyer, Thorvaldsens Lærer, vidste, at Thorvaldsen faa Maaneder (Jan.) før var blevet udmærket med Akademiets Sølvmedaille. Det lyder endeligt ganske usandsynligt, at Thorvaldsens Fader overfor de to Brødre Høyer, der sikkert var godt underrettet om hans Familieforhold, skulde have forsøgt en Forvanskning af Sønnens Aldersangivelse, afvigende med to Aar fra den i Folketællingslisten opførte. De løst begrundede Sigtelser mod Thorvaldsens Fader som Dokumentforfalsker bør én Gang for alle afvises.

Om Thorvaldsens Forældre har jeg i Pershist. Tidsskrift (6 VI, 160 og 7 III, 74 f.) givet forskellige Meddelelser og især oplyst Moderens rette Navn Karen Dagnes og hendes rette Herkomst. Af Kirkebøgerne i Lemvig og Nørre Nisum (velvillig Oplysning fra Landsarkivet i Viborg) fremgaar følgende. Jakob Hansen Dagnes fra Dagnæs, Hatting H., Tyrsted Sogn, var først Musikantsvend i Ribe, hvor han 13 Aug. 1733 ægtede Sidsel Carlsdatter Mulvad, † 1767. O. 1735 blev han Organist i Lemvig og 1742 Degn i Nørre Nisum, hvor han døde i 1771. Han havde Børnene: Otto, f. 1733, Degn i Børglum; Karen, f. 1736 (se ndfr.); Jacob, f. 1740, boede 1771 i Thy; Hans, f. 1741, † 1787 i Skidengaard i Lem; Christian, f. 1743, var 1771 bosiddende i Norge; Erik Lemming, f. 1745; Anne, f. 1746, boede 1771 i Degneboligen i N. Nisum; Joha-

ne Erica, f. 1747, † lille; Johanne Erica, f. 1749, boede 1771 i Degneboligen; Carl, f. 1751, ligeledes.

Thorvaldsens Moder, Karen Dagnes, blev hjemmedøbt i Lemvig 16 Jan. 1736 og 17 Aar gl. i 1752 konfirmeret i Nørre Nissum. I Skifteakten efter Moderen 1767 angives, at hun er rejst til Kbhvn., »men vides ej enten hun er levendes eller død«; i 1771 ved Faderens Død siges hun at opholde sig i Kbhvn., »men hvor, vides ikke.«¹

At Thorvaldsens Forældre har været lovformeligt gift, stadfæstes af det 5 Maj 1771, *altsaa 1/2 Aar efter Sønnens Fødsel*, optagne Mandtal over de »udi Øster Quarteer boende Ægtepar i Huset Nr. 131«, nuværende Vingaardsstræde Nr. 12, ved Hjørnet af Smedens Gang, Nabostedet til den fra Ewalds Livshistorie kendte Gaard, hvor hans Ven Spendrup havde sit Brænderi. Antegnelsen lyder: *Torilsen, Billedhugger Svend, 28 Aar, gift 1. Gang; Kone, 24 Aar, gift 1. Gang.* Rigtigheden af denne Antegnelse staar sikkert til Troende.

Skønt Navnet er forskrevet, er der ingen Tvivl om Identiteten med Gotskalk Thorvaldsen, hvem man i 1762 finder opført i Extraskatten som Billedhuggersvend, idet Aldersangivelsen er overensstemmende med den af Thorvaldsens Fader i 1787 opførte (f. 1743), medens Hustruens afviger med 9—10 Aar fra Kirkebogens Antegnelse.²

Den næste Optegnelse om Thorvaldsens Forældre findes i Folketællingen 1787. I Listerne over Beboerne i Øster Kvarter, som er optagne af en i Penneføring øvet Mand, findes for Huset Nr. 299 opført: *1. Familie: Gotskalk Torwaltsen, Hosbond 44 Aar gift 1ste Gang. Karen hans Kone 38 Aar gift 1ste Gang. Bertel Torsen hans Søn 17 Aar ugift lærer Professionen.* Hvert Skema er paatrykt Bemærkningen: Personernes Alder, det løbende Alders Aar iberegnet, hvilket viser, at der er tilstræbt Stringens. At Sønnens Navn er opført som Torsen, skjuler sikkert ikke nogen Hemmelighed, men skyldes kun Skødesløshed.

Folketællingslisten, hvis Angivelse for Bertel Thorvaldsens Fødselsaar, mod hvis Rigtighed der ikke foreligger nogetsomhelst positivt begrundet Tvivl, oplyser os om det Milieu, den daglige Omgang, til hvilken Ynglingen var knyttet.

Som den anden i Huset boende Familie opføres Christian Granmølberg,³ Auditeur og Stads Sekretair, 73 Aar, med 200 Rd.Pension, Hustru og tre Døtre i en Alder af 20—17 Aar samt

¹ Skodborg A.s gejstlige Skifteprot. 305, 330.

² Folketælling 1801: Dr. Tværgade 345, Gotskalk Torvaltsen, Bildhugger, 62 A., 1. Ægteskab: Konen Karen Dagnes 54 A.

³ Persh. Tidsskr. 3 VI og IV 2; 5 IV.

en Søn paa 26 Aar, Fuidmægtig, ugift. Molberg er omhandlet i to udførlige Monografier af de norske Personhistorikere H u i t f e l d t K a a s og T h o m l e, der begge har givet ham et alt andet end smigrende Vidnesbyrd. Falskelig hævdede han at være Søstersøn af L u d v i g H o l b e r g, blev Student paa falske Attester, derefter afskediget paa Grund af Bedrageri og, saa mærkeligt det lyder, umiddelbart efter udnævnt til Garnisonsauditør og senere til Stabssekretær i Trondhjem. Fra dette Embede blev han kasseret for at have udfærdiget falske Attester og afskediget med Pension, hvorefter han flyttede til København. Her optraadte han som Romanforfatter og vandt det kongelige Landhusholdnings-selskabs Guldmedaille. I sit Ægteskab med C h r i s t i n e M a r i e F u c h s fra Kongsberg havde han den førnævnte Søn, der en Tid lang fristede Livet som Oversætter ved Berlingske Tidende, og af Døtrene har de ældste, S y l v i a og A m a l i e, en vis Interesse. Paa den Tid, Bertel Thorvaldsen og hans Forældre boede sammen med dem, var de to meget smukke Søstre forlovet med to Brødre, C h r i s t i a n og J e n s M i c h a e l H e r t z. Medens den første af disse efter et lystigt, udsvævende Studentertiliv, der nedbrød hans Helbred, forsøgte sig som Digter og endte som Klokker i Roskilde, gik den anden, mere adstadige, den theologiske Vej, blev Domprovst i Roskilde og senest Biskop i Ribe. Dennes Datter, hvis Erindringer er trykt,¹ betegner Døtrene som lystige og raske. Hos Molberg førtes »et overgivent, støjende og vist ikke ganske sædeligt Hus«, ogsaa betegnet som vist meget »farligt«. Her færdedes mange overgivne og støjende Fyre, hvilket bekræftes af den bekendte Skolemand S. B. T h r i g e,² der omtaler det overdaadige lystige Liv i den Molbergske Kreds.

Det »farlige« Hus i Laxegade er nuværende Nr. 20, men er sikkert helt eller delvis nedbrændt ved Københavns store Brand i 1795, dog snart efter genopstaaet. Unægtelig overraskes man ved i denne Smaakaarsgade at se Façaden smykket med en Række Balustre og Billedhuggerornamenter. Maaske tør man gætte paa, at disse skyldes Thorvaldsens Fader.

Efter det Billede, der nu engang har dannet sig om det uordentlige eller dog uharmoniske Samliv mellem Thorvaldsens Forældre, er man let tilbøjelig til straks at mistænke dem og Sønnen for at have sluttet sig til det slette Selskab i Molbergs Stuer. Men heri tager man meget fejl. Det er i dette Tidsskrift³ tidligere bleven oplyst, at Billedhugger Torvalsel [!], som Meddeleren (H. W e i t m e y e r) ikke fordrister sig til at identificere med Kunst-

¹ Mem. og Breve X, 17 f.

² Museum 1891 I, 105 f.

³ Persh. Tidsskr. 6. VI, 154.

nerens Fader, og hvis Bopæl han beklager ikke at kunne finde, i Marts 1787, altsaa umiddelbart før Sønnens Konfirmation, har indgivet en Klage til Magistraten over Auditor Molberg. Besværingen gaar ud paa, at Molberg og hans Selskab foruroligede ham Dag og Nat med uanstændig Syngen og Banden samt Støjen. Den Indstævnte blev kaldt op og maatte love, at det ikke skulde ske oftere. Unægtelig faar man heraf Indtryk af, at Thorvaldsens Fader var en alvorlig og stille Mand, der vilde værne sig og sine, ikke mindst vel Sønnen, der gik til Præsten, mod ulidelige Sambøer.¹

Naar man tager i Betragtning, at den Del af Laxegade, i hvilken Bertel Thorvaldsens Forældre boede, var betydelig mere notabel end nu, og at deres Lejlighed var i Stueetagen, vægrer man sig ved at tro, at de økonomiske Kaar i Hjemmet, den Gang i alt Fald, var saa slette som hidtil antaget. Efterhaanden som der i Arkiverne dukker gamle Regninger op paa Billedskærerarbejder, Gotskalk Thorvaldsen har udført for Holmen, Theatret og Privatmænd, faar man afgjort Indtrykket af, at han var en stræbsom Mand, der ikke savnede Arbejde.

Tilbage staar i denne Sammenhæng en Omtale af endnu een Tvivl i Henseende til Kunstnerens Fødsel, nemlig hvorvidt Gotskalk Thorvaldsen var Kunstnerens virkelige Fader. Sandelig, faa herhjemme har som denne stiltfærdige Mand været et saa efterstræbt Bytte for en sen Eftertids Sporlyst, Paahitsomhed og Sensationstrang.

Af Thieles Biografi af Thorvaldsen ved man, at denne har opgivet sin Moders Pigenavn at være Grønland, hvad der altsaa vitterligt er forkert. Sikkert er det, at Thorvaldsens Forældre nød Understøttelse af en Grønland, identisk med Anders Grønland (1742—1807), fra 1769 Prokurator ved alle Over- og Underretter i Danmark og fra 1782 Underfoged ved Københavns Hof og Stadsret.² Et Slægtskabsforhold mellem ham og Thorvaldsens Moder har i hvert Fald hidtil ikke kunnet paavises.

I flere paa hinanden følgende Numre i Berlingske Tidende for Nov. 1931 er optaget en Række Indlæg til Gunst for den overraskende Nyhed, at Underfoged Grønland maatte være Thorvaldsens virkelige Fader. En Indsender udtalte endog, at han ikke var i Tvivl om at Grønland var Faderen. »Hovedmomenterne« i disse Afsløringer var: den førnævnte Understøttelse, Grønland havde ydet, og den Omstændighed, at Thorvaldsens Biograf C. V. Opperman og Red. af Dansk Biografisk Haandlexikon havde begaaet den Overilethed, paa Tryk at fremføre som en Kendsger-

¹ I Dansk biogr. Lex. hedder det, at Th. voxede op i et fattigt og uordentligt Hjem.

² H. Hjorth-Nielsen, Danske Prokuratorer, 1935, 119.

ning, at Bertel Thorvaldsen var født paa Fødselsstiftelsen 13. Nov. 1768. Endelig, og hvad Indsenderne særlig lagde Vægt paa, var, at Thorvaldsens Museum netop da havde erhvervet to farvelagte Portrættegninger af Underfoged Grønlund og Hustru, udførte af Thorvaldsen. Desuden blev man samtidig, i den af Berlingske Tidende foranstaltede Silhouetudstilling bekendt med et Par Skyggerids, der forestillede det samme Ægtepar. Man mente at kunne konstatere en paafaldende, »en ganske kolossal Lighed« mellem Underfogeden og Bertel Thorvaldsen. Hertil er at bemærke, som det ogsaa er blevet sagt, at det er utilbørligt at insinuere, at en Understøttelse skal være betinget af et lønligt Forhold, og endvidere, at en Portrætlighed kan bero paa Tilfældighed, og at det personlige Skøn er let paavirkeligt. Bemærkningen om Ligheden, paa hvilken Paastanden om Grønlunds Paternitet ene beror, passer ikke godt til Thieles Udsagn, at Thorvaldsen var sin Moders udtrykte Billed.

En Deltager i den her omhandlede Diskussion gaar saa vidt, at ville hævde, at Thorvaldsen sikkert selv var ganske klar over sin Herkomst, og en anden Indsender mener at finde Støtte herfor i en Anekdote, som Thiele refererer efter Oehlenschläger. Mod saa løst henkastede Paastande vil jeg fremføre de Ord, hvormed afdøde Professor F i n n u r J ó n s s o n afslutter sit Indlæg i Sagen: »Betyder det da intet, at Bertel Thorvaldsen udførte en pragtfuld Døbefont (1827), som han skænkede til Island og nu findes i Domkirken i Reykjavik? Paa den staar (paa Latin) følgende Indskrift: »Dette Arbejde gjorde Albert Thorvaldsen i Rom og skænkede til Island, sine Fædres Land (terræ sibi gentiliciæ) for Pietets Skyld.« Hvorfor skulde han have gjort dette — og med saa bestemte Udtryk — hvis han ikke selv troede paa, at han selv var Søn af Gotskalk Thorvaldsson? Jo vist troede han det, og var det sikkert ogsaa.«

Jeg gør Finnur Jónssons Ord til mine. Hævdvundne Minder indenfor et Folk og Mindedage med hundredaarige Traditioner bag sig bør der ikke rokkes ved uden absolut afgørende Modbeviser, og til disse hører ikke Arkivhypoteser (et Ord, der pludselig har vundet Indgang), tilfældig Lighed og selvbehagelige Konstruktioner.

FRA TRANKEBARS KIRKEBØGER

Af *Knud Heiberg*.

Zions Kirke, den danske Menigheds Kirke i Trankebar, blev af den, efter Koloniens Afstaaelse i 1845, tilbageblivende Menighed i Aaret 1846 overdraget til det Engelsk Øst-Asiatiske Kompagni, og den anglikanske Kirke har siden da — mere eller mindre regelmæssigt — opretholdt en engelsk Gudstjeneste i Kirken. Nu staar Kirken nærmest som et Mindesmærke om de svundne Dage, helliget ved Mindet om, at den første dansk-hallske Mission her holdt sin Gudstjeneste, indtil den lille, senere forsvundne, Jerusalems Kirke blev bygget, — som et Mindesmærke om, at her søgte danske Mænd og Kvinder, fjernt fra Fædrelandet, til Kirke.

Endnu er der mange Minder om den danske Tid knyttet til Kirken, der som et historisk Monument vedligeholdes af Madras-Regeringen, og disse Spor af Danskeres Leven og Færden i Indien kan ikke andet end vække Interesse hos den Dansker, der lever en Menneskealder herude.

Forholdene medfører, at Zions Kirkens Bøger er en lidet kendt Kilde til dansk Historie, særlig Personalhistorien, og jeg har derfor, siden jeg for mange Aar siden tilfældigt fik fat i disse Bøger, gennemgaaet dem ret omhyggeligt. Lejligheden dertil fik jeg ved Velvilje fra Biskoppen af Madras og hans Stifts Registrar, idet jeg fra Tid til anden fik Tilladelse til at laane Bøgerne, og saaledes kunde gennemgaa deres Indhold, naar Tiden gaves dertil. Nu er de blevet overført til Madras-Regeringens Hovedarkiv, hvad der gør Adgangen til dem ikke saa lidt mere omstændelig.

Desværre synes det, at Bøgerne indtil 1767 er gaaet tabt, men fra Slutningen af dette Aar og til Afstaaelsen i 1845 findes de i Behold i fire Bind: 1: 1767—1800, 2: 1801—22, 3: 1823—38 og 4: 1839—45.

Kirkebogen 1767—1800 er tildels i en ret skrøbelig Forfatning; ganske vist blev der for nogle Aar siden gjort et Forsøg paa at restaurere den, men baade i Daabs-, Konfirmations- og Begravelseslisterne findes Lakuner, der nu ikke mere kan udfyldes. Ægteskabslisten synes derimod at være fuldstændig og er læselig. Bogen begynder med en Autorisation underskrevet af Guvernøren Peter

Herman d'Abbestée den 1. August 1767, hvorefter Præsten C. D a n n e f æ r B ø e g har skrevet:

»Nærværende mindre Kirke-Bog, foruden een noget større, der begge formedelst forrige slette Tilstand, som derfor ikke meere kand bruges, men er henlagt, ere saaledes af Kirken igien bekostet, istandsat og approberet, at derudi strax kand begyndes med at indføre ved Aars-Tall, Dag og Datum, hvad der høre til enhver, er da og begyndt med udi ovenmeldte Augusti Maaned indeværende Aar 1767 og ønskes hiertelig af os underskrevne, at Guds store Naade i Xsto mod alle, som lader sig indpode udi ham, og bliver sande Lemmer af Hands Legeme, maatte tee sig saa kraftig udi os alle baade Lærere og Tilhørere, at alle deris Navne, som herudi tegnes, maatte og findes optegnet udi Livsens Bog i Himmelen.

Tranquebar d. 2. Aug. 1767.

C. D a n n e f æ r B ø e g. «

Kirkebogen 1801—22 er nylig blevet meget omhyggeligt istandsat af Arkivet og fremtræder nu som et stort, smukt Foliobind, hvis Blade er indlagt i gennemsigtigt Silketøj, og — skrevet for Størstedelen af Klokker J. J. W o d s c h o w, der havde en meget smuk og omhyggelig Haandskrift — er den nu fuldstændig bevaret. I Daabslisten anføres stadig — i Modsætning til hvad der var Skik tidligere — Fødselsdage, og for Wodschows egne Børn — han havde tretten — og andre nære Slægtnings Vedkommende, er ikke blot Dagen, men ogsaa Fødselstimen angivet. I Begravelseslisten har han undertiden meddelt personalhistoriske Oplysninger.

Denne Kirkebog er autoriseret af ikke færre end tre Regeringsraader, nemlig S v i t z e r, M ü h l d o r f f og S c h m i d t, og er kontraseret af Guvernementssekretær C. T. B o a l t h. Derefter følger Præstens Indledning, der afspejler Tidens Svingning fra god, gammel Lutherdom, som vi mødte den i Indledningen til Kirkebogen fra 1767, til Rationalisme af reneste Vand. Den lyder saaledes:

»Nærværende Kirkebog er formedelst den forrige ubrugelige Tilstand igien af Kirken bekostet og af det høie Gouvernement approberet, saa at derudi strax kand begyndes med at indføre ved Aarstal, Dag og Datum, hvad der hører til enhver, fra indeværende Maaned Februaris 1801. Maatte dog alle dem, der herudi lade indskrive deres Navne som Medlemmer af vor Kirke og Bekiendere af den ærværdige christelige Religion stedse udmærke sig som redelige Borgere og fromme Christne. Maatte from Dyd og urokkelig Retskaffenhed gøre dem Guds Naade og Himmelens lønnende Saligheder værdige.

Trankebar, d. 8de Februaris 1801.

E r n s t S t e g m a n n,
Præst ved Zions Kirke.«

Kirkebogen 1823—38 er i god Forfatning, og da den indtil i Juni 1832 er skrevet af Wodschow, er den tydelig og let læselig. Om Wodschows Begravelse indeholder den følgende:

»(1832) Sept. 3die blev paa den nye Kirkegaard begravet, død 2. Septbr. Klokkeren ved Zions Kirke og Skolelærer ved Zions Skole Jens Jacob Wodschow, født paa Sønderkov ved Ribe i Jylland den 8de Martii 1773. Han har været her i Tranquebar i 33 Aar og forestaaet sit Embede som Klokker og Skolelærer omt. 32 Aar. Liget blev nedsat i Kirken, medens Liigtalen holdtes, for og efter Talen blev afsjunget 2de Sange, der, saavel som Talen, tolkede den Afdødes store Værd som Menneske og Lærer. Derefter blev Liget udført og nedsat i Graven, hvorpaa Jordspaaastelsen skede«.

Wodschows Hustru hed Sophia Magdalena Runge og var født i Trankebar 1785, men Daaben eller Fødselsdatoen mangler i Kirkebogen, der oplyser, at hun var en Datter af Klokkeren Carl Ludvig Runge og Anna Elisabeth Tanen. 17 Aar gammel ægtede hun 8. Juli 1802 J. J. Wodschow. Da hun døde skrev hendes Mand i Kirkebogen:

»1823, April 13. Begravede Hr. Dr. Caemmerer paa den nye Kirkegaard den fromme og dydige Kone Madame Sophie Magdalene Wodschow. Hun var 38 Aar gammel og efterlod sig en sørgende Mand og 13 uforsørgede Børn, avlede i et 21 Aars kjerligt Ægteskab, at begræde hendes store Tab.«

Alle Børnenes Navne findes i Kirkebogen.

Bogen er videreført af Wodschows Efterfølger C. C. Eibye, der havde endnu mere Interesse for biografiske Noter end sin Forgænger, og som ikke blot i den af ham selv førte, men ogsaa i de tidligere Bøger har tilføjet Noter om forskellige Personer.

Denne Kirkebog er forsynet med en Autorisation, undertegnet af J. L. Koefoed og J. Rehling og kontraseret af Sekretær J. Lorentz, men den har ingen Indledningsønske, som de to foregaaende Bøger, og i den følgende Kirkebog mangler saavel dette som Autorisationen — tempora mutantur.

Kirkebogen 1838—45 er skrevet i en Bog med trykte Sideoverskrifter. Den er ogsaa omhyggeligt og smukt skrevet af Eibye, men Papiret er daarligt og næsten fortæret af Bogmug, saa flere Steder er ganske ulæselige. Imidlertid er Arkivet nu ved at redde af den, hvad reddes kan, ved at behandle den paa samme Maade som Kirkebogen fra 1801.

Zions Kirkens Bøger indeholder, trods Lakunerne i de ældre Dele, en stor Mængde direkte og indirekte Oplysninger om Livet i Trankebar. Da det kun drejer sig om et lille Samfund, faar man igennem dem, og især gennem de lange Fadderlister, en Mængde Oplysninger om det selskabelige Liv i Byen; vi faar Indblik i den Standsforskæl, der har gjort sig stærkt gældende i hine Tider, og mindes om den menneskelige Skrøbelighed (den først anførte Daab

gælder et illegitimt Barn). Tankerne om Børnebegrænsning hørte Fremtiden til; især i Overklassen hører en stor Børneflokk her som i Hjemlandet til Dagens Orden, men ogsaa den store Børnedødelighed møder vi her.

I disse Bøger afspejler sig Tidernes Opgang og Nedgang, og de giver et meget interessant Indblik i de sociale og ægteskabelige Forbindelser, Danskerne i Trankebar indgik med »Standspersoner« af det brogede, af mange Nationer sammensatte Samfund, der dengang spillede en Rolle i Indien. Naar den engelske Højkommissær *Kelso* under Trankebars Besættelse af Englænderne (13. Februar 1808 til 20. September 1815) 24. April 1809 ægtede Justitiarius *Jacob Edward Colbiørnsens* og Fru *Maria Genevieve, f. Fischers Datter Maria Rosalia* (f. 11. Juli 1793 og saaledes ikke 16 Aar gammel) tyder dette jo ikke paa, at Fjendskabet hjemme i Europa spillede mere end en ren administrativ Rolle ude i det fjerne Indien. Vielsen blev foretaget efter det anglikanske Ritual af den engelske Chaplain fra Trichinopolis, *M. A. Keating* (som vistnok halvt var af dansk Slægt). Socialt set betragtede man ikke herude hinanden som Fjender.

Nogle af de første Bryllupper, der er optegnede i Kirkebøgerne (af hvilke det ses, at de fleste Bryllupper til langt ind i det 19. Aarhundrede foretoges i Hjemmet, ikke i Kirken) var de tre Bryllupper 2. Juledag 1768, hvorom Kirkebogen indeholder følgende:

»December 26de bleve 3de Par copulerede paa Castellet Dansborg, neml.: Hr. Gouverneur *Hermann Abbestée* med *Mademoiselle Françoise Lange*, Hr. Oberst *Johann Jørgen Fischer* med *Mademoiselle Rosalie de Tauranach*, og Doctor Medicine *Johann Gerhard König* med afdøde sal: Pastor *Bøeg's* Enke *Madame Catharina Elisabeth, née de Tiloh*«.

Tredobbelt Bryllup paa Dansborg og Guvernøren selv som Brudgom — der maa have været Fest i Trankebar den Dag.

Det synes ikke at have været vanskeligt for Kvinderne at blive gift i Trankebar, de fleste blev endda gift i meget ung Alder. Enkegiftermålet — det Spørgsmaal der har sat og endnu den Dag i Dag sætter saa mange Sind i Bevægelse i Indien — frembød ingen Vanskeligheder her; men tre Gange Bryllup i mindre end seks Aar, det er dog vist en Rekord.

Ellen Christine Panck ægtede 11. December 1770 i Justitsraadinde *Mejers Hus* velærværdige Hr. *Peder Mandrup Tuxen*, Præst ved Zions Kirke. Han døde 17. Maj 1772, og 7. September samme Aar finder vi, at

»Velærværdige Hr. *Caspar Ernst Møller*, Præst ved Zions Menighed blev copuleret i Hr. *Seconde Hulbeks Huus* til *Madame Sal: Tuxens* Enke. Brudeskammel og Tæpper brugt«. Pastor *Møller* døde 27.

Maj 1776, og 13. November derefter meddeler Kirkebogen: »Blev udi Hr. Seconde Huulbechs Huus copul: Underbogholder Monsr: Ivar Lyche med Madm. Ellen Christine Panch, sal. Møllers Enke. Brudskamler brugt.«

Kirkebøgerne er selvfølgelig ført paa — et dog i den ældste Tid ikke altid lige godt — Dansk, og mange danske Familienavne forekommer her. Fra den her omhandlede Periode kan — foruden de ellers omtalte — nævnes Navnene: Angelo, Barner, Bauman, Bech, Berregaard, Bie, Bielefeldt (Billefeldt), Biering, Birch, Borgen, Bryde, Bülow, Boalth, Bredstrup, Bruun, Due, Ewald, Fiellerup, Fog, Fugl, Giessing, Giøtting, Giødesen, Grøn, Halkiær, Halse, Hansen, Helmich, Hermansen, Holmberg, Holst, Kaas, Kauffmann, Kierulff, Koch, Koefoed, Klaumann, Lakiær, Lassen, Lindam, Lorentzen, Lund, Lütken, Martensen, Mourier, Mouritzen, Møller, Nyegaard, Olivarius, Ottesen, Oxholm, Pingel, Prahl, Riis, Roepstorff, Rosen, Schaffalitzky de Muckadell, Schmidt, Scholten, Sejerøe, Sundbye, Svane, Valeur, Wiehe, Wilkens, Winding, Winther, Wismann, Worm og mange andre.

Men det er ikke blot danske Navne, der forekommer, ogsaa portugisiske, franske, hollandske og engelske findes i stort Antal. Det europæiske Samfund i Indien var i høj Grad kosmopolitisk. I »Breve fra Indien« fortæller K. E. Møhl, hvorledes Damerne i Trankebar plejede at lejre sig under et stort Tamarinthetræ i hans Have den ganske Dag og passiare paa Dansk, Engelsk, Tamulisk, Portugisisk, eftersom det gjordes Behov. »Imellem sig selv indbyrdes tale de Portugisisk, til Tjeneren Tamulisk, til fremmede Engelsk, til os Dansk; undertiden kommer ogsaa Tydsk og Fransk med« (S. 49). Det var i 1830, men Forholdene har næppe været anderledes i Aartierne forud. Selv i Kirken var det danske Sprog ikke eneraadende. Der noteres saaledes i Kirkebogen, at »udi Aaret 1805 bleve ligesom i 1806 Børnene af Zions Menighed konfirmerede paa Portugisisk udi Missionens malabariske Kirke af Præsten John«, og flere Gange, f. Eks. 1809, 1815, 1816, 1817 og 1819 ses det, at Konfirmationerne er foretaget paa Engelsk. Med Vielserne har det samme antagelig været Tilfældet; saaledes er det nævnt ovenfor, at en anglikansk Chaplain foretog en vielse i Zions Kirken efter sin Kirkes Ritual, men det var ganske vist under Englændernes Okkupation af Trankebar.

Mærkeligere, men forøvrigt ret naturligt er det, at den lutherske Præst undertiden brugte det engelske Ritual. Det omtales flere Gange i Kirkebøgerne, og der findes endog indført en Skrivelse fra

Guvernør J. R e h l i n g af 9. April 1839, hvorved det udtrykkelig tillades at anvende det engelske Ritual ved Daab af Englændere, »da det forlangde flere Gange forhen har fundet Sted og in specie, efter Kirkebogen, tvende Gange i Aaret 1837, og da desuden sligt ved Lov er tilladt paa de danske vestindiske Øer, saa skjønner jeg ikke rettere, end at det forlangde kan tilstaaes« — men saa tilføjes der, »dog at Kirken og dens Betjente intet fragaar i deres Indtægter«. Dette var aabenbart vigtigere i den høje Regerings Øjne end selve Konfessionsforskellen.

Denne har man i det hele øjensynligt ikke lagt større Vægt paa i Trankebar. Guvernør Abbestée, der tilhørte den *reformerte* Kirke, blev ægteviet af den *lutherske* Præst til sin *romersk-katolske* Hustru. Deres Børn, der fødtes i Trankebar, blev døbt i den *lutherske Tro*, medens en Datter, der blev født under Opholdet i København, blev døbt i den *reformerte* Kirke. Tillige finder man i Kirkebogen, at den *reformerte* Guvernør og hans *katolske* Frue hyppigt har været Faddere ved *lutherske* Børns Daab i Zionskirken; og det ser ud til, at den katolske Frues Begravelse har fundet Sted fra den lutherske Zions Kirke. Kirkebogen siger, at »den 29. Martii 1779 blev ved den Chatolske Menighed begravet Frue Brigaderinde Françoise Abbestée fød Lange, hvorfore de 3 Zions Klokker ringe og 1 Liigklæde brugt.« I ethvert Fald ringede altsaa de lutherske Klokker over hende.

Ovenfor er det omtalt, at Fru A b b e s t é e og hendes Veninde R o s a l i e d e T a u r a n a c (eller T o u r n a c, som Navnet ogsaa staves) fejrede deres Bryllup samme Dag; og deres Grave findes endnu i den lille katholske Kirke lige indenfor Byporten, hvor Fælles-Indskriften meddeler:

Hic jacent duae sorores FRANCISCA ABBESTEE nata LANGE d. XV. Jan. MDCCXLIX, obiit d. XXVIII Mart. MDCCLXXIX, et ROSALIA STEVENSON nata TOURNAC, d. IV. Jun. MDCCLIV, obiit d. V. Jun. MDCCLXXXII.

Rosalie de Tournac blev, som tidligere nævnt, gift med Oberst J o h a n J ø r g e n (G e o r g) F i s c h e r, efter hvis Død 15. August 1778 hun 24. Februar 1779 giftede sig med Købmanden E d v a r d S t e v e n s o n. Det er aabenbart hendes Forældre, der findes indført i Begravelseslisterne: 11. Febr. 1777 begravedes paa Missionskirkegaarden Hr. Tornach og 1780, 29. Sept. Madam Tornach »ved den catholske Menighed«, hvorfor 3de Klokker osv. — altsaa en stor Begravelse. Efter dette synes det, som om Hr. Tornach, der var Schweizer, har været Protestant og hans Hustru katolsk, men begravet under protestantisk Klokkringning.

Nogle Trankebar Familier.

I den sidste Trediedel af det 18. Aarhundrede og de første Ti-Aar af det 19. spillede Familien Sundt en fremtrædende Rolle i Livet i Trankebar. Endnu læser man de pragtfulde Gravskrifter paa Kirkegaarden over Michael Sundt og hans (i Trankebar fødte) anden Hustru Agatha Lem:

MICHAEL SUNDT

Herunder giemmes de jordiske Levninger af den udi Livet agtværdige Michael Sundt, født i Christianstød i Norge den 13. May 1731, død udi Trankebar den 21. May 1785. Efter at han haver stoed nogle Aar som Premier Lieutenant i Det Danske Asiatiske Compagnies Tieneste, henlevede han den øvrige Deel af sit Liv som en vindskibelig og retskaffen Borger. Var tvende Gange gift, først med Inger, Sal: Storres, i hvilket Ægteskab han avlede en Søn, som er død. I hans andet Ægteskab med Agatha Lem velsignede Gud ham med 9 Børn, 4 Sønner, hvoraf een er død, og 5 Døttre, hvilke leve tilbage med deres sørgende Moder, som alle tabte i ham en kierlig Mand, en retskaffen Fader, en omhyggelig Ven. Korte Dage, mange Plager blev de dødeliges Kaar. Vuggen lærer os at græde, Sorgen voxer med vore Aar. Hæld dig som din Sorg herved endte vel i Evigheden.

AGATHA SUNDT

Hellig Fred, uforstyrret Ro omsvæve dette Hvilested. Her slumrer Fru Agatha Sundt, født den 3die Januar 1740, gift den 24de Februar 1757 med Hr. Lieutenant Michael Sundt, død den 9de Juli 1812. Moder til 9 Børn og en talrig Efterslægt. Hun var den ømmeste Moder, den kierligste Hustrue, den blideste Veninde, Armodens Trøst, Svagheds og Nødlidenheds Støttestav. Synk, o, Livets Soel ned bag det rødmende Vesten. Hisset troner renere Fryd. Hisset smiler blivende Fred. Hisset lønnes hver elskelig Dyd og der skal vi samles igjen.

Fra Michael Sundt og Agatha Lem nedstammer en talrig Efterslægt. Gravskrifterne nævner, at de havde ni Børn, fire Sønner og fem Døttre, af disse er følgende otte kendt:

1. Joachim Sundt. Han maa være født 1757 eller 1758 og være det ældste af Børnene, saafremt Cotton's Oplysninger om ham er rigtige. Cotton anfører i sin List of Inscriptions on Tombs or Monuments in Madras (Nr. 1131 og 1732), at James eller Joachim Anthony Sundt var Officer i 5^e Carnatic Bataillon og døde i Vellore 8. Aug. 1795, 38 Aar gammel. (Men er James og Joachim Anthony identiske?)
2. Mette Margretha Sundt. Hun ægtede 1774 (Da-toen mangler) sin første Mand »Hr. Grenadeer Capitain i engelsk Tieneste Ketting«. Vielsen fandt Sted »udi Hr. Forpagter Sundts Huus«. (Ogsaa de andre Døtters første Vielse fandt Sted i det Sundt'ske Hjem). Han døde i Trankebar 5. Febr. 1788 og kaldes da »Oberst i engelsk Tjeneste N(?) Ketting«. Cotton (Nr. 1735) identificerer ham med Wil-

liam Cooper Keating, hvis Gravsten findes paa Kirkegaarden i Trankebar. Cotton's Note, at han var gift med Mühlendorff's Søster er urigtig. De var Svogre ved Giftermaalet med to Søstre Sundt. Hun ægtede anden Gang 1792 Hr. Daniel Stevenson. Han var Kompagnon i Firmaet Stevenson & Harrop i Trankebar (dersom Cottons Oplysning efter Urquhart er rigtig). Han døde 14. Aug. 1806, 58 Aar gl. og ligger begravet i Porto Novo (Cotton Nr. 818).

3. Ulricha Christina Sundt. Hun maa være født ca. 1760, da hun blev konfirmeret 1775, og døde 13. Oktober 1821, 60 Aar gammel.

Hun ægtede 16 Juni 1775 engelsk Kaptajn Alexander Mackenzie. En Datter Margaretha Charlotta blev døbt 29. September 1791, og døde ifølge Klokker Eibye's Tilføjelse i Madras 29. Juni 1841. Andre Børn er ikke fundet i Trankebars Kirkebøger. Det er sandsynligvis et af hendes Børn, der ligger begravet i Ganjam, født og død 11. Februar 1789, som bærer Navnet Maria Agatha.

Hun blev 7. December 1795 gift anden Gang med Johan Henrich Karstens, der døde i Trankebar 7. Maj 1803 som »Assistent udi det danske Asiatiske Kompagnies Tjeneste«.

4. Maria Barbara Sundt. Hun blev konfirmeret 1778 og døde 1814, 49 Aar gl. og maa saaledes være født ca. 1764. 27. Jan. 1780 ægtede hun den i Trankebars Historie saa velkendte Premierlieutenant, senere Oberst, Medlem af Raadet og m. m. Mathias Jürgen von Mühlendorff, der døde i Trankebar 23. Juli 1836. Kirkebogen noterer om ham: »Forhen Oberstlieutenant ved den herværende Guarnison, i de sidste 30 Aar omtrent Pensionist — 86 Aar gammel. Skal have tjent Hs. Majestæt her i Trankebar siden 1776 eller 1778«. Mühlendorffs havde 14 Børn, hvorom mere nedenfor.
5. Charlotta Amalia Sundt maa være født ca. 1766, da hun blev konfirmeret 1781 og døde 38 Aar gammel 26. Februar 1804. Hun ægtede 27. Nov. 1781 Otto C. von Stricker, som døde 29. Juli 1819. Klokkeren noterer: »Han var 65 Aar gammel og havde været her 42 Aar i Tjenesten«. — Strickers havde 15 Børn, hvoraf seks døde som smaa.
6. Christian Ludevig (Ludovicus) Sundt. Han blev (iflg. Kirkebogen) døbt 7. August 1768, blev engelsk Lieutenant i 5' Carnatic Bataillon og døde 1. Februar 1791 i Ganjam (Cotton Nr. 1131).
7. Cathrina Elisabeth Sundt, døbt 27. Maj 1770,

gift 21. Januar 1788 med Hr. Casper Top og døde efter en Barnefødsel allerede 13. August 1789.

8. Johan Fredrik Sundt, Lieutenant, døbt 29. December 1771, død 15. Marts 1822, ugift. Et paatænkt Ægteskab blev forbudt, da han var angrebet af Spedalskhed. Han havde med »Anna« en Datter: Anna Christine Sundt, der blev døbt i Zions Kirke 6. Juni 1787 (sammen med Kusinen Agatha Margaretha Mühldorff). Hun ægtede 16. Maj 1810 Johan Frederik Olivarius og døde i Trankebar 4. September 1814.

Cotton's Oplysning (Nr. 818, S. 156), at en af Sundts Døtre ægtede Blüchers Broder maa være urigtig, da der paa Gravminerne kun omtales fem Døtre, som er anført ovenfor; alle fem døde i Trankebar.

Af alle disse Børn har utvivlsomt de to Døtre, der ægtede Mühldorff og Stricker, og som havde henholdsvis 14 og 15 Børn, den største Interesse. Fra Mühldorff stammer en talrig Efterslægt, der tildels endnu lever i Sydindien, Strickers Slægt er fortsat i Danmark i Familierne Stricker, Tiemroth og Rehling.

Da Mühldorffs Familieforhold ikke hidtil er fuldstændig klarlagte, skal her gives en Fortegnelse over hans Børn.

1. Mette Christine Mühldorff, døbt 19. Januar 1781, konfirmeret 12. April 1795, gift 26. Oktober 1797 med Capitain Kitzon.
2. Anna Margaretha Mühldorff, døbt 30. Maj 1783, død 15. December 1785.
3. Agatha Maria Mühldorff, døbt Juni 1784, død 3. Januar 1786.
4. Agatha Margaretha Mühldorff, døbt 6. Juni 1787. Hun ægtede 10. Maj 1810 Lægen Anthon Wilhelm Friderich Ruhde, der døde 29. August 1832. Hun selv døde 14. Juni 1856. En Mindetavle over hende findes i Jerusalems Kirken i Trankebar.
5. Giertrud Mathilda Mühldorff, døbt 20. Okt. 1789, død 30. Okt. s. A.
6. Maria Barbara Mühldorff, døbt 11. Nov. 1790, gift 17. Sept. 1807 med Edward William Stevenson »fra Porto Novo« (Kirkebogen). Han var dog født i Trankebar og døbt der 15. Nov. 1779, Søn af Edward Stevenson og »Madam Rosalia« (de Tournac, se ovenfor). Købmand i Trankebar Edward Stevenson døde 25. Marts 1780 og blev begravet i Zions Kirke.

E. W. Stevenson døde i Cuddalore 16. Jan. 1823 i sit 44. Aar og efterlod — som Gravskriften siger — »a disconsolate widow and seven children to mourn his loss«. Fru Stevenson

- døde i Trankebar 18. April 1872. Blandt deres Børn var Major E. B. Stevenson, der var født i Porto Novo 27. Nov. 1810 og døde i Trankebar 19. Nov. 1872. En Datter, Henrietta Jane Stevenson, ægtede 18. Juli 1826 Colonel J. S. Fraser, senere Resident i Hyderabad. Fra disse og andre Børn nedstammer endnu blomstrende syindiske Familier.
7. Mathias Friderich Mühldorff, døbt 18. December 1792.
 8. Fridericka Mathilda Mühldorff, døbt 14. Apr. 1795. Gift 15. Nov. 1815 med Major James Dickenson Crompton, der døde 18. Sept. 1823. Gift anden Gang 5. Okt. 1835 med Kaptajn, senere General, Eyre Evans Bruce.
 9. Joachim Michael Mühldorff, døbt 29. Juni 1796, død 29. August 1808. Kirkebogen fortæller, at »han druknede i Revieret ved et Ulykkestilfælde 12 Aar gammel«.
 10. Sara Minerva Mühldorff, døbt 8. Jan. 1798, gift 26. Okt. 1813 med engelsk Lieutenant Robert Waters, og død 21. Marts 1815, begr. i Fortet i Arni i Nord Arkot Distriktet (Cotton, Nr. 718, S. 136).
 11. Maximilian August Mühldorff, født 8. Jan. 1799, døbt 13. Maj s. A.
 12. Johanna Mathilda Mühldorff, døbt 26. Jan., død 27. Jan. 1800.
 13. Marius Josva Mühldorff, født 1. Marts 1801, døbt 13. April s. A. Han levede senere i Cuddalore og besøgte 1842 Trankebar.
 14. Marcus Wilhelm Mühldorff, født 12. Febr. 1804, døbt 6. Maj s. A.

Efter Trykningen af ovenstaaende er jeg bleven opmærksom paa, at Ellen Christine Panck og hendes ikke blot 3, men 5 Ægteskaber findes omtalte i Kontorchef W. Kornerups Memoirer (Clausen og Rist Vol. XLII, S. 6—7). Efter sin tredie Husbonds Død paa Hjemrejsen fra Trankebar 1787 ægtede hun i September 1788 Skibslæge Marcus Jacob Albers og efter dennes Død 1789 »Chirurg« Nicolai Mohr, der var Rodemester og døde 1822. Selv var hun født 1755 og døde 1840.

SLÆGTERNE BISTRUP FRA HJØRRING

Ved *C. Klitgaard.*

I et Brev til Biskop Bircherod i Aalborg skriver Peder Larsen Dyrskjøt i Marts Maaned 1699 bl. a. følgende¹:

»Den Post om Hr. Kristen Bidstrups Herkomst skal jeg med forderligste skaffe Besked om. Er Konen fra Bidstrup ved Hjørring, er der over de 16 Præster baade i Afkom og Svogerskab i samme Slægt, hvoriblandt Hr. Hans Thomsen² i Aaby, Hr. Frands i Aasted og flere.....«.

Der omtales ikke nærmere, hvad det er for en Hr. Christen Bidstrup, Dyrskjøt skal skaffe Oplysning om, men man kan gætte paa Præsten Christen Christensen Bidstrup i Sæby, død 1660; ej heller faar man at vide, hvad det er for en Kone, der omhandles, men det ligger nærmest at antage, at det er Christen Jakobsen Paulins Hustru, Karen Bidstrup.

I Aarenes Løb har jeg fra forskellige Kilder samlet noget Materiale vedrørende Slægten eller rettere Slægterne Bistrup fra Hjørring, og da saa mange Slægter kan føres tilbage hertil, kan disse Optegnelser maaske have et vist genealogisk Værd; de hidrører for en stor Del fra mindre lettilgængelige Kilder.

Christen Eriksen, ogsaa kaldet Christen Skriver, boede i Bistrup 1573, da Otto Banner til Asdal fik Skøde af Kronen paa denne Gaard, og døde der 1599. Var Ingeborg Skeels Ridefoged til Sejlstrup Len og syntes at have været en fremragende Mand.³ Var gift med Ellen Mogensdatter,⁴ der døde 1. April 1610, i Følge Afskrift af en nu forsvunden Gravsten i Hjørring St. Katrine Kirke, hvor Ægteparret er begravet. Christen Eriksen købte 1599 af Borgmester Søren Jensen i Hjørring 1 Fjerdings Jord i Bymarken og ejede flere, og i en Præsteindberetning fra samme Aar siges, at hans Enke ejede to af Byens 72 Fjerdings Jord. I Følge St. Katrine Kirkes Regnskabsbog gav Maren Mogensdatter i Bistrup 12. Septbr. 1599 efter sin Mands Befaling 2 Vokslys, som var 1 Pund Voks i, til Kirken, »som

¹ Jydske Saml. 1. III. 240.

² Hans Thomsen Aaby var Søn af Præsten Thomas Henriksen Hjørring i Aaby-Biersted, men synes ikke selv at have haft Præstekald og har vel kun været Kapellan i Aaby.

³ Børglum H. Tgb.

⁴ Hjørring Tingbg. 24. Okt. og 12. Decbr. 1654.

var for Sjølegave efter salig Christen Skrivers i Bistrup«. Da det antagelig er Christen Skriveres dalevende Enke, som gav Lysene, er hendes Navn fejlskrevet i Regnskabsbogen.

Børn:

1. Erik Christensen Bistrup, f. o. 1577, død i Sindal 19. April 1654, begr. i Sindal Kirke. Var først Kapellan i Tversted i 3 Aar og blev 1608 kaldet til Medhjælper og Efterfølger for Præsten i Sindal og Astrup, og samme Aar overtog han Embedet ved Formandens Død.⁵

Ved samme Tid (1608) ægtede han sin Formands Søns Enke, Ellen Nielsdatter, der døde 9. Marts 1625, og han ægtede derefter Anne Pedersdatter, der var født ved Tønder 1589 og døde i Bradsholt i Sindal S. 24. Maj 1682.⁶

Hr. Erik har efterladt sig en Del personalhistoriske Optegnelser fra 1608 til 1654, bl. a. om Egnens Præster, Herremænd og fremragende Bønder, se Anm. 6.

Børn:

- a. Ellen Eriksdatter Bistrup, f. 17. Juni 1609? (Wibergs Suppl. har 1603, hvilket ikke kan passe), død Mosbjerg 31. Marts 1681, gift med Hans Eriksen Horne, f. o. 1607, død Mosbjerg 1689, Præst i Mosbjerg og Hørmested.
- b. Anne Eriksdatter Bistrup, f. 16.., død Prinsedag 1621.
- c. Ingeborg Eriksdatter Bistrup, f. 16.., død 1632.
- d. Christen Eriksen Bistrup, f. 16.., død 12. Novbr. 1624 i Bistrup.
- e. Niels Eriksen Bistrup, f. 19. Aug. 1613, død i Hjørring 26. Juli 1668, begr. St. Katrine Kirkegaard syd for Kirken, boede paa den ret store Gaard Aasen i Sindal Sogn og var Fæster under Baggesvogn; gift 18. Septbr. 1642 med Anne Jensdatter, f. 16.., død Aasen 16. Aug. 1697, begr. i Sindal Kirke 23. Aug., men 4. Septbr. s. A. blev Liget ført til Hjørring og nedsat i hendes afdøde Mands Grav. Hun var Datter af Jens Pedersen i Aasen, f. o. 1571, død 12. Decbr. 1643, begravet i Sindal Kirke.

Børn:

⁵ Hr. Oluf Lauridsen Rafn døde 4. Decbr. 1608, efter at hans Søn og Medhjælper Niels Olufsen Rafn var død 29. Marts 1608.

⁶ Om Slægten se Kr. Staphensens Aarvog. Gl. kgl. Saml. 4° Nr. 2355. Nogle Uddrag er trykt i »Jydske Saml.« I. V. 68 ff., men en Del udeladt vedrørende denne Familie.

- 1) Jens Nielsen Bistrup, f. Aasen i Sindal 26. Septbr. 1643, død Aasen 15. April 1701, Fæster af Aasen; gift Nørresundby 16. Juni 1686 med Mette Thomasdatter Kjærulf, f. N. Sundby 25. Februar 1664, d. 17.., der anden Gang 1. Okt. 1705 i Ø. Brønderslev ægtede Claus Svendsen Bønsdorph, f. Angel 27. Decbr. 1663, død Hjørring 13. Marts 1722, Forpagter paa Odden. Jens Nielsen Bistrup eller Schytte, som han kaldte sig, var Student og deponerede fra Rostock 21. Maj 1664,⁷ og han ejede 1 Fjerding Jord i Hjørring Bymark.⁸
- Børn:
- a) Niels Jensen Bistrup, f. Aasen 1. Novbr. 1687, død 27. Novbr. 1690 af Børnekopper.
 - b) Anne Jensdatter Bistrup, f. Aasen 29. Maj 1691, død 24. Aug. 1694, begr. i Sindal Kirke.
 - c) Thomas Jensen Bistrup eller Skytt, f. Aasen 19. April 1695, død 30. Jan. 1733, 1725 Præst i Tolstrup og Stenum, gift 13. Febr. 1727 med Anne Nielsdatter Ærøe, med hvem han havde 1 Datter. Anne Ærøe, der var Datter af Pastor Niels Iversen Ærøe i Tolstrup, ægtede anden Gang 1733 Pastor Nikolaj Botzen i Tolstrup og boede 1751 som Enke i Hjørring.
- 2) Maren Nielsdatter Bistrup, f. Aasen 1644, død 1723, gift 18. Okt. 1674 med Laurids Mortensen, f. 1647, død 1716, Degn i Sindal.
2. Mette Christensdatter Bistrup, f. Bistrup 15.., død 8. Juni 1642, begr. i Hellum Kirke 13. Juni.
3. Ingeborg Christensdatter Bistrup, f. Bistrup 15.., død Bindslev Præstegaard 1647, begr. i Tversted Kirke. Gift I med Laurids Mikkelsen, f. 15.., død 1609, Præst i Tversted, Uggerby og Bindslev, gift II med Palle Andersen, f. 15.., død 1629, Præst s. St.
- Børn:
- a. Christen Laursen Tversted, f. 15.., død 5. April 1658, Præst i Bjergby og Mygdal, gift I med Formandens Enke Inger Thomasdatter, gift II Sindal 18. Juni 1637 med Johanne Mortensdatter.
 - b. Christen Laursen Tversted, f. 15.., død 25.

⁷ C. Klitgaard: Kjærulfske Studier 292. Ny kgl. Saml. 4° Nr. 743, S. 190.

⁸ Hjørring Tgb. 16. Septbr. 1673.

- Marts 1645, Præst i Vrejlev og Hæstrup, gift med Formandens Datter Birgitte Pedersdatter, f., død 1645.
- c. Mogens Laursen Tversted, f., d. 16.., var 1649 Kapellan i Bindslev.⁹
 - d. Rasmus Laursen Tversted, f., d. 16.., var 1642 Købmand i Hjørring og pantsatte sin Gaard til sin Moder og 1/2 Fjerding Jord i Bymarken til sin Morbroder Hr. Erik i Sindal.¹⁰ Kalder sig 1670 gammel, fattig og skrøbelig. Gift med Clausdatter, f. 16.., begr. i St. Katrine Kirke 1680, Datter af Herredsskriver i Vennebjerg Herred Claus Jakobsen.¹¹
 - e. Søn.
 - f. Søn.
 - g. Karen Laursdatter Tversted, f. 15.., død efter 1649, gift i Tversted 2. Juli 1615 med Borgmester Niels Jensen i Skagen, f. 15.., død 1621, gift II (1630) med Raadmand Laurs Laursen i Hjørring, f. 15.., død 28. Juli 1648 ved at falde i »Korskilden«, begr. i St. Katrine Kirke 1. Aug.
 - h. Anne Laursdatter Tversted, f. 16.., død 1647, gift Bindslev 31. Juli 1631 med Jens Nielsen, f., død 1647 i Skovsgaard i Horns Herred (Asdal S.?).¹²
 - i. Margrete Laursdatter Tversted, f. 16.., død 16.., trolovet Flade 17. Febr. 1622 med Oluf Hofmand, f. død 16..; Fæstensøllet stod paa Knivholt og bekostedes af Niels Arenfeldt.¹³
 - j. Elle Pallesdatter Tversted, f. o. 1611, d. 16.., gift I Tversted 6. Febr. 1631 med Mads Mogensen, f., d. 29. Marts 1637, Præst i Tversted, Uggerby og Bindslev, gift II 3. S. i Advent 1637 med Natanael Pedersen Frost eller Hjørring, f. o. 1605, død 1687, Præst i Tversted og Annekser.
4. Karen Christensdatter Bistrup, f. 15.., død 16.., gift med Christen Terkelsen, f. 15.., død Bistrup 1657, antagelig Søn af Raadmand Terkel Christensen; var først Foged paa Høgholt,¹⁴ boede 1619 og 1632 i Bistrup og var Værge for St. Katrine Kirke, i hvilken baade

⁹ Hjørring Tingbog 1649 fol. 6 f.

¹⁰ Hjørring Tingbog 1642 fol. 112. 115. 120.

¹¹ a. St. 126. St. Katrine Kirkes Regnskabsbog.

¹² Hjørring Tingbog 1649 fol. 6 f.

¹³ Jydske Saml. I. V. 84.

¹⁴ Hjørring Tgb. 23. April 1650.

han og Hustru er begravet; var 1653 og til sin Død Raadmand i Hjørring, hvor han var Borger og ejede et Par Gaarde samt Byens Mølle. I St. Annæ Kapel ved Sydsiden af St. Katrine Kirke laa tidligere en Gravsten over Ægteparret.

Børn:

- a. Christen Christensen Bistrup, f. 16.., død 28. Novbr. 1660, Rektor i Sæby 1631 og 1642 Sognepræst der. Skænkede 1645 Døbefont til Sæby Kirke. Gift med Inger Jensdatter Bjørn (Ursin), f. 16.., død 26. Maj 1660, Præstedatter fra Sæby. Et Billede af ham, Hustru og nogle Børn findes i Sæby Kirke. Af Børn kender jeg kun:
 - 1) Jens Christensen Bistrup, f. o. 1642, død, Student Aalborg 1662, opholdt sig 1666 og 1668 i Jerslev Præstegaard, hvor han formodentlig var pens. Kapellan hos sin Morbroder Laurids Bjørn. Havde Proces med sin Farbroder Erik om 40 Rdl. Arv efter Fasteren Maren.¹⁵
- b. Anne Christensdatter Bistrup, f. 16.., død 16.., trolovet 17. Marts 1639 i Bistrup, gift 1640 med Anders Hansen, f. 16.., død 16.., antagelig Raadmand A. H. i Hjørring, der døde 1655.
- c. Maren Christensdatter Bistrup, f. 16.., død 1666,¹⁶ ugift. Arvedes af sine Søkende og efterlod 80 Rdl. til hver Broderlod.
- d. Elle Christensdatter Bistrup, f. 16.., død 16.., levede 4. Febr. 1673, gift (1649) med Hans Thomsen,¹⁷ f. 16.., død først i 1660erne, Byfoged i Hjørring 1637—1654 og 1642 tillige Tolder.
- e. Niels Christensen Bistrup, f. 16.., død 1656, blev 1655 Præst paa Hirtsholmene; ugift.
- f. Ingeborg Christensdatter Bistrup, f. 16.., død 1686, gift med Christen Christensen Sæby, f. 16.., død 9. Jan. 1688, residerende Kapellan i Sæby ca. 1655, Præst i Horne og Asdal 1662—1688, der anden Gang ægtede Elisabet Olufsdatter. En Søn Hans Ferslev, f. 1671, var Præst paa Norderø paa Færøerne og døde der 1705.
- g. Erik Christensen Bistrup, f. 16.., død ca. 1687, nævnes i Hjørring 1654, i Bistrup 1668, var 1672 Raadmand i Hjørring, gik i Armod og efterlod sig kun

¹⁵ Hjørring Tingbog 25. Maj 1670.

¹⁶ a. St.

¹⁷ Hjørring Tgb. 29. Aug. 1654.

en øde Ejendom, som St. Katrine Kirke ikke kunde være tjent med at overtage, hvorfor den 1688 fik udlagt 2 Fjerdinger Jord i Bymarken for sit Tilgodehavende hos ham. Blev ca. 1668 gift med *Abelone Andersdatter*, til hvem han nævnte Aar fæstede Stol i St. Katrine Kirke; hun døde ca. 1675, og han ægtede da *Karen Nielsdatter*, f. a. 1630, begr. i St. Katrine Kirke 31. Aug. 1706.

Børn:

- 1) *Erik Eriksen Bistrup*, f. 16.., død 17.., var ca. 1705 Toldfuldmægtig i Hjørring og o. 1705—1710 Sagfører der, men vist uden Bestalling.
- 2) *Anders Eriksen Bistrup*, f. 16.., død før 1735, Købmand, Avlsbruger og Gæstgiver i Hjørring, hvor han sammen med Brodersen ejede Stedet »Lommerpotten«.¹⁸ Ejede ogsaa Gaarden »OverBistrup«, som hans Enke solgte 1739.¹⁹ Var gift med *Maren Jensdatter Holst*, f. 16.., d. 17.., der 1742 var en gammel, svag og sengeliggende Kone, og som da solgte 2 Fdg. Jord i Hjørring Bymark til sin »Svoger«, Forvalter Hans Raa paa Dronningslund, der var gift med hendes Slægtning *Elisabet Rasmusdatter Holst* fra Hjørring.²⁰
- ? 3) *Karen Bistrup*, f. 16.., død 17.., gift Nørresundby 6. Januar 1695 med *Christen Jakobsen Paulin*, f. 16.., d. 17.., antagelig Broder til Byfoged *Anders Jakobsen Paulin* i Hjørring og Søn af Pastor *Jakob Paulsen* ved Frue Kirke i Aalborg.
5. *Inger Christensdatter Bistrup*, f. 15.., død 16.., gift med *Peder Jensen Skive*, f. 15.., død 14. Juli 1640, Præst i Albæk og Voer. Ejede Jord i Hjørring Bymark.

Børn:

- a. *Christen Pedersen Albæk*, f. 1603, død 16. Okt. 1646, Præst i Skagen, gift med *Anne Nielsdatter Guldsmid*.
- b. *Jens Pedersen Albæk*, f. 16.., død 1680, Præst i Sebber og Lundby.
- c. *Niels Pedersen Albæk*, f. 16.., død efter 1648, boede i Rævdals Odde i Karup Sogn.

¹⁸ Hjørring Tgb. $\frac{3}{10}$ og $\frac{1}{7}$ 1702.

¹⁹ Hjørring Sk. & Pb. $\frac{1}{10}$ 1739.

²⁰ se C. Klitgaard: Hjørring Bys Historie S. 350 og Vendsysselske Aarbøger I. 143.

- d. Pedersdatter Albæk, f. 16.., død før 1648, med Hans Frandsen i Ørsø Mølle, Dronninglund S. f. , død før 1648.²¹
- e. Mette Pedersdatter Albæk, f. 16.., død 16.., gift med Poul Nielsen Tancke, f. 16.., død 1657, Præst i Flade.
- f. Pedersen Albæk, f. 16.., begr. i Skagens Kirke 1638.

I det 17. Aarh. var den gamle Bistrupgaard blevet delt i »Over Bistrup«, som tilhørte Anders Eriksen Bistrup ca. 1730, og »Neder Bistrup«, som ved Midten af det 17. Aarh. kom under Oddens Gods, hvortil Gaarden laa til ca. Aar 1800.

I denne sidstnævnte Gaard boede før 1650 Niels Hansen, der var f. 1581 i Arrild i N. Rangstrup Herred i Slesvig og døde i Bistrup 1665.²² Han var Ridefoged til Odden, Eskær og Høgholt og havde tidligere boet i V. Kornumgaard i V. Brønderslev Sogn, hvor vi i Aarene 1650—1677 træffer en anden Niels Hansen.

Han blev begravet i St. Katrine Kirke i Hjørring, hvor der tidligere var Epitafium over ham og anden Hustru. Var første Gang gift med Karen Pedersdatter Kjærulff fra Saltumgaard,²³ og anden Gang ægtede han (før 1648) Else Andersdatter Hjøring, f. 16.., begr. i St. Katrine Kirke 1684, Datter af Sognepræst Anders Thomsen Hjøring i Horne og Asdal og Karen Pedersdatter.²⁴

I første Ægteskab havde Niels Hansen en Søn, Peder Nielsen Bistrup,²⁵ gift med Johanne Christensdtr., og en Datter, der før 1650 var gift med Niels Jensen i Mølgaard i Tolstrup S.,²⁶ og han havde muligvis ogsaa flere Børn, hvorimod han vist ingen havde i andet. Else Andersdatter Hjøring ægtede anden Gang før 1671 »velfornemme« Mand Christoffer Henriksen, f. 1632, død 4. Aug. 1699, begr. i St. Katrine Kirke, Fæster af Neder Bistrup, men i Ægteskabet synes der ikke at have været Børn. Anden Gang ægtede Christoffer Henriksen Karen Jakobsdatter Børglum, f. 1655, død 26. Marts 1721, begr. i St. Katrine Kirke, Datter af Præsten Jakob Nielsen Børglum i Rubjerg og Maren Olufsdatter.²⁷ Karen Jakobsdatter

²¹ Skagens Tingbog 20. Marts 1648.

²² Hans Forældre var Hans Pedersen Smed og Anne Nielsdatter. Danske Atlas V. 207. Hjørring Tgb. 18. Septbr. 1649 samt 1648 fol. 20.

²³ C. Klitgaard: Kjærulfske Studier S. 363.

²⁴ Hjørring Tgb. 21. Marts 1648.

²⁵ a. St. 22. Marts 1664 og 1671, fol. 58.

²⁶ Jerslev H. Tgb. 25. Juli 1650.

²⁷ Denne Kvinde var ikke — som antaget i min Hjørring Bys Historie S.

Børglum ægtede II Hjørring 16. Juni 1700 Ulrik Evertsen Røring, f. Sindal o. 1675, begr. i St. Katrine Kirke i Hjørring 7. Jan. 1721, Søn af Edvard Røring, Præst i Sindal.²⁸ Ulrik Røring boede ligeledes i Neder Bistrup.

Christoffer Henriksen og Karen Jakobsdatter Børglum havde et Par Børn, født i Tiden 1685—1690 (før Kirkebogens Begyndelse); de blev 1690 begravet i St. Katrine Kirke. Endvidere kendes følgende Børn:

1. Peder Christoffersen Bistrup, f. 168., død 17.., Købmand i Hjørring 1722 og 1727, en »fornem« Mand, der 1742 boede i Gudum Mølle paa Sjælland og var gift med Maren Pallesdatter Kjærulf, f. 1696 paa Skaarupgaard.²⁹

Af deres Børn kendes Christoffer Pedersen Bistrup, f. 1717, død 4. Decbr. 1782, Student fra Sæby 1738, Skoleholder i Næsby og 1747 i Stillinge, Degn i Tersløse og Skellebjerg 1760, gift 27. Juni 1760 med Anne Marie Romsgaard, f. 17.., død Sønderup 25. April 1804, Datter af den tidligere Degn i Tersløse.³⁰

2. Else Marie Christoffersdatter Bistrup, f. o. 1690, død 17.., gift Hjørring 9. Febr. 1717 med Konsumtionsfuldmægtig, Stempelpapirsforhandler og Sagfører i Hjørring Johan Frederiksen Wiltmann f. Hjørring o. 1690, død efter 1742, Søn af Byskriver i Hjørring Frederik Olsen og Geske Johansdatter Wiltmann. Af Johan Wiltmanns Sønner boede Christoffer W. i Hjørring og forplantede Slægten Wiltmann der, medens Frederik Christoffer W. bosatte sig i Ø. Risør og døde der 1796 i en Alder af 79 Aar. Han testamenterede sin Formue, 863 Rdl., til St. Katrine Kirke i Hjørring, hvor han var døbt 1717.
3. Jakob Christoffersen Bistrup, f. Hjørring 1692, død Ø. Risør 1764, boede først i Tvedestrand og var Fuldmægtig ved Næs Jernværk og derefter i Ø. Risør som Købmand. Gift I med Pedersdatter,³¹ f., død før 1726, gift II Ingeborg Madsdatter Thue, f. 1707, død 1756.

326 — Datter af Kapellan Oluf Chrysostomus, men var Datter af Oluf Laurzen i Stade i Serritslev Sogn, en Præstesøn fra Ø. Brønderslev. Hun døde i Bistrup 1707, 89 Aar gl.

²⁸ Personalh. Tidsskr. 7. VI. 153.

²⁹ C. Klitgaard: Kjærulfske Studier S. 279.

³⁰ Anders Petersen: Sjæll. Stifts Degnehist. S. 111.

³¹ Hun var Datter af Peder Thomsen i Tvedestrand, hvis Søster Hedevig blev gift 1718 i Hjørring med Købmand Niels Nielsen Dahl og døde der 1726. (Hjørring Tgb. 5. Novbr. 1726).

Børn:

- a. Elisabeth Katrine Bistrup, f. 172., død før 1741.
- b. Inger Johanne Bistrup, f. 1736, død 1771, gift med Thomas Thiis, f. 1725, død 1789, Købmand i Ø. Risør.
- c. Elisabeth Katrine Bistrup, f. 1741, død 1810, gift med Christoffer Winther, Forvalter paa Egeland Jernværk.³²
4. Laurids Christoffersen Bistrup, f. 1694, begr. i St. Katrine Kirke 7. Okt. 1694.

Endnu skal anføres, at der 5. Maj 1751 afholdtes Skiftesamling i Hjørring efter Maren og Peder Bistrup;³³ Skifteprotokollen haves ikke, men de hører næppe til de her omhandlede Familier.

³² Norsk personalh. Tidsskr. I. 157 og III. 297; Norsk slektshist. Tidsskr. IV. S. 182.

³³ Hjørring Tgb. 20. April 1751.

ANMELDELSER.

»Ludvig Schrøders Liv og Gerning. Meddelt ved hans Søn Frederik Schrøder«. 1. Halvbind (169 S.). Kirkeligt Samfunds Forlag. (I Hovedkommission hos H. Hagerup).

Mærkeligt nok er der ikke tidligere skrevet nogen udførlig Biografi af Ludvig Schrøder. Der findes kun nogle kortfattede Skildringer, af hvilke Holger Begtrup's fra 1913 er den bedste. Dette er saa meget mærkeligere, som Schrøders Virksomhed vandt almindelig Anerkendelse, allerede mens han levede, og i Betragtning af at han selv ivrigt søgte at bevare Mindet om sine Medarbejdere for Efterverdenen. Han udgav saaledes Minde-skrifter om Christian Flor, Enrico Dalgas, Ernst Trier, Mads Melbye, Ludvig Helweg og Peter Larsen (Skræppenborg). — Savnet af et større Værk om Ludvig Schrøder bliver imidlertid nu afhjulpet, idet hans yngste Søn, Pastor Frederik Schrøder, i Anledning af at det den 19. Januar 1936 var Hundreedaarsdagen for Faderens Fødsel, for Tiden arbejder paa en Bog om ham. Dens første Halvbind er udkommet i November 1935.

Heri skildres Ludvig Schrøders Barndomshjem i Christianssæde Skovridergaard paa Lolland, hans Skoletid paa Herlufsholm, de derpaa følgende Studieaar i Hovedstaden og endelig hans Virksomhed som Højskoleforstander i Rødding, der blev afbrudt ved Krigen 1864. Fremstillingen i første Halvbind slutter med Udgangen af 1863, hvilket er meget naturligt, da andet Halvbind saa kan begynde med 1864 og de andre Forudsætninger for Oprettelsen af Askov Højskole.

De første tre Tiaar af Ludvig Schrøders Liv har man hidtil kun vidst lidet om; de er imidlertid nu af Sønnen draget frem i Lyset med en Rigdom af Enkeltheder. I Modsætning til Schrøders øvrige Biografer bygger Forfatteren til det nu foreliggende Arbejde nemlig paa et stort utrykt Kildemateriale, som ikke tidligere er blevet udnyttet. Især maa nævnes Ludvig Schrøders efterladte Papirer, som hidtil har ligget uordnede paa Askov, men nu paa Foranledning af Videnskabernes Selskabs Arkivkommission er blevet ordnet og registreret og formentlig vil blive deponeret i Kgl. Bibliotek. Ludvig Schrøders Privatarkiv omfatter dels hans Optegnelser og Manuskripter, dels i Tusindvis af Breve til ham fra hans mange forskellige Korrespondenter. Desværre synes Schrøders egne Breve for Størstedelens Vedkommende allerede nu at være gaaet tabt, idet det kun er lykkedes at opspore et forholdsvis ringe Antal.

Som Søn af Ludvig Schrøder er Forfatteren ikke nogen uholdt Bedømmer af Faderens Livsværk. Herom siger han selv i Forordet til sin Bog: »Jeg maa lade mit eget træde til Side, som L. Schrøder forøvrigt saa ofte gjorde, naar han lod Historien tale, og i det væsentlige overlade Karakteristik og Vurdering til andre; de vil faa Ordet i Slutningen af andet Halvbind«. I Overensstemmelse med dette Program har Forfatteren i udstrakt Grad ladet Kilderne selv føre Ordet. Herved opnaar han ofte en udmærket Virkning: Saaledes karakteriseres Ludvig Schrøders Forældre ypperligt gennem Citater fra

deres Breve; og i det hele faar Fremstillingen derved en Kolorit, som gør, at man næsten har Indtryk af at læse en Selvbiografi af Ludvig Schrøder. Paa den anden Side kan de mange Citater virke trættende paa Læseren. Her-til kommer, at Forfatteren i sin Iver for at skildre Milieuet Indflydelse paa Ludvig Schrøders Udvikling har svært ved at begrænse sig: Alt for mange »paahængte« Oplysninger om Bipersoner i Schrøders Liv tages med, ikke sjældent i fuldstændig »Leksikonstil«.

Trods disse Indvendinger er det dog især Citaterne og Kildehenvisningerne, der giver Frederik Schrøders Bog dens Værdi. Henvisningerne er fyldige og nøjagtige. Foruden i Noteapparatet findes de imidlertid desværre ogsaa for en stor Del spredt i Teksten, hvor de virker forstyrrende.

Efter de Løfter, som første Halvbind giver, maa Fortsættelsen imødeses med stor Forventning. Hvis der skal blive Ligevægt i Skildringen, maa andet Halvbind blive betydeligt større end første. Det vil sikkert komme til at indeholde et rigt Stof, ikke alene til Ludvig Schrøders og Askov Højskoles Historie, men ogsaa til Belysning af Udviklingen i Danmark paa en Række forskellige Omraader i Opgangsaarene efter 1864.

Poul Møller.

T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquard, Officerer i den dansk-norske Søetat 1860—1814 og den danske Søetat 1814—1932, I—II (744 + 768 S.).

Den dansk-norske personhistoriske Litteratur har gennem det nu foreliggende statelige Samlerværk modtaget en værdifuld Berigelse. Før dettes Fremkomst forelaa for det ældste Tidsrum kun det eneste udkomne Hefte af første Del af J. H. E. Lützows »Samling af Historiske Efterretninger om Danske Sø-Officerer« (1788), hvortil Manuskriptet beklageligvis maa anses for at være gaet tabt, og de i H. G. Gardes Efterretninger om den danske og norske Sømagt optagne tabellariske Meddelelser om danske Sø-officerers Avancementsdata. For den nyere Tids Vedkommende havde man V. Richter »Den danske Søetat 1801—94« (1894), erstattet af Medudgiveren fa nærværende Værk, Kontreadmiral T. A. Topsøe-Jensens langt fyldigere og illustrerede Publikation »Det danske Søofficerskorps 1801—1919« (1919).

Forud for alle disse Arbejder gaar tidsmæssigt H. D. Linds Biografier af Søetatens Officerer i hans Skrifter om Søetaten under Kongerne Frederik II, Christian IV og Frederik III, og Værket er at opfatte som en Fortsættelse heraf, ligesom man vil finde den flittige Forfatters efterladte haandskrevne Samlinger hyppigt citerede.

Fællesskabet i Arbejdets Deling mellem Værkets Udgivere maa paa Forhaand siges at være foregaaet under saa gunstig Konstellation som vel mulig. Kontreadmiral T. A. Topsøe-Jensen som den maritimt sagkyndige, hvis ufortrødne Beskæftigelse med Marinens Historie allerede havde sat Frugt i det førnævnte Skrift, der har vundet fortjent Anerkendelse, og Arkivar E. Marquard, der ved sine Ordningsarbejder af Marinens Arkivalier og i sin Fritid gennem mange Aar med udpræget personhistorisk Interesse havde tilvejebragt omfattende Samlinger til Søofficerernes Biografier. Det bør i denne Forbindelse nævnes, at dette store Flidsarbejde gennem en længere Aarrække med største Liberalitet har været stillet til Raadighed for mange Arkivbesøgende, der herigennem paa en nem Maade kom til Oplysninger, som kun den grundige Kender af Marinens vidtløftige Arkivfonds formaaede at give.

Den dansk-norske Sømagt har alle Dage været Folkets Stolthed gennem lysende Exempler paa vovemodige Bedrifter og Pligtfølelse. Særlig i den Tid, da Danmark endnu ejede sine fordums oversøiske Kolonier, var det danske Marineflag kendt og anset overalt i Verden. Marinens Indsats begrænser sig

dog ingenlunde kun til Orlogstjeneste, men spænder over vide Felter i almen-nyttigt Øjemed, for blot at nævne: Fyr-, Havne- og Redningsvæsen, Signal- og Efterretningstjeneste, Fiskeriinspektion, meteorologiske og hydrografiske Undersøgelser. Ikke mindst har ogsaa danske Søofficerer vundet sig et verdenskendt Ry ved deres Opdagertogter i arktiske Have.

Det nye Værk fremtræder i en pyntelig Skikkelse, og de meddelte Oplysninger gives i en overskuelig, koncis Form, og det kan saaledes benyttes som en let tilgængelig Haandbog. Men udover et Mylr af Data for Udnævnelser og Udkommandoer, fremstaaet ved et samvittighedsfuldt og sikkert udtømmende Studium af officielle Førstehaandskilder, indeholder det imponerende Flidsarbejde et fængslende, ja ofte spændende Læsestof. Her berettes snart om straalende Livsbaner, snart om havarede Existenser, om mærkelige Oplevelser i Koffardifart, om Retssager, Livskonflikter af intimere Art, Bortførelser, Mesalliancer og ægteskabelige Konflikter. Alt i alt er der fremdraget talrige Tids- og Kulturbilleder af Værdi for Helheden. Af Interesse er det ogsaa at følge ikke saa faa Slægter gennem flere Generationer, der har fulgt de Danske Vej til Ros og Magt.

Om Rammerne for det biografiske Stof i et paa Etatslistes som nærværende Værk opbygget Arbejde vil der kunne strides. Selvsagt vilde Udgiverne, om de havde begrænset sig til at meddele de officielle Data for Udnævnelser, Udkommando og andre autoritativt bekræftede Data have været langt mindre udsat for Kritik end Tilfældet er, idet de ikke er vejet tilbage for det møj-sommelige Arbejde, at give Oplysninger om Fødsels- og Dødsaar og Data for den paagældende, hans Forældre og ligesaa for Hustruens Vedkommende. Hvor det, som her, drejer sig om Tusinder af Biografier, vil selv den kyndigste Genealog og Personhistoriker kunne gribes i Unladelessynder og Fejltagelser. Ogsaa dette Værk vil afføde talrige Rettelser og Tilføjelser i Aarenes Løb, men Anerkendelsen af det respektindgydende og opofrende Arbejde, der her er ydet, er Udgiverne sikret.

Til Slut skal fremhæves den Rigdom af Portrætter, der helt igennem i smuk Gengivelse ledsager Værket og giver Anledning til mange interessante fysiognomiske Iagttagelser.

Louis Bobé.

BEMÆRKNINGER TIL:

T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquard: Officerer i den dansk-norske Sæetat 1660—1814 og den danske Sæetat 1814—1932. I—II. XI + 744 og 772 Sider. K. 1935.

»Fra tidlige Tider har Interessen for Søværnets Personel og særlig for dets Officerskorps været levende, og adskillige Personalhistorikere har paa-begyndt det store Arbejde at samle personalhistoriske og historiske Oplysninger om Søofficererne, men ingen af dem har kunnet gennemføre Opgaven«. Saa-ledes begynder Forfatterens Forord, og læser man dette til Ende og sluttelig kaster et Blik paa den Fortegnelse, der bringes bagest i II. Bd., over det ved Udarbejdelsen særligt benyttede Materiale, maa man gaa ud fra, at det er lykkedes Forfatterne at løse Opgaven og at alt er saare vel. Men giver man sig derpaa i Kast med de enkelte Biografier, bliver Billedet unægtelig et andet. Det skal dog med det samme siges, at det synes, som om Marinens Arkivalier er udnyttet paa tilfredsstillende Maade, og at denne Side af Sagen er i Orden, og havde Forfatterne blot holdt sig hertil, men de har endvidere »saavidt muligt« villet meddele almindelige biografiske Oplysninger om enhver Officers Fødsels- og Dødsaar, Dag og Sted, Forældre, Giftermaal og om Hustruen og hendes Forældre. Og man faar at vide, at »de biografiske Oplys-

ninger er taget fra Kirkebøger, Skifteprotokoller, Enkekassens Papirer, sammenholdt med anerkendte Stamtavler, Danmarks Adelsaarbog (Kalenderen) m. m. «. Hvad er anerkendte Stamtavler, og hvor henvender man sig for at faa saadanne anerkendt? Vel næppe hos Forfatterne, hvis Kendskab til dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie ikke i tilstrækkelig Grad manifesterer sig i dette Arbejde, hvilket vil fremgaa af det følgende.

Af særlig benyttede trykte Kilder nævner Forfatterne først Danmarks Adels Aarbog. Da det viser sig, at Forfatterne kun kender ganske faa af de danske Adelslægter, maa man gaa ud fra, at de fuldstændig har overset, at hver Aargang bringer en Fortegnelse over de hidtil meddelte Stamtavler, og at der i sin Tid af den Forening, der udgiver Adelsaarbogen, er udgivet et Værk: Nytt dansk Adelslexikon, hvori Forfatterne kunde have fundet, at følgende Personer er blevet adlet: Adm. Michael Billes 2. Hustru Karen Lasson, Komkapt. J. H. Dumreicher (med Navnet von D.), Adm. H. L. Fisker, Kontreadm. F. Grodtschilling, kar. Kom. C. C. von Holck (ved »Fornylespatent«), Kontreadm. H. Lindholm, kar. Kapt. H. P. Oxholm, Adm. M. von Paulsen, Adm. P. Raben, kar. Kapt. J. C. Schrødersee (med Navnet de S.), Viceadm. W. W. Stockfleth, Sekltnt. J. K. D. Wedel og Adm. J. P. Wleugel, at Adm. H. Span fik Vaabenbrev, og at følgende blev naturaliseret: kar. Kontreadm. F. C. C. og kar. Kom. G. V. C. I. Bardenfleth, Kom. A. G. von Ellbrecht, Kapt. R. A. de Fontenay, kar. Kontreadm. A. R. Hedemann og kar. Kapt. E. C. Walterstorff og endvidere, at Adm. C. F. de Fontenay ikke blev optaget i den danske Adelsstand 1788, men naturaliseret som dansk Adelsmand 3. Juni 1778, Adm. L. Galtung fik ikke Adelsbrev, men Adelsstadfæstelsesbrev, Viceadm. J. C. Kriegers Adelspatent først blev underskrevet 21. April 1809, 12 Aar efter hans Død, og at det var P. F. Wichfelds Fader, der blev optaget i Adelsstanden med Navnet W. Forfatterne har dog opdaget, at Jens Juel og Holger Stampe blev Baroner, men finder ingen Anledning til at meddele, hvornaar disse Standsophøjelser har fundet Sted. Efter dette lille Sidespring tilbage til Adelsaarbogen, der er særlig benyttet og samtidig benyttet paa en særlig Maade. Naar det er lykkedes Forfatterne at finde ud af, at en Søofficer er adelig, meddeles som oftest kun delvis de Oplysninger, som findes i Stamtavlen i den paagældende Adelsaarbog, og til Rettelser og Tilføjelser i senere udkomne Aargange tages intet Hensyn. Saaledes faar man at vide, at A. A. Arenfeldt er født 1726, Aarg. 1935 har, at han er døbt 20. Dec. 1725 i Kerteminde; F. C. Arenfeldt er iflg. Stamtavlen født 29. Marts 1687, Forfatterne opgiver kun Aaret. Ved O. Arenfeldt er Forholdet mere grelt. Man faar at vide, at han har været gift 2 Gange; først med Agathe Christine Bech (i St. f. Beck), derefter med Johanne Below; deres Dødsaar og Aaret for sidste Vielse anføres, men intet derudover. Ved Mathias Bagge staar der g. m. Lene Svab; hun tilhører Slægten Svave (II) og findes paa denne Slægts Stamtavle i Aarg. 1926. De Oplysninger, Forfatterne giver om A. A. Berner, har ikke meget tilfælles med dem, der findes i Aarg. 1934. Just Bille er iflg. Aarg. 1934 døbt 20. Nov. 1744 i Assens, og hans Broder Steen Andersen B. er ikke født 23., men 22. Aug.; H. Brandts Slægt er behandlet i Aarg. 1919; Movrits Bruun (Brun af Vindumgaard) findes i Aarg. 1889, supplerende Oplysninger i 1891 og 1897; F. von Bülow og J. G. Vieths Hustruer var af den Slægt Brüggmann, hvorover der findes en Stamtavle i Aarg. 1891. Ved L. C. Dyster nævnes kun hans Moder, Jytta Cecilie Banner; Faderen kan man finde i Aarg. 1885, S. 53 (jfr. Persh. Tidsskr. 9. V. 127 f.). Om C. J., C. O., M. og T. M. Friis indeholder Aarg. 1886 Oplysninger. J. Gaggens Slægt findes i Aarg. 1893, supplerende Oplysninger i 1901. K. J. Grabow har faaet forkerte Forældre, de rigtige findes i Aarg. 1901. Om C. H. von Hatten findes Oplysninger i

Aarg. 1922 (jfr. Persh. Tidsskr. 4. I. 227, 1. II. 227 og 1. VI. 26 f.). G. von Hemmerts Svigermoders Navn findes i Aarg. 1912, S. 411. P. Hiorts Hustru, Else Müller, var en Sønnedatter af Rentemester Henrik M., hvis Slægt er behandlet i Aarg. 1905. J. Kløcker var af Slægten von K., hvorover der findes en Stamtafle i Aarg. 1908. Torbjørn Rytters Fader angives at være † 1662; Adelsaarbogen (Aarg. 1912, S. 450) har, at han »var † 1662«, hvad der ikke behøver at betyde, at han døde 1662. Ja, saaledes er det hele Værket igennem, og man behøver vel ikke at fortsætte med flere Eksempler paa daarligt Brug af Stamtaflerne. I Præsenslisterne vilde Forfatterne have kunnet finde, at C. A. Obelitz' Hustru, Caroline Annette Feveile, var født 15. Nov. og i Dødslisten, at hun døde i København. Portrætfortegnelsen synes ikke gennemgaaet; der findes saaledes Portrætter af følgende: O. Arenfeldt (Aarg. 1893), F. E. Giedde (1894), Chr. Lerche (1934), H. G. Lillienskiold (1909) og Jens Rødsteen (1911). I Komkapt. P. Lembckes Biografi nævnes som hans 1. Hustrus Adoptivforældre Baron Zytphen Adeler og Hustru f. Lyng. Adelsaarbogen kender ikke dette Ægtepar.

Et andet Værk, der anføres som særlig benyttet, er Erichsen og Krarup: Dansk historisk Bibliografi III. Bd. Der findes heri under den Hauch Henvisning til Personalhistoriske Samlinger I, der indeholder Artiklen »To Hauch'ske Slægtebøger«, hvoraf det fremgaaer, at der i Vahl: Slægtebog o. Afk. af Chr. Nielsen findes en hel Del om Slægten H., og man kan just ikke sige, at Bertel Hauchs Biografi har nydt godt heraf.

Slægthaandbogen er ogsaa særlig benyttet; men det samme kan ikke siges om Personalhistoriske Samlinger, hvortil Slægthaandbogen kun var et Tillæg. Pers. Saml. indeholder bl. a. nogle Oplysninger om Slægten Tetens, som Forfatterne kunde have brugt til F. M. Tetens' Biografi. I samme Aandedræt som Slægthaandbogen nævnes, nævner Forfatterne ogsaa Patriciske Slægter I—V. Og hvorledes er saa dette Værk benyttet? Forfatterne har slet ikke opdaget, at C. A. Poulsen tilhører den kendte sønderjyske Slægt Paulsen, og at A. P. Styr og N. Styr tilhører Slægten Sthyr; endvidere kan der paa-vises talrige Tilfælde, hvor de Oplysninger, dette Værk giver, ikke er benyttet fuldtud; det er hovedsagelig Stedsangivelser for Fødsel, Vielse og Død; men det vil føre for vidt at komme ind herpaa. I det hele taget holder Forfatterne ikke meget af Stedsangivelser. Et ejendommeligt Uheld er sket med P. U. Bruuns Portræt, hvor hans Ridderkors er anbragt paa højre Side, hvilket kommer af, at den fotografiske Plade har vendt den forkerte Side nedad, da Billedet blev kopieret. Et rigtigt vendt Portræt findes i III. Samling (ved S. 50).

Nærværende Tidsskrift er ligeledes særlig benyttet og benyttet paa en særlig Maade ligesom Adelsaarbogen. En systematisk Gennemgang af Tidsskriftet eller i det mindste en Gennemgang af Registerne er overhovedet ikke foretaget, hvad der bringes, er kun, hvad Forfatterne tilfældigvis har faaet Øje paa. Saaledes er det undgaaet Forfatternes Opmærksomhed, at Niels Alsing ikke hed Alsing, men Alfsen, og at han var Løjtnant ved Marineregimentet og altsaa ikke hører hjemme i det her anm. Værk (Persh. Tidsskr. 5. V. 139—146). Om C. (von) Alst og Hustru findes Oplysninger i 4. I. 223, 4. V. 168 og 9. III. 87; R. Belitz 1. III. 361 f.; P. Blem (Blem) 6. VI. 301 og 7. I. 62; F. C. M. Carlsen 2. II. 305; D. U. Dannel 3. V. 237; A. Elders 8. V. 204; de Ferry'erne 1. II. 216, 225 og 1. III. 160 ff.; F., J. og N. Frantzen 1. III. 153 f.; P. I. Grønvold 3. V. 247 og 299; D. Hammelev 6. II. 6 ff.; M. P. Herlof 6. VI. 52; R. Juel 1. II. 330 og 2. VI. 90 f.; D. G. J. von Kleist 3. VI. 101; C. Klog 4. I. 228 og 8. I. 157; H. Lasson 8. IV. 179; H. C. de Letang 1. IV. 307; O. W. Michelsen 7. II. 55 f. og 9. V. 42; M. Rabe 2. II. 170; L. P. og P. L. Stibolt 3. I. 61; O. J. Thambson 1. I. 199 og 7. I. 252; J. C. de Watt 7. III. 167; L. og M. Wendelboe

8. II. 107; J. Wibe 1. II. 56, 2. I. 77 og 4. I. 72; K. W. Vittinghoff 1. VI. Tv. t. S. 262 (jfr. D. A. A. 1887, S. 75). Dette er kun nogle faa Henvisninger; men det er formodentlig tilstrækkeligt til at vise, hvor daarligt Tidsskriftet er afbenyttet. Uheldigt er det, naar Forfatterne benytter Tidsskriftet paa følgende Maade: Z. H. Bang angives at være blevet g. 18/7 1668 m. Inger Pedersdatter, og der henvises til 6. II. 281. Ved Eftersyn det nævnte Sted viser det sig, at den nævnte Dato er Datoen for Udstedelsen af Brevet om Vielse uden Trolovelse og Lysning, hvilket ikke behøver at være ensbetydende med, at de er blevet gift den paagældende Dato. Inden Persh. Tidsskr. forlades, skal der blot gøres opmærksom paa, at i 9. V. 34 f. findes to Portrætter af Kontreadm. Corn. Wleugel.

I Stedet for at normalisere Navnene, vælger Forfatterne at gaa deres egne Veje. Nogle Exempler: Cort Sivvertsens Adelaer i St. f. Cort Sivertsens Adeler; Faderen kaldes dog Søren og ikke Søfren. Niels Juul laves mærkeligt nok ikke om til Niels Juell. Blüggers i St. f. Blücher (I. 209); Duperon (eller Duperron II. 86) i St. f. du Péron, hvis Fornavn ikke var Amand, men Armand; den adelige Slægt Giedde kaldes Gedde; E. J. Gedde, der ikke tilhørte fornævnte Slægt, hed sikkert Gaede (jfr. Persh. Tidsskr. 3. III. 315 og 3. I. 94); S. van Hauen i St. f. S. von Haven (jfr. II. 447); Kalneyn (Calnein) i St. f. Calneyn; von Mudderspark i St. f. von Muderspach (II. 33); Lamonerie i St. f. le Cercler de la Monerie; Svanskiold i St. f. de Svanenskiold (II. 225); Major Peder Lassen Posth i St. f. Lassen von Post, hvis Hustru ikke var født Repstorff, men von Restorff (II. 606 f.); von Bollenstern i St. f. von Boltenstern (II. 675); Vosbein i St. f. Vossbein; Navnet Søbøtger er dog stavet rigtigt II. 584, men Søbøtger I. 379 og 585. At Navnene ikke er normaliserede har bevirket, at C. Cloppenburg findes baade i I. og II. Bd. Partiklerne von, van og de er ofte brugt paa Steder, hvor de ikke hører hjemme, og til Gengæld har flere, der skulde have haft dem, ikke faaet dem. Til Tider er Navnene undergaaet en saadan Forandring, at de næsten ikke er til at kende igen. Saaledes findes i I. 51 en Anna Sebilla von Parsley (eller Parlev), hvis Efternavn imidlertid skal være Paslick; C. P. Boldts Moder var ikke født Saxen, men Saxesen; C. G. Foghs Moders Navn var Anna Søbø Lugge og ikke Anna Søelugge; G. Ramsharts Hustrus anden Ægtefælle hed ikke Westmester, men Werchmeister; Prlnt. Claus Mule er opført under Mühle (i Faderens Titel en fæl Trykfejl), om ham findes Oplysninger i D. A. A. 1904, S. 331. C. F. v. d. Reckes Hustru hed ikke Stavinsky, men von Starinsky. Man undres over, at det ved ham ikke er omtalt, at han i Tidsskr. f. Søvn. 1861 har offentliggjort Niels Juels Konduiteliste, suppleret med Oplysninger fra Bjelkes og Spans Lister. Nogle Steder bringes Navnet kun delvis. A. C. de Cederfelds Efternavn var Cederfeld de Simonsen, og hans Fødested ligger ikke i Gelsted Sogn, men i Rørup Sogn og hvortil den Oplysning, at han døde paa Erholm pr. Assens; Erholm havde vel været tilstrækkeligt. Naar Forfatterne skriver, at J. M. R. Fønss var Søn af P. S. F. til Grevskabet Løvenholm, maa man trække paa Smilebaandet. C. Moths Faders fulde Navn var Nicolaus Hansen Bennich. Om J. Schweder hedder det, at hans Fader var Oberst og Tøjmester S., hvis Navn imidlertid var Sveder Christensen. C. C. Stemanns Moder var ogsaa en Stemann. A. H. Stibolts (d. y.) Moder hed Harrasofsky de Arra. At Navnene staves forkert, forekommer ogsaa. Saaledes har Forfatterne været lidt uheldige med Navnene paa C. P. O. Moltkes Moder og Hustru. Moderens Pigenavn var Capizucchi di Cassini, og Hustruen hed hverken von Rensselaer Thayer eller (som i Rettelseslisten anført) Rensselaier, men van Rensselaer Thayer. Lidt uheldigt maa det ogsaa siges at være, naar Forfatterne varierer Fornavnene. J. W. Akeleye angives at være g. m. Martha Bruun, men ved Sønnerne Johannes og Sigvart Jørgen er det blevet til Maria B. og Marie B.

Det ser ogsaa mærkeligt ud, at Jacob Arenfeldts (d. y.) Moder kaldes Sophie Sibilla Magdalene f. Nissen, medens hun ved Manden kun kaldes Sophie Sibilla Nissen. Alt for mange Steder er kun Hustruens, Moderens eller Svigermoderens Fornavn(e) opført. Saaledes er Kommandørinde Richelieus Pigenavn ikke taget med (I. 43), det var Ames. L. P. Ulrichsens 2. Hustru var født Olsen. Ved F. V. Wismann angives, at han blev gift i Holmens K. (ingen Dato eller Aar) m. Augusta Maria. Flere Steder er de Oplysninger, der gives, fejlagtige. C. von Kalneys Fader angives at være Oberst, Guvernør, senere Stiftamtmand Wolf Henrik v. K.; W. H. v. K. blev ikke Stiftamtmand; der foreligger en Forvexling med hans Broder Henrik Ernst. H. C. Lund angives at være Søn af Amtsforvalter og Borgmester Lauge L. i Assens. Ogsaa her blandes to Personer sammen. H. C. L. var Søn af Borgmester Lauge Hansen (Lund), der døde 1728; Amtsforvalter Lave Lund døde 1740. H. J. Snistorph angives at være Søn af Borgmester Jens S. og Hustru Engelcke Sigfredsdatter Friis (g. 2° m. Hans Hansen Kylling). Han var imidlertid Søn af øverste Kapellan ved St. Nicolai Kirke i København Jens Jacobsen S. og Angela Sigvardsdatter Friis, der som Enke ægtede Hans Hansen Hyllinge (jfr. Persh. Tidsskr. 7. VI. 162 og 6. V. 198). D. G. J. von Kleists Moder var ikke født Vietrou, men von Kleist. Hun var Datter af Ewald Joachim v. K. til Vietzow, hvilket Navn i forvansket Form er blevet anført som hendes Pigenavn. J. A. v. d. Reckes Svigermoder var ikke født Schumacher, men Schubart. C. Vosbeins (d. æ.) Moder var ikke født Schack; hendes Navn var Sophie Amalia Holst. J. C. Frisch angives at være g. m. en Datter af Kaptltn. Peder Ramshart; hun var ikke hans Datter, men hans Søster. F. Trojel angives at være g. m. en Søster til Komkapt. E. M. Lorck; men mon hun ikke snarere var hans Datter (jfr. Persh. Tidsskr. 9. II. 166). J. G. Beyer var ikke ugift, men g. m. Severine Christine Hjørdt, der efter hans Død (han forliste i Sortehavet) ægtede Litteraten Blok Tøxen (H. Grandjean: Stamt. o. Valentin Hermansen Beyers Efterk. S. 7 f.). A. G. Wedell var ikke Greve, men Baron. En Beskrivelse af Ulykken, hvorved han mistede Livet, findes i Persh. Tidsskr. 2. VI. 276. At A. Schifters Svigerfader, der var Extraskattefoged, er blevet til Ekstrastatsfoged, er formodentlig en Trykfejl. Da Ordet Schoutbynacht først 1771 blev erstattet med Betegnelsen Kontreadmiral, ser det lidt ejendommeligt ud, at J. Gyldenkrones Hustru kaldes Datter af Adm. P. Hiort. G. E. Conradt-Eberlin er sat under E.; men det er vel en Fejltagelse. Man har hidtil ment, at Kapt. A. Biørns 2. Hustru var Datter af Schoutbynacht H. Sch(i)ønnebølle (jfr. D. A. A. 1914, S. 446), men nu oplyser Forfatterne, at hun var en Kandestøberdatter. Om P. C. Bredal oplyser Forfatterne, at han var Søn af Medicus Peter B. i Bergen, der var Søn af Biskop Erik B. smst., og P. C. B.s Hustrus Navn angives at have været Blanceflor Sophie Coucheron. Da Biskoppen havde en Søn, Peter, der var Sognepræst til Brønø, er det vel næppe troligt, at han havde en Søn til af samme Navn. Det er mere sandsynligt, at P. C. B. var Søn af Biskoppens Søn, Anders, der var Sognepræst til Veø (jfr. Persh. Tidsskr. 6. VI. 313 og Bobé: Reventl. Pap. IX. 345). Mærkeligt nok findes der en Blanceflor Sophie Coucheron, der var g. m. en Kapt. Knud Jørgen Bredahl (jfr. Persh. Tidsskr. 1. VI. 38); en Forvexling er vel ikke mulig? H. H. von Bassen var rimeligvis Broder til Carsten von B., der nævnes som Lærling i Niels Juels Konduiteliste 1690, og begge Sønner af Kapt. Joachim Frederik v.B., der 1674 maatte rømme Landet for uterlig Opførsel, og Maren Bjelke (jfr. Persh. Tidsskr. 1. VI. Tv. t. S. 262, Tidsskr. f. Søvn. 1861, S. 269, D. A. A. 1887, S. 66 og 1891, S. 481). Komkapt. H. G. Lillienskiolds Biografi trænger baade til Rettelser og Tilføjelser. Han blev g. 1° m. Elisabeth de Malleville, f. 1740; 2° 10. Aug. 1769 m. Mette Catharine Bertelsen de Cederfeld, f. 1. Juli 1746, † 11. Aug. 1770 (Datter af Amtmand, Konferensraad Bartholomæus

B. de C. og Cathrine Marie Brand), hun var Enke efter Hofjunker Claus Caspergaard til Todbøl m. m.; 3° m. Sophie Charlotte Heltzen, f. 1753, † 15. Sept. 1834 (Datter af Konferensraad Poul H. og Karen Collet). Det lille Gods, L. købte, var Skuderupgaard, som han gav Navnet Lilliendal. Han døde 18. Marts 1796 (H. H. Berner Schilden Holsten: Danske Herregaardes Ejere III, S. 40, D. A. A. 1919, S. 507 og Persh. Tidsskr. 1. II. 191 f.). Med Henviisningerne har Forfatterne ikke altid været lige heldige. Saaledes henvises under J. G. Arff til Persh. Tidsskr. 4. R. III, hvor A.s Navn ikke nævnes; det havde været mere rimeligt, om der var blevet henvist til 5. I. S. 232—245. Ved I. Lydersen henvises der til Trap II, 940; men saa mange Sider findes der ikke i II. Bd., og det viser sig ved Eftersyn i Personalregistret, at det maa være III, 485, der menes. Her faar man kun det samme at vide, som Forfatterne har opgivet, nemlig, at der i Kallehave Kirke findes en Trætavle til Minde om I. L., der efter Indskriften (som Forfatterne ikke har gjort sig den Ulejlighed at uddrage Oplysninger af) kaldes Kommandørkaptajn Ebbe Lydersen. Han var født i Bergen 12. April 1637 og døde 7. Juni 1694 (Danmarks Kirker. Præstø Amt, 6. Hefte (udk. i Dec. 1934), S. 955). At man virkelig kan finde noget ved at benytte Forfatternes Henviisning, viser sig ved B. A. Fischer, hvor der henvises til Persh. Tidsskr. 6. R. I., og her finder man, S. 26, at hans Hustru, Johanna Lefèvre, døde 31. Marts 1681 og blev begravet paa Holmens Kirkegaard; men det er rigtignok en Oplysning, Forfatterne burde have bragt.

For de nulevende Søofficerers Vedkommende gælder det, at Oplysningerne ofte er ret mangelfulde, og at man har undladt at bringe Portrætter af mange af de yngre Søløjtnanter. Saaledes er H. O. L. Henningsens Biografi under al Kritik. Ved C. G. Bastrups første Hustru burde man have oplyst, at hun anden Gang ægtede E. Haack. Om V. F. Nøragers første Hustru gives ingen Oplysning; der staar kun g. 1°

Desværre bringer Værket ikke Oplysninger om Maanedsløjtnanter eller Reserveofficerer. Man skulde mene, at det ikke vilde have været vanskeligt for Forfatterne, naar de alligevel gennemgik Marinens Arkivalier, da ogsaa at medtage disse eller i det mindste bagest i Værket at have givet en Fortegnelse over dem. En og anden af dem har vel maattet lade Livet for Fædrelandet; man maa jo erindre, at de især blev antaget, naar der var Fare paa Færde.

En Mand savner man dog i Værket, og det er Cornelis Tromp, der 1676 blev ansat som dansk Generaladmiral og samme Aar ophøjet til dansk Greve, Tromp af Sølvisborg; 1678 blev han afskediget.

Til Slut skal blot udtales, at man med Rette havde kunnet vente sig noget mere af et Værk, der af Forfatterne ønskes betragtet som en Haandbog.

E. Juel Hansen.

Le Danemark dans ses rapports avec la France. Publié a l'occasion du cinquantaire de l'Aliance Française de Copenhague. København 1935. 149 S.

Alliance Française de Copenhague fejrede i afvigte Oktober sit 50 Aars Jubilæum, og i den Anledning udgav Foreningen en anseelig Bog i Kvart, nydeligt trykt hos J. H. Schultz og forsynet med mange smukke Illustrationer. Det er et stort Maal, Foreningen har sat sig ved Udgivelsen af denne Bog, idet den skildrer Danmarks Forhold til Frankrig gennem Aarhundreder, lige fra Vikingetiden. Interessant er den; cand. mag. Frøken Ruth Lachmann fortæller om den første Forbindelse med Frankrig og begynder ved Knud den Store; men det er fra det 17. Aarhundrede, at kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. Louis Bobé tager Føringen og skriver om de store franske

Indvandring i Danmark, hvis Aarsag var dels Forfølgelsen af Huguenotterne under Ludvig XIV og dels den store Revolution; disse Kapitler læser man med stor Glæde; hertil maa føjes de 27 udmærkede genealogiske Tabeller over indvandrede franske Familier. Bogen slutter med Alliance Française's Historie gennem de forløbne 50 Aar, behandlet af Kontorchef i Nationalbanken O. H. Clementsen. Desuden findes et ypperligt Navneregister, udarbejdet af Genealogen Albert Fabritius. Foreningen har Ære af at have udgivet denne Bog; det er beklageligt, at Bogen ikke er kommen i Handelen, da den har Bud til en langt større Læsekreds end Alliance Française's Medlemmer. For personalhistorisk Interesserede, der vil studere franske Slægter i Danmark, er Bogen et glimrende Kildeskrift, og et udmærket Supplement til den nylig udkomne Bog om »Danske i Paris gennem Tiderne«.

H. Hj.-N.

SMAA MEDDELELSER.

ET ÆRESDIGT VED TORDENSKIOLDS DØD.

Dend vel berømte og vel meriterede
Søe heldt N. N. Tordenschiold
Kongl. Mayts. til Dannemarck og Norge
Velbestalter Vice Admiral

til ære Minde af
Tom. Aabye.
Profess. et Conrector udi Ottense.

Ao 1720 d. 16. Nov.

Nyt Nytt, ey Megit got: Een Kempe, som var baaren
til Dannemarckes Priis, er Pludtzelig forlaaren.
Af Obrist Staal med Staal til Graven hand er sendt,
I Glæder Glæden blef til Sorrhig Snarlig vendt.
Dog kand hans Avinds Mand sig derved icke glæde,
for Tapperhed og Moed paa Avinds hals kand træde.
Er Tordenschiold end død, saa lefver dog hans Navn,
Saa lenge Marstrand staar, og Skibe søger Havn.
I Fred een bitterhed vi der ved fick at smage,
Men fleere Sønner har Neptunus dog tilbage,
Som bølgen pløye kand og vove tør sin Peltz,
Naar Mars hand slar Alarm, at helte skal til feltz.

Digtets forfatter er den senere rektor i Odense Thomas Aabye, der siden 1714 var conrector og professor designatus ved gymnasiet i denne by. (Se Personalh. Tidsskr. 9. III. 1—45). Iøvrigt kendes kun ett digt av ham, en verificeret ansøgning for en skoledreng, der havde forskrevet sig til fanden 1720, — (Odense Skoleprogram 1935) — og det er i hvert fald ikke bedre end dette. Det er ejendommeligt, at Aabye ikke har kendt Tordenskiolds fornavn, men iøvrigt er digtet et vidnesbyrd om, hvor højt samtiden vurderede helten, og hvor hurtigt efterretningen om hans død spredtes ud over landet, idet digtet, hvis datoen da er rigtig, er forfattet kun fire dage efter Tordenskiolds død d. 12. november. Digtet findes — i en samtidig copi — i Karen Brahes bibliotek skrevet i ett med det nævnte bønsskrift. (Sort mappe indeholdende diverse mss. læg 3, nr. 7).

Et andet vidnesbyrd om Ths. Aabyes litterære virksomhed findes paa Universitetsbiblioteket i manuskriptet Add. 154 4°. Det hedder »Speculum cœli« og indeholder dels en kortfattet astronomi med hæderlige, ganske ukunstneriske tegninger av himmeltegnene, dels en »Chronologia ecclesiastica«. Formodentlig er det et arbejde, Aabye har brugt ved sin undervisning i gymnasiet i Odense.

Hans H. Fussing.

OBERSTINDE GYLDENFELDT.

Oberstinde Gyldenfeldt, f. Sehesteds romantiske Ægteskabshistorie er velkendt fra P. M. Stolpes Beretning: »En Familiehistorie fra det 18. Aarhundredes Midte« i Historisk Tidsskrift 6. V. 1. Af følgende Notits fra Næstved St. Peters Kirkebog ses, at hun har tilbragt sine sidste Aar hos sin Svigersøn Pastor Dahl i Næstved (Adelsaarbogen 1908, S. 155). Af Notitsen fremgaar det, at baade Fødsels- og Dødsdagen er urigtig anført i Adelsaarbogen, ligeledes Dødsdagen i Historisk Tidsskrift.

1808. 8de April blev min Gode Gamle Svigermoder Frue Oberstinde Ana Beathe Gyldenfeldt, fød Sehested, begravet i sit 83de Aar. Hun døde den 1ste April, havde hun levet til den 23de April havde hun opfyldt 83 Aar. Hun var i mit Huus henved 3 aar.« —

Th. Hauch-Fausbøll.

KRIGSMINISTER C. F. HANSEN SOM SKOLEELEV.

Den i sin Tid saa bekendte og omstridte Krigsminister Christian Frederik Hansen hørte skolemæssigt set til Vidunderbørnenes Kategori. Han var født i Helsingør 29/11 1788 som Søn af Konrektor ved Byens lærde Skole Hans Christian Hansen og Anna Kingo Bruun, kom tidligt i Latinskolen, hvor vi, takket være den i Landsarkivet for Sjælland m. m. opbevarede »Protocoll over Helsingøers Latinske Skoles Discipler«, er i Stand til at følge hans Færd i Aarene 1796—1801, da han knap 13 Aar gl. bestod Studentereksamen med Udmærkelse, altsaa en ren Griffenfeld. 1808 blev han kun 20 Aar gl. cand. juris; samme Aar begyndte hans militære Løbebane, der førte ham til de højeste Stillinger.

1796. C. F. Hansen har ved sin Flittighed, gode Nemme og Dømmekraft giort større Fremgang end man af et Barn paa hands Alder kunde forde eller vente. Da han og er vel oplagt til Studeringer, og hans Sæder ere meget gode, saa fortæner han i Henseende til hvad han angav, udmærket Laudabilem med Flittigheds Belønning. Men Stilen duer saa godt som intet, hvori han heller ingen Øvelse har haft.
1797. Det anføres, at C. F. Hansen foruden de bestemte Pensa »har giennemgaaet de samme Ting som Weilbye*) og paa kortere Tiid, og da han i Almindelighed gjorde nok saa god Rede derfor, saa fortæner han Laudabilem med stor Distinction foruden Flittigheds Belønning og Sæde over Weilbye. Hans Sæder ere meget gode, og i Stil har han mærkelig forbedret sig siden sidste Aar.«
1798. Dersom han i andre Ting havde giort saa stor Fremgang som i Hebraisk, skulde han have fortient Laudabilem. Men da hans Flid i andre Ting ikke synes at have været ret stor, saa kan han ikke tilkiendes

*) C. P. Weilbye bestod ligeledes Studentereksamen 1801.

ikke rigtig Latinsk, dog temmelig fri for grammatikalske Feil, derimod meget skiødesløs i Hensigt til Orthographien og Distinctions-Tegnene.

- højere Charakter end haud illaudabilis. Hans Stil har adskillige grammatikalske og i sær orthographiske Feil. Hans Opførsel er god, men noget vild og barnagtig.
1799. Svarede meget godt i adskillige Ting, men da han endnu staar noget tilbage i sær i Theologie og Latin, og heri synes ikke at ville gjøre sig retskaffen Umage eller vise Agtpaagivenhed nok, som dog er høiligen nødvendig, saa fortierer han ikke i det Hele ret Laudabilem. Stilen er for det meste grammatikalsk rigtig, men skiødesløs i det orthographiske, og Skriften er slet. Hans Sæder ere meget gode.
1800. C. F. Hansen svarede til det allermeeste meget godt og fortierer Laudabilem med Flittigheds Belønning. Hans Sæder ere gode. Stilen er just
1801. Ved Studentereksamen fik han præ ceteris i Astronomi, Græsk, Latin, Hebraisk, Historie og Geografi, Laud i Theologi og Stil. Hovedkarakter præ ceteris.

Hakon Müller.

NOGLE OPLYSNINGER OM DEGNEN NIELS FLADE.

Et Supplement til »Sjællands Stifts Degnehistorie«.

I A. Petersens »Sjællands Stifts Degnehistorie« omtales under Førsløv-Sneslev Sogne i Ringsted Herred den sørgelige Skæbne, der overgik Degnen Niels Lorentzen Flade, idet han i 1777 som sigtet for Brandstiftelse, hvorved Degneboligen og Sognets Præstegaard nedbrændte, blev dømt til Fæstningsarbejde paa Livstid, hvorfra han dog i 1780 blev benaadet paa Vilkaar, at han ikke maatte opholde sig i København eller det øvrige Sjælland. Det meddeles videre, at han i 1782 fra Nyborg ansøgte Kongen om at maatte rejse til Guineakysten, samt at denne Ansøgning maa være taget til Følge, da der ikke senere høres noget om ham.

Imidlertid er jeg bleven opmærksom paa, at han i 1793 dukkede op i Kerteminde, og de Oplysninger, som jeg i den Anledning yderligere har samlet om ham, turde maaske have Krav paa nogen Interesse til Supplering af Degnehistorien.

Han var født i Kølstrup Sogn ved Kerteminde (døbt 22. Marts 1736) og Søn af den derværende Degn Laurs Flade og Hustru Johanne Cathrine Josiasdatter. Sidstnævnte var bleven Enke efter Forgængeren i Degnekaldet Niels Mortensen Zirach (begr. i Kølstrup 13. Oktbr. 1730), og hendes 2. Ægteskab med Laurs Flade var indgaaet sammesteds 9. Aug. 1731. Sønnens Navn skulde saaledes rettest være Niels Laursen Flade. Ved hans Daab optræder ikke mindre end syv, tildels meget fornemme Faddere, nemlig Ejeren af Ulriksholm i Kølstrup Sogn, Major von Heinen, Kammerjunker Moltke — der vel har opholdt sig paa Ulriksholm — Sognepræst Rasmus Josiassen fra Norup (antagelig Moderens Broder), den personelle Kapellan i Kølstrup Hr. Frederik Jahn med Hustru og Degnene Adolph Barfod, Norup, og Godske Hans Hjortebjerg, Mesinge. Majorens Frue bar Barnet.

Ifølge Kerteminde Kirkebog blev han 13. Oktbr. 1768 efter Kongebrev af 8. Septbr. s. A. hjemmeviet til Anna Katrine, en Datter af Skrædder i Kerteminde Albert (Albrekt) Andersen og Hustru Bodil Andersdatter Sperling. Skrædderen blev næste Aar eligeret Borger i Byen og maa saaledes have været en nogenlunde betydende Mand.

Efter at den uhyggelige Dom var overgaaet Niels Flade, maa Ægteskabet være blevet opløst, hvortil der fandtes Hjemmel i Frdg. 18. Decbr. 1750, der fastsætter, at hvor en Ægtefælle dømmes til Fængsel paa Livstid for uærlig Sag, kan den uskyldige efter 3 Aars Forløb opnaa Skilsmisse. Der findes nemlig d. 1. Juli 1780 udstedt Afkald paa Fædrene- og Mødrenearv fra

Anna Katrine Sperling, »der har været gift med Niels Flade, Degn for Førslev og Sneslev Menigheder i Sjælland, som formedelst begangne Forbrydelser er dømt til at arbejde i Københavns Slaveri sin Livstid«. Det hedder videre i Dokumentet (tingl. 16. Oktbr. 1780 ved Kerteminde Byting), at hun nu agter at nedsætte sig i København og begynde en liden Handel. — Det staaer muligvis i Forbindelse hermed, at der knyttedes det særlige Opholdsvilkaar til Degnens Benaadning, da han iflg. Degnehistorien skal have behandlet sin Hustru »meget ilde«. — Som nævnt var han i 1782 i Nyborg, men hvad han iøvrigt har foretaget sig, oplyses af Kerteminde Retsbog for 11. Septbr. 1793. Der blev nemlig da optaget Politiforhør over »en for nogen Tid siden ankommen fremmed Person Niels Flade, over hvis Opførsel og Forhold er indløbet adskillige skriftlige og mundtlige Klager, især at han skal have skældet, truet og fornærmet hans Søster Anne Kirstine sal. Lorents Møllers Enke¹ her i Byen og imod hendes Forbud og Villie indtrængt sig i hendes Hus, afnødt hende og selv taget Spise og Drikke uden Tilladelse«; endvidere skal han have skældt og truet Konsumptionsbetjenten ved Hindsholms Port og omgaaedes uforsvarlig med Ild og Lys. — Sagen endte den følgende Dag med en alvorlig Formaning til Flade om at vise en anstændig og ordentlig Opførsel, men dens nærmere Omstændigheder er uden Betydning i denne Forbindelse. Derimod har det Interesse, at Flade overfor Forhørsdommeren, Byfoged B e n d z, oplyser, at han kom fra sit Degneembede »for Aarsager, som han ikke vil oplyse for dets Vidtløftighed«, at han derefter har holdt Skole for sin Svoger Helt i Kølstrup i 2 Aar og siden været Betjent i Horsens i 10 Aar til 27. Oktbr. 1792. Disse Oplysninger er sagtens rigtige, da han næppe har kunnet føre Byfogden bag Lyset. Denne havde nemlig fra sin Barndom levet i Kerteminde, var Fuldmægtig hos sin Fader, Byfoged M. Bendz, til dennes Død i 1772 og derpaa hans Efterfølger. Det er ikke sandsynligt, at han skulde være uvidende om den triste Skæbne, der havde ramt en af de eligerede Borgeres Svigersøn, eller at det ovennævnte Arveafkalds Indhold er undgaaet hans Opmærksomhed, og endelig kunde Flades Opgivelser jo let kontrolleres ved Henvendelse til Søsteren. Det synes ogsaa, at Byfogden har vidst Besked, da han bl. a. spørger Flade, hvorfor han er kommen fra sin Bestilling som *Konsumptionsbetjent*, hvorom Delinkventen dog ikke udtaler sig.

Antagelig er det paa det Tidspunkt, da Flade efter Helts Død stod uden Erhverv, at han har søgt at komme til Guinea, men da der saa har aabnet sig Mulighed for ham for at opnaa den ubetydelige og lidet ansete Stilling som Konsumptionsbetjent, har han grebet denne. Hermed stemmer det ogsaa, at der under 9. Juni 1791 i Kerteminde Skifteprotokol — i Forbindelse med Tilførslen om hans Moders, Degneenken Johanne Cathrine Flades Død samme Dag — er bemærket, at der foruden fornævnte Datter Johanne (Hanne, Anne?) Kirstine Flade, gift med Møller Lorentz Larsen, findes endnu en Arving, nemlig Niels Flade, Konsumptionsbetjent i Horsens. — Hvad der senere er blevet af ham, vides ikke; hidtil er hans Død ikke fundet i Kerteminde eller Kølstrup Kirkebøger.

V. Woll.

FAMILIEN PELT.

I den nylig i Amsterdam udkomne Doktorafhandling af M. Simon Thomas, *Onze Ijslandsvaarders in de 17de en 18de eeuw*, en lødig og statelig Bog i Tryk og Udstyr, anføres som sjette Thesis: Genealogien er en umiste-

¹ Lorentz Larsen Møller blev d. 1. April 1784 i Kerteminde hjemmenviet til Hanne (!) Kirstine Flade, sal. Jørgen Helts Enke af Kølstrup. — Helt var Degn dér, begr. 12. April 1782.

lig Hjælpevidenskab for den nationaløkonomiske Historie. Ud fra denne Betragtning har Forf. derfor ogsaa i sin Bog meddelt personalhistoriske og genealogiske Bidrag til Oplysning om danskfødte Købmænd, der fra Amsterdam har drevet Handel paa Island, særlig *Jonas Trelund*.

Bogen bringer bl. a. et Udsnit af Stamtavlen over den vidtforegrene nederlandske Slægt *Pelt*, der har været indgiftet i danske Familier flere Gange. De tidligere her i Tidsskriftet (9 I, 234) givne Oplysninger suppleres ved følgende:

Paulus Pelt havde tre Søskende:

1. *Catharine Pelt*, f. 23 Jan. 1606 i Amsterdam, † 29 Nov. 1673 i Kbhvn.; gift 23 Jan. 1635 i Amsterdam m. *Conrad Giessenbier*, hvis Datter *Sara*, f. 1638 i Amsterdam, smstds. 13 Sept. 1654 ægtede *Jonas Trelund*, f. 1630 i Ribe (D. biogr. Lex. XVII, 493), med hvem hun havde Børnene: *Catharina Margaretha*, dbt. 14 Sept. 1655 i Amsterdam; *Anna*, dbt. 5 Okt. 1656 i A., og *Jonas*, dbt. 1 Marts 1658 i A.
2. *Maria Pelt*, f. 10 Okt. 1610 i A. † 7 Dec. 1680 smst.; gift 1 Marts 1644 i A. m. *Johann Severyns Meurck (Mørk)*, f. 2 Juni 1615 i Aarhus, † 22 Okt. 1652 i Amsterdam.
3. *Susanne*, f. 15 Okt. 1612 i A., † 15 Aug. 1696 smst.; gift 3 Okt. 1645 smst. m. *Silkekræmmer Johannes Weslingh*, f. 5 Sept. 1611 i Minden, † 29 Sept. 1669 i Amsterdam; deres Søn *Abraham Weslingh*, f. 21 Aug. 1646 i A., † 12 Nov. 1680 smst., gift 23 Okt. 1678 i A. m. *Catharina Trelund*, f. 1641 i Kbhvn.

L. B.

GREV ROSAMBO OG HANS SLÆGT.

Fra mine tidlige Drengaar i St. Petri Realskole husker jeg tydeligt Frøken *Elisa Rosambo*, der som Børnehavelærerinde var knyttet til den tyske Skole. Hendes hele ydre fornemme Fremtoning og kultiverede Væsen maatte vække Interesse og Sympati. Dertil kom, at man i Skolen ansaa hende for at være en fransk Komtesse, hvis Forfædre havde været knyttet til Kong *Ludvig XVI*.

Til de her i Tidsskriftet (5 II 47 f.) tidligere givne Oplysninger om Slægten *Rosambo* kan nu føjes følgende:

Julius (Jules) August Le Pelletier comte de Rosambo, som hans fuldstændige Navn ved hans Dødsantegnelse i Slesvig Domkirkes Bog anføres, var if. samme Kilde født 15 Juli 1776 i Paris. Hvorledes han var i Familie med den af *Chateaubriand* omtalte Præsident *Le Pelletier de Rosambo*, der var gift med en Datter af *Ludvig XVI*s Husminister, *Lamoignon de Malesherbes*, kan jeg foreløbig ikke oplyse.¹ Det vides kun, at han deltog i Slaget ved *Marengo*, blev dekoreret med Æreslegionen, men tjente derefter i den preussiske Hær indtil han efter dens Nederlag i 1806 slog sig ned i *Rendsborg*. Herfra ansøgte han 29 Dec. s. A., da han underskrev sig *Auguste Gaffrony* og kalder sig fransk Emigrant og Korporal, om Stillingen som Lærer ved det derværende holstenske Militærinstitut, hvilken han ogsaa fik.² Samtidig fik han Indfødsret og ansattes (1807, 30 Okt.) som Sekltnt. i slesvigske Landeværnsreg., blev Aaret efter Premltnt. i slesvigske Inf.-Reg. annekterede Bataillon, 1811 forsat til jyske Jægerkorps, 1815 for-

¹ *Chateaubriand*, *Memoires d'outre tombe* I, 246.

² Generalitets- og Kommissariats Koll. Prot. 1807, 363. Generaladjutantstabs Bureau, Prot. 1807, I 1657 og II, 52, 246.

fremmet til Kaptajn ved slesvigske Inf. Reg., men tog samme Aar Afsked. Han boede derefter i Aarene 1824—40 paa en Gaard i Moldenit (Struksdorf H.) og kaldes 1831 Greve Rosambo.

Vistnok allerede i 1807 ægtede han en Datter af Premiermajor i norske Livreg. Rytteri Frederik Christian Struve og Sophia Christiane Toxwerd¹ og havde med hende en Søn, August Emil, f. 1808. Kort efter indlod han sig i en Forbindelse med sin Husholderske Julie Groemann al. Juliane Knoblauch, med hvem han havde flere Sønner.

Folketællingslisten for 1840 vedr. Moldenit anfører: August Cafferonni [sic] von Rosambo, Graf u. Hufner, 61 J., unværlig. Juliane Knoblauch, Haushälterin, 50 Jahr, unværlig. Julius August Gafferoni, Sohn der vorigen, 30 Jahr, Carl v. Rosambo, Cand. jur., Sohn der vorigen, 25 Jahr.

Rosambo flyttede efter 1840 til Slesvig By og døde her 7 Febr. 1862. Hans Børn var:

1. (med N. N. Struve): August Emil, f. 1 Febr. 1808, besøgte den lærde Skole i Rendsborg indtil sin Bedstemoder, Majorinde Struves Død i 1827; 1829 Volontør, 1833 Kopist i Rentekammeret, 1841 Husfoged i Flensborg Amt, 1844—64 i Cismar Amt, † 19 Aug. 1871 i Kbhvn. Gift 14 Aug. 1841 i Kbhvn. (Trin K.) m. Thomasine Johanne Neergaard (Forældre: Henrik Hansteen N., Ejer af Ahlefeldts Mølle, og Anne Catharine Petersen), f. 24 Nov. 1818, † 13 Marts 1896, begge begr. paa Frederiksberg Kgd. — Døtre:
A Elisa Margrethe Comtesse Lepelletier de Rosambo, f. 26 Nov. 1842 i Flensborg, † 18 Marts 1897 i Kbhvn., begr. p. Fredbg. Kgd.
B Augusta Marie Adelaide Comtesse Lepelletier de Rosambo (i Skifterettens Prot. benævnet Marie de Rochambeau), f. 12 Juli 1846 i Trittau, † 16 Nov. 1927 i Kbhvn., bgr. p. Fredbg. Kgd.
2. (med Julie Groemann): Julius August, f. 5 Dec. 1808 i Slesvig) »unehelicher Sohn der Dem. Julie Groemann und ihres angeblichen Bräutigams des Herrn Premltnt. v. Gaffaroni, gebürtig aus Paris«; i Randen er tilføjet, at Barnet if. kgl. Res., dat. Kbhvn. 8 Jan. 1828, har faaet tildelt et ægtefødt Barns Rettigheder), konf. 1824 i Klensby. Han blev senere Toldkontrollør og naturaliseret i Frankrig.²
3. (med Julie Groemann): Carl Christian Theodor, f. 1815 i Farnsted, 1839 cand. jur. i slesvigske Ret, og kaldes da Gaffarony, var 1840—51 Toldass. i Kiel, 1852 i Krempe og kaldes da Carl v. Rosambo.³
4. Felix Rosambo, f. 7 Febr. 1816, konf. 1832 i Klensby (Sohn des Herrn Kapitain Grafen August Pelletier v. Rosambo).

L. B.

EFTERLYSNING.

Paa Auktionen over afdøde Sofus Elvius' Bøger erhvervede jeg et Hefte i Kvant indeholdende Optegnelser, sikkert stammende fra afdøde Overretssagfører V. Richter, om examinati juris 1736—1774. I Kataloget over afdøde Direktør H. H. Schous Bøger, der kom til Auktion i December i Fjor, fandtes opført 6 haandskrevne Hefter omhandlende juridiske Kandidater 1737—1889. Ved nærmere Eftersyn viste disse sig at samme fra samme Haand som det førstnævnte Hefte og har, ligesom dette, været i Sofus Elvius' Besiddelse, men

¹ H. Grandjean, Stamtavle o. Fam. Toxwerdt, 1896.

² A. Reverend, Titres et anoblissements de la Restauration IV 311.

³ Persh. Tidsskr. 6 I 195.

den i Kataloget angivne Betegnelse var ikke korrekt, idet de 3 af Hefterne omhandlede examinati juris fra Aarene 1807—20, 1820—48 og 1848—69, medens de tre andre Hefter omhandlede candidati juris fra Aarene 1737—87, 1787—1807 og 1872—89. Der savnes saaledes i det mindste 2 Hefter omhandlede examinati juris fra 1775—1806 og candidati juris fra 1807—1871. Da jeg paa Auktionen erhvervede ogsaa de af Direktør Schou efterladte Hefter, og da det er mit Ønske en Gang at kunne afgive samtlige Hefter til det kongelige Bibliotek eller Rigsarkivet, vil jeg være taknemlig for Oplysninger om, hvor de manglende Hefter befinder sig.

H. Hjorth-Nielsen.

SPØRGSMAAL OG SVAR.

SPØRGSMAAL.

R ø n n e.

Ifølge Alb. C. Rønne: »Slægten Rønne« (Slagelse 1905) og gammel slegts-tradition skal den danske presteslegt Rønne nedstamme fra Magnus Mikkel sen, der ca. 1650 var møller og baker i og ved Rønne paa Bornholm, hvorfra han leverte brød og proviant til den danske flaaete, som da laa ved denne ö. —

Ved arkivundersøkelser er det ikke lykks at finde ham eller at faa bekræftet slegtsens tilknytning til Bornholm.

Slegtsens ældste arkivalisk kjendte personer er brødrene:

1. Peter Michaelsen Rønne, borger og skomaker i Fredericia, hvor begravet 29/10 1771, 77 aar gammel. Han var gift med Johanne Nielsdatter, som overlevet ham.
2. Slegtsens stamfar, Niels Michaelsen Rønne, maler og klokker ved Michaëlis kirke, Fredericia, hvor begravet 25/11 1763, 63 aar og nogen maaneder gammel. Han angis som borger av staden allerede ved sin trolovelse i Fredericia 2/7 1723 og vielse 9/9 s. a. og s. st. med enken efter maler Albert Stentzel (begr. 24/7 1722, 36½ aar gl.) Mette Marie Jørgensdatter (Kragh?), begravet 19/11 1739, 45 aar 7 maaneder gammel. Anden gang blev han trolovet i Vonsild 22/3 1740 og gift 28/6 s. a. i Fredericia med enken efter Boye Hansen i Vonsild, Else Pedersdatter, begravet 15/3 1777, 82 aar gammel.

Evt. nærmere oplysninger, særlig om Niels Rønne og hans hustruers ascens og personalia, mottas med taknemmelighet av

*Cato Krag-Rønne,
Hakadal, Norge.*

SVAR.

Farver og Overformynder i Nyborg
Engelbert Teisens Hustru.

(8 V 239).

Formodningen om, at Farver Engelbreth Teisens Hustru var Datter af Raadmand Bahnsen i Haderslev er vistnok rigtig. Jeg har i mine Optegnelser, at hun var Steddatter af Raadmand Tyge Christensen i Haderslev, og det ligger jo nær at antage, at den ene Raadmand har ægtet den anden Raadmands Enke.

*Th. Hauch-Fausbøll,
Dansk Genealogisk Institut.*

REGNSKAB FOR AARET 1935.

	Kr. Ø.		Kr. Ø.
Saldo overført fra Regnskabsaaret 1934	1,509. 08	Honorarer for Bidrag til 1.—4. Hæfte	943. 50
Bidrag fra den danske Stat	390. 00	Trykning	2,487. 60
» » Julius Skrikes Stiftelse	200. 00	Tryksager	110. 53
» » Alfred Goods personalhistoriske Fond	200. 00	Porto	96. 20
Indvundne Renter	137. 43	Kontingent til Dansk-historisk Fællesforening	10. 00
Medlemskontingent	3,468. 00	Kommission	504. 36
Salg af ældre Aargange af Tidsskriftet	200. 05	Indkøbt Kr: 400 4 ⁰ / ₁₀ Østifer Kreditfor. Oblg.	347. 94
Godtgørelser for Clicheer	20. 00	Saldo overføres til næste Aar	1,624. 43
	6,124. 56		6,124. 56

Samfundet ejer den 31. December 1935 foruden Kassebeholdningen Kr. 1,624.43, som indestaar i Københavns Handelsbank,

Kr. 1,000 4⁰/₁₀ Jydske Landkreditforenings Obligation, testamentarisk Gave fra Hds. Maj. Enkedronningen

» 200 5⁰/₁₀ amort. danske Statsobligation — af 1919.

» 700 4¹/₂⁰/₁₀ Vest- og sønderjydsk Kreditforening Oblig.

» 400 4¹/₂⁰/₁₀ Fyns Kreditforening Oblig.

» 400 4⁰/₁₀ Østifternes Kreditforening Oblig.

ialt Kr. 2.700 er Totusindesyvhundrede Kroner.

København den 18. Februar 1936.

O. H. Clementsen.

Ovenstaaende Regnskab har vi gennemgaaet og sammenholdt med de os forelagte Bilag, og vi har intet fundet at erindre. Formuen har vi befundet at være tilstede. Obligationerne lyder paa Samfundets Navn.

L. Bie.

Stefan Hetsch.

DR. K. CARØE:

DEN DANSKE LÆGESTAND I—V.

- I. Doktorer og Licentiater 1479—1788.
- II. Kirurger 1738—1785.
- III. Den danske Lægestand 1786—1838.
- IV. Den danske Lægestand.
Supplementsbind til 7 Udg. (Læger, der har taget Eksamen efter 30. Januar 1838 og er døde inden 1. Januar 1901).
- V. Supplementsbind til I—IV.
I—V Kr. 8,—. Enkelte Bind Kr. 2,—.

HENRY BRUUN:

DANMARKS AMTSFORVALTERE 1660—1848

Kr. 3,25.

FRITZ JÜRGENSEN WEST:

DE KONGELIGE AMTMÆND I HERTUGDØMMET
SLESVIG 1660—1864

Kr. 2,—.

samt

INDHOLDSFORTEGNELSE
TIL PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFTS

FØRSTE 50 BIND

1.—9. Række II (1880—1929)

Kr. 2,—.

Henvendelse sker til Levin & Munksgaard, Ejnar Munksgaard, Nørre-
gade 6, København K., Tlf. Central 6970.

• N Y E B Ø G E R •

C. O. Bøggild Andersen:
Statsomvæltningen i 1660.

456 Sider Kr. 10,—

H. C. Andersens Brevveksling med Edvard og Henriette Collin.

Bind III og V/3 Kr. 11,50

Bind I, II og V^{1/2} à Kr. 11,50. Enkelte Bind sælges ikke. Bind IV og V/4
 udkommer Efteraaret 1936 (hvormed Værket er komplet).

Aristoteles:

Ethica Nicomachea.

Ved *Niels Møller.*

292 Sider Kr. 7,50

Poul Bagge:

Studier over Monrads Statstanker.

228 Sider Kr. 7,50

H. A. Ø. Bistrup:

Knud Rasmussen og Grønlandsmonopolet.

Forord af Statsminister *Th. Stauning.*

56 Sider Kr. 1,50

Franz Blatt:

Humanistisk Dannelse, dens Væsen og Værdi.

72 Sider Kr. 2,25

Aage Friis:

**Statsraadets Forhandlinger om Danmarks Udenrigspolitik 1863-1879.
 Uddrag af Statsprotokollerne.**

448 Sider Kr. 14,—

Henning Hamilton:

**Anteckningar rörande förhållandet mellan Sverige och Danmark
 1863-1864.**

Utg. av *Aage Friis* och *Einar Hedin,*

338 Sider Kr. 8,—

Titus Maccius Plantus:

Det forheksede Hus (Mostellaria).

oversat af *A. Bricka.*

116 Sider Kr. 3,50

**Om den nye Udgave af SAXO'S DANMARKS HISTORIE. Svar til
 Professor Lauritz Weibull fra Bestyrelsen for Det danske Sprog-
 og Litteraturselskab.**

88 Sider Kr. 2,25

Faaes i alle Boglader.

LEVIN & MUNKSGAARD
 EJNAR MUNKSGAARD - KØBENHAVN